

STÁDIUM

Stádium Társadalmi és Kulturális Hírlap VI. évf. 3. szám | 2017.

A TARTALOMBÓL

- Gregor Józsefre emlékezünk
- Petrőczy Éva naplója
- Fazekas István beszélgetése Gregor Bernadettel
- Tölgyesi Tibor beszélgetése Szirtes Tamással a Madách Színház terveiről
- Élni és túlélni – 1956 karikatúrákban

„Dulcamara szerepét 1965-ben énekeltem először, s későbbi pályám során a New York-i Metropolitan-ben is játszottam; ott történt meg, hogy az utolsó előadás végén eldőlt a díszlet, a zenekar abbahagyta a játékot, a kórustagok rémülten menekültek ki a színpadról, én pedig arrébb ugrottam, s teljes lelki nyugalommal végigénekeltem az előadást!”

Gregor József

Ára: 300 Ft

LAKITELEK EMLÉKEZETE A 30. ÉVFORDULÓN

Bertha Zoltán

A lakiteleki sátor „szabadságunk egyik szülője” – ahogyan Szokolczy Lajos nevezte azt Lezsák Sándorral folytatott beszélgetésében –, a rendszerváltást megalapozó szellemi szabadságharc szimbóluma; az annyszor az elvesztés veszélyének kitett magyar nemzeti önállóság és önrendelkezés visszaszerzésének hősiességének és történelmi valóságának. Lélekemelő demonstráció színhelye, ahonnan elindult az ország spirituális felemelkedésének útja – hogy legalább érzelmeink, erkölcsi tartásunk, eszmei belátásunk szerint soha többé ne legyünk, ne lehessünk idegen hódítók, hatalmak és érdekek szolgája, rabul ejtett kiszolgáltatottja, martaléka. Ne váljunk „pincéremzetté” (Csurka Istváné a szemléletes fogalom) se a saját hazánkban, sem sehová a világon. Őrizzük, erősíthessük, gazdagíthassuk a magunk őseredetű nyelvi-kulturális sajátosságait, elorzhatatlan jellegzetességeit, közösségi identitásunk minden elemét – erőszakos és többszörös trianoni feldaraboltságunk gyalázatát jelző mostani országhatárainkon belül és kívül is. Legfőbb eszményeit Lezsák Sándor – a lakiteleki és a legújabb kori egyetemes magyar újraépülési mozgalom vezetője („spiritus rectora”) – ma is Isten, haza, család, szerelem, gyermek szakrális ideálképeit emlegetve határozza meg: s ez a szellemiség gyűjtött össze minket 1987-ben is. A kommunista diktatúrában eltaposott szent értékeink megmentésére, szerves hagyományaink visszavételére szövetkezve.

Konspiratív módon, baráti szálakon keresztül érkezett néhányunkhoz, hozzám is Debrecenben és környékén Lezsák Sándor személyes meghívása. Ratkó József kocsjával indultunk, s Lakitelek előtt már megállított, igazoltatott a rendőr (kiderült aztán, hogy a többiekkel, Pestről és másfelől jöve is ez történt), a ház és a sátor közelében, a kukoricásban pedig rengeteg rendőrautó posztolt – nyilván ott hallgatták le végig a tanácskozást. Egy kis félelemmel vegyes izgalom töltött el mindnyájunkat, de hát sokan voltunk ott szoros szolidaritásban egymással, így nagyobb bajtól nem tartottunk, sőt mi éreztük inkább magunkat a helyzet magaslatán az igazságainkkal szemben ellenséges hatalom gyűrűjében is; hogy hiteles sorsjelentéseket, üzeneteket küldhetünk a Kárpát-medence, a világ – s a mélyen megvetett zsarnokság számára is. Fekete Gyula

elnökölt, s mint mindig, tiszta, energikus beszéde erőt sugallt, hitet adott. Pozsgay Imre pedig, aki érzelmileg már a nemzeti ellenzékhez tartozott, de pártállami pozíciója mintegy védőernyőt is jelentett a találkozó számára, ugyancsak a népakarat és a népszuverenitás artikulációjának lehetséges módozatait elemezte – a szovjet megszállás, hódoltság kényszerűségei közepette is. S a többiek is mind-mind élesen bírálva az elnyomatás fennálló állapotait vetettek szembe a legfőbb sorskérdésekkel, s eszeteltek súlyos gondjainkat, létproblémáinkat a demográfiai válságtól a kisebbségi magyarok szenvedéséig, a népi, vallási tradíciók szétverésétől a szabadgondolkodás tiltásáig, általában az alapvető emberi szabadságjogok hiányától az általános erkölcsi-kulturális erózió eluralkodásáig. A lényeg, mint azelőtt 1956-ban is, a feltétlen társadalmi demokrácia és a nemzeti függetlenség vágya, igénye, követelése volt. S az elromlott közviszonyokért felelős politi-

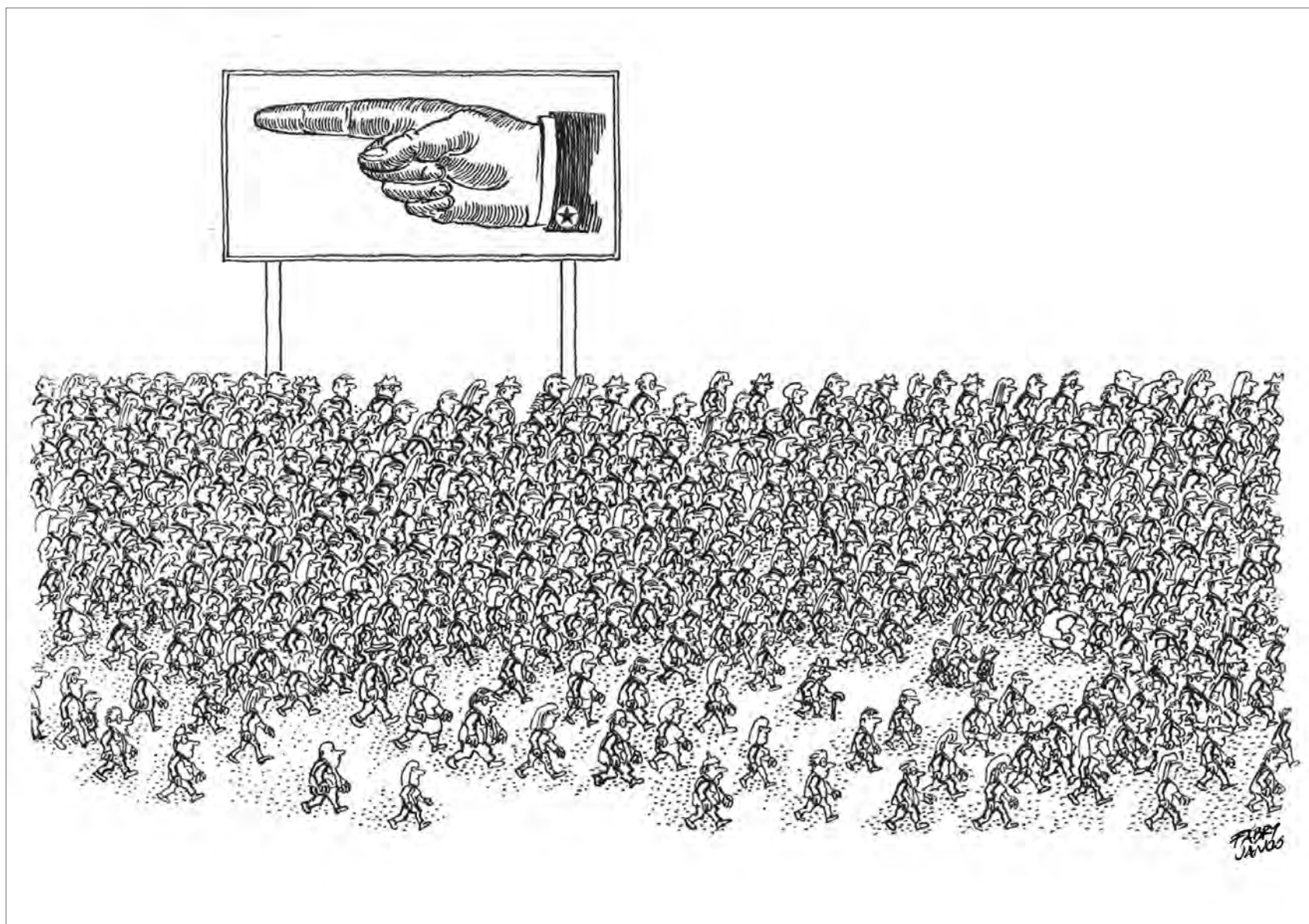
kusok törvényszerű elszámoltatásának gondolata. Sorsalakító elszántság forradalmi hangulata hatott át bennünket, s ennek jegyében fogalmazódott a zárónyilatkozat is (amelyet nem lehetett legálisan közzétenni, csak Pozsgay egy interjújában helyezhette el egy napilapban), s amely a nemzeti esélylatogatás mondatai között nyomatékosította az elszomorító diagnózist a nemzeti jövőkép elsötétülésével s változta fel a mégis, mindennek ellenére remélt szükségszerű változtatás perspektíváját. A huszadik századi népi mozgalom és 1956 ragyogó eszméi körvonalazódtak ebben a fő hangsúlyaikban „harmadikutasnak” nevezhető programjavaslatban (még ha a széles körben együtt-gondolkodó gyülekezetnek másféle demokratikus – polgári-liberális és egyéb – ideológiákat képviselő résztvevői is számosan voltak), mert a totalitarianizmus minden formáját – a totális politikai önkényuralmat, de a mindent meghatározó korlátlan pénzdiktatúrát is – elutasító,

s a magyarság helyét pedig mindenfajta keleti és nyugati birodalmiságon kívül kereső elvek ilyen irányba mutattak. Mai szemmel nézve némileg a sors fintorának látszódnak, hogy a rendszerváltás hajnalát fényjelző öszszejevetel, amelynek híre futótűzként terjedt szét az országban, s hatására azonnal hatalmas arányú lelki-morális népmozgalom kezdődött – szóval hogy részben az akkori helyzet kilátástalanságának a pesszimizmusnak is vélhető megállapításaival ébresztett és rázott fel, vagyis paradox módon a bizonytalan jövőben rejlő lehetőségeket lázadó örömmel hitte titkon közelebb. És hogy tehát mennyire furcsa az, hogy amikor mégis váratlanul hamar elkövetkezett az óhajtott rendszerváltás, hamar olyan óriási csalódások roncolták szét reményeinket, hogy az akkori pesszimizmus csupa optimizmusnak, merő bizakodásnak tűnhetik föl ma már a napjainkban is a nemzetünket fenyegető, kétségbejuttató veszélyek árnyékában. Derűre ború és

fordítva – örökös hadiállapot; és folytonos erőgyűjtés, hogy a keresztény magyarság talpon maradjon, megmaradjon, s emelkedhessék – Lakitelek ma is erre tanít.

A huszadik évfordulón a résztvevők között én is kaptam az egykori szervező „vezérkartól” (Bíró Zoltán, Csoóri Sándor, Csurka István, Fekete Gyula, Für Lajos, Kiss Gy. Csaba, Lezsák Sándor aláírásával – Csengey Dénes és Joó Rudolf akkor sajnos már nem élt) egy kitüntető emléklapot, amely a „közéleti bátorságot”, az „áldozatos munkát” és „a magyar megújulás és megmaradás szent ügyéhez” ragaszkodó hűséget köszöni meg. A huszonötödiken pedig Lezsák Sándor az egykori sátor egy kis darabkáját bekeretezve küldte el nekem is kedves ajándékként, „jó emlékül” – ereklyeként őrzöm ezt is.

És harminc év elteltével: sokan még mindig ugyanezekhez a nemes elvekhez tartjuk magunkat.

Szöveg nélkül – Fábry János rajza

AZ AGORÁTÓL A DIGITÁLIS KONTINENSIG

Egy évtized pápai megnyilatkozásai a tömegkommunikációról

Koncz Attila

A hogyan az minden technikai eszközzel történni szokott, elterjedése első időszakában a meglévő kultúra melletti párhuzamos valóságként érzékeljük az általa kreált teret. Ez elsősorban méretéből adódik, amely – hasonlóan az ősróbanás pillanatához – nyilvánvalóan a minimálisban veszi kezdetét, miközben természetesen már magában hordja a totalitás potenciálját.

Ez a folyamat zajlott le, amikor a szóbeliséget elkezdte felváltani az írásbeliség.¹ A szóbeliség uralma megkérdőjelezhetetlennek tűnt, a gondolatok fizikai rögzítése volt a normától való eltérés. Nyilvánvaló, hogy ekkor még a többség nemcsak azt nem látta, hova vezet az éppen csak elindult folyamat, de eleve a változás létjogosultságát, szükségességét is kérdésesnek látta. A meg nem értés ugyanakkor természetesen nem állta útját a folyamatnak, a fékező hatása is kérdéses, hiszen a tiltás vagy a negligálás sokszor éppen a kulturális folyamatok katalizálásának irányába mutat.

Az írásbeliség tehát fokozatosan elterjedt, visszaszorítva a szóbeliséget a privát szféra területére, hiszen a társadalom már jó ideje eljutott arra a fokra, amely a rögzítettséget és ezzel együtt a felidézhetőséget, pontosabban az elvben legalábbis tökéletes reprodukálhatóságot tekinti a hitelesség feltételének. De lássuk még ennek a folyamatnak a legfontosabb további mozgatórugóit.

Az írásbeliség erősödésének fontos oka az információk mennyiségi bővülésének és strukturáltabbá válásának természetes, egyszersmind társadalmilag elvárt jelensége. Ahogyan növekszik a világra vonatkozó ismereteink köre, mind nehezebbé válik korábbi eszközökkel való tárolásának, megőrzésének és továbbadásának lehetősége. A homéroszi eposzok – többé-kevésbé, néhány kifejezetten tehetséges énekmondó számára – még fejben tarthatók voltak, ma viszont már egy iskolás diáktól nagyobb műveltséget várunk el, mint az ókorban eme szellemileg kiemelkedő személyiségeitől. De természetesen nemcsak a mennyiség növekszik, hanem az adatok, információk bonyolultsága, összetettsége is. Az előbb idézett diáknak sem elegendő, ha csupán néhány olyan történetet ismer, amely felvázolható pár alapérték, illetve séma mentén, hanem a modern társadalom működése által fölvetett, adott esetben komplex erkölcsi mérlegelést kívánó kérdésekben is állást kell foglalnia. És akkor a korszerű természettudományos ismeretek bonyolultságáról még szót sem ejtettünk.

A technológiai változásnak fontos mozgatója a sebesség növekedése, illetve az erre megfogalmazódó társadalmi igény is. Az információ terjedésének gyorsulása komoly versenylőnyt jelent, amelynek már-már evolúciós jelentőséget is tulajdoníthatunk. A hamarabb megszerzett információ a legősből időktől biztosítja először a szó szerint vett túlélést, később pedig a társadalmi pozícióban mérhető előre- vagy feljebb lépést.

Utolsó szempontként pedig vegyük még ide az információt hordozó technológia olcsóságát, ami ugyancsak a modernebb eszközök terjedését segíti elő. A kedvezőbb költségek ráadásul visszahatnak magának a technológiának a sikerére, hiszen a piac bővüléséből adódó többlet profit további fejlesztéseket tesz lehető-

vé, ami fokozatosan valamennyi forrást a sikeresebb platformhoz allokálja, ezzel gyengítve tovább a régít.

Az internet és a közösségi hálózatok vonatkozásában ugyanez a folyamat játszódott le, csak éppen a korábbi könyv, illetve televízió központú kultúrával szemben. A pápai megnyilatkozásokból nyilvánvaló, hogy az egyház a kezdeti konzervatív, megőrző alapállásból kilépve tudatába került a digitalizációból adódó technológiai-kulturális paradigmaváltásnak.² Fokozatosan felismerték és tudatosították, hogy a kezdeti párhuzamos létezés után új korszakba lépett az internet világa: immár nem egy szubkulturális kisebbség játéktere, hanem a valamennyiünk életét átszövő, már-már kézzelfogható valóság, amelynek lényege éppen nem az elkülönülés, hanem a belépés, nem a viszonyok és kapcsolódások leszűkítése, hanem ezzel ellenkezően a kiterjesztése, bővítése, gazdagítása. Ez az alapvető antropológiai fordulat egyértelműen nyomon követhető a pápák tömegkommunikációs világnapi üzeneteiben.

Emberi és intézményi felelősség

Az antropológiai valóság felismerésével szorosan összefügg, hogy az egyház ebben a megváltozott helyzetben is fontosnak tartja a felelősség hangsúlyozását, mind egyéni, mind közösségi, illetve intézményi szinten. Éppen ez az, ami a technológiával kapcsolatos alapvetően optimista hozzáállást hitelessé, egyszersmind teológiaiilag megalapozottá teszi.

Fontos tendencia az elmúlt évtized üzeneteiben, hogy egyre kidolgozottabb, egyre strukturáltabb a felelősségi viszonyok megállapítása, ami azt is jelenti, hogy a korábbi tisztán elméleti, idealisztikus megközelítés helyét egy realistább, a valós, sokszor bonyolult és alapos mérlegelést kívánó körülményekkel számot vető látásmód vette át.

A problémaként beazonosított területek egyébként ebben a tekintetben egész szorosan korrelálnak a világi társadalomtudományok által hasonlóként meghatározott kérdésekkel.

A pápai megnyilatkozásokban folyamatosan kiemelt figyelmet kap a fiatalok médiahasználatának kérdése, illetve a szűkebb és tágabb környezetnek az ebben viselt felelőssége.³ A gyermekek védelme, amely egyszerre jelenti a nem megfelelő tartalmak fogyasztásától való megóvásukat, illetve azt, hogy ne essenek áldozatul a média szenzációk iránti vágyának, azért is fontos, mert az idő rövidségére való tekintettel egyelőre nem tudjuk felmérni a technológiaváltásból fakadó társadalmi és kulturális átalakulás hosszú távú következményeit, ezért különösen indokolt az óvatosság.

A pápai megnyilatkozások ugyanakkor osztoznak abban az optimizmusban, amely a fiatalok természetes erkölcsi érzékére vonatkozik, ami fogékonyabb a társadalmi igazságtalanságok elleni elköteleződésre, egyszersmind teljes mértékben sajátjának érzi a digitális teret, és alkalmas annak keresztény tartalommal való megtöltésére. Lényeges fejlemény ebben a tekintetben az is, hogy a pápáknál a pusztá jelenlétről és a közvetlen, direkt hithirdetésről egyre inkább a keresztény szellemiség komplex megjelenítésére és ennek eszközeként a személyességgel hitelesített tanúságtételek fontosságára kerül a hangsúly.⁴

Az üzenetekben megjelenő másik fontos téma a sajtó, a média szabadságának a kérdése. Bár nem gyakran gondolunk arra, hogy ennek fontos etikai vonatkozásai vannak, a pápák bőséggel kitérnek rá.⁵ Az internetes információáramlás szabadsága ugyanis napjaink egyik legfontosabb kérdése. Általában jellemző, hogy az új technikai eszközök, kommunikációs platformok szándék nélküli információterjesztés leghatékonyabb eszközei a kezdeti időszak gyengébb szabályozási szintje miatt. Éppen napjainkban tapasztaljuk ugyanakkor, hogy a különböző irányokból érkező, politikai vagy éppen gazdasági érdekek mozgatta szabadságkorlátozó szándék elérte az internet világát is. A digitális kultúra éppen élethalálharcát vívja egyrészt a netsemlegesség pénzügyi megfontolásokon alapuló felszámolása ellen, másrészt az állam és a politikai szereplők etikai megfontolások mögé bújtatott, de valójában a szólásszabadságot méltánytalanul korlátozó törekvései ellen, amelyek célja tisztán a meglévő uralmi viszonyok bebetonozása. A katolikus egyházban ma is mindennapos tapasztalat a hit hirdetésének korlátozása a diktatórikus államokban, főleg Ázsiában, de más kontinenseken is. Ebből kiindulva a pápák igen határozottan foglalnak állást a kommunikáció szabadsága mellett, még azt is felvállalva, hogy ezzel etikailag vagy más szempontból megalapozatlan, esetleg kimondottan káros tartalmak is megjelenhetnek a digitális térben.

A felelősség kérdésének harmadik fontos területe a médiacégeket, illetve azok munkatársait érinti. A pápák határozottan arra intik ezeket a vállalkozásokat, hogy a gazdasági szempontok mellett vagy akár ellenében igyekezzenek megfelelni a keresztény etika normáinak, különösen, ami az emberi méltóság védelmét illeti. Ebben nincs és nem lehet séges kompromisszum, azt ugyanakkor elismerik a dokumentumok, hogy a verseny és a pénzügyi kényszer sok esetben megnehezíti a jó erkölcs szabályainak maradéktalan betartását. Az államoknak, illetve a kormányzatoknak éppen ennek kiküszöbölésére kellene felhasználniuk a szabályozásban rejlő lehetőségeiket, nem pedig önös érdekeik érvényesítésére, ahogy azt az előbb jeleztük.

Benedek és Ferenc pápák tisztában vannak azzal is, sokszor milyen nehéz a médiában dolgozó személyek helyzete, amikor a munkáltató anyagi érdekei és személyes erkölcsi meggyőződésük között kell választaniuk, egzisztenciálisan kiszolgáltatva a tulajdonosoknak.⁶ Mégis a jó út választására buzdítanak, nem pusztán annak morális értéke miatt, hanem egyrészt a helytelen cselekedettől kárt szenvedő embertársunk iránti szolidaritásból, másrészt a médiának a transzcendens közvetítésében betöltött természetes szerepe okán. Mindez ráadásul magára a médiumra is pozitív hatással van, hiszen a hitelességet alapozza, illetve erősíti meg.

Monokultúra és/vagy sokszínűség

Az internet behálózta világ egyik legfontosabb dilemmája, hogy a digitális kultúra egyszerre jelenti az adatok, információk és gondolatok egyre növekvő bőségét, ugyanakkor ezzel párhuzamosan hat egy ellentétes irányú folyamat is, ami leginkább az uniformizáció kifejezésével írható le. A pápák ennek a problémának a súlyát is felismerik, és hangot adnak ezzel kapcsolatos megjegyzéseiknek.⁷

Először is látnunk kell, hogy bár hajlamosak vagyunk tökéletes szinkronitást látni a két tendencia alakulásában, ez nem teljesen igaz. Az internetes forradalom kezdetén kizárólag az első, gazdagító hatás működött, éppen ettől tudott olyan dinamikus fejlődni, hiszen minden egyes csatlakozás újabb és újabb erőforrást jelentett ehhez, amit az újdonság varázsa, és a bekerülő új információk relevanciájának erőssége is támogatott. Az uniformizáció vagy másnéven bizonyos, a trendekbe kevésbé illeszkedő tartalmaknak a kihullása, illetve legalábbis marginalizálódása akkor kezdődött meg, amikor a felhalmozott információk mennyisége elért egy kritikus pontot. Ez akkor történhetett, amikor egyre többször hallottunk olyan aggodalmakat, hogy ennyi adat között már képtelenség kiigazodni, illetve erősen kétségessé vált a hitelességük, megbízhatóságuk.

Nos, az azóta eltelt időben láthattuk, hogy az internet világa képes megküzdeni ezzel a problémával, illetve a résztvevők tudnak olyan szabályokat, mechanizmusokat kialakítani, amelyek többnyire megoldást adnak a nehézségekre. Ennek egyik eszköze volt az világhálóra felkerülő anyagok, illetve az őket közvetítő platformok hierarchizálása, egy másik pedig a hatékony keresőmotorok létrehozása és folyamatos fejlesztése. Vegyük észre, hogy a médiumok történetének korábbi szakaszában is lezajlottak ugyanezek a folyamatok: ilyesmi lehetett például, amikor élesen elvált egymástól a tudományos, a szép- és a ponyvairodalom világa. Ahogyan immár évszázadok óta nem kérdés, melyik mű hova tartozik, ma sem vitatható komolyan, hogy a BBC vagy a *Mindenegyben* blog oldaláról érdemes inkább tájékozódunk. És ha kissé lazábban értelmezzük a műfaji szabályokat, bizony igen korán megtaláljuk a keresőmotorok korai megfelelőjét például a különböz-

zó idézetgyűjtemények, konkordanciák vasos kötetekben.⁸

A pápák persze nem ezeket a természetes folyamatokat kritizálják, hanem azt a helyzetet, amikor mindez a valós emberi igények negligálásához vezet. Az embernek ugyanis arra van szüksége, hogy sokszínű, alapos, több szempontot érvényesítő tájékoztatást kapjon.⁹ Amikor pedig ezzel szemben valamilyen uralkodó ideológia kizárólagosságát láthatja a médiumok tartalmaiban, ezzel alapvető jogai sérülnek. Ráadásul ez a fajta manipuláció melegágya az előítéletességnek, lehetőséget adva akár az erőszakos cselekmények megjelenésének is.

Az egyház ebben a térben egyre kevésbé tartozik a marginális helyzetű szereplők közé. Ahogyan a pápai üzenetekből felsejlik: mindenkorai kisebbségként, ugyanakkor kovászként életet visz a sokszor lélektelen kommunikációba. Nem uralnia, hanem megtermékenyítenie kell a közeget.¹⁰ Azt az ellentmondást pedig, ami a sokszínűség védelme és a katolikus tanítás elsőrendűsége között feszül, a pápai megnyilatkozások éppen ezzel oldják föl: a sokszínűséget tekintik egyértelműen és hangsúlyozottan nagyobb értéknek, szemben bármilyen hit- vagy véleménymonopóliummal. Ez a megfontolás teljes mértékben folytatása, illetve autentikus, korszerű értelmezése a II. Vatikáni Zsinat vonatkozó tanításának.

A csend, mint a hatékony és etikus kommunikáció eszköze

Hogy a technológia fejlődése mennyire radikálisan képes megváltoztatni leg- alapvetőbbnek és leginkább egyértelműnek gondolt fogalmainkat, jól példázza a *hallgatás* jelentésének átalakulása.¹¹ A kifejezése nyilvánvalóan már a legősibb időkben megjelenik az emberiség szótárában, és igen fontos szerepet kap az Ó-

Sajtószabadság 1956 – Hatvani Krisztián grafikája

és az Újszövetség nyelvében is. Mindkettőben a hit alapjaként kerül szóba: a Második törvénykönyv „Halld, Izrael” felhívását logikusan követi, illetve mélyíti el a Rómaiakhoz írt levél kijelentése, amely szerint „a hit hallásból ered, a hallás pedig Krisztus igéjéből”. Ebben az értelmezésben az ember elsősorban az Ige hallgatója, akinek az Istennel való kapcsolatában ez az ő elsődleges aktivitása: a hallgatás és rajta keresztül a befogadás.

Napjainkban a hallgatás egészen más természetűvé vált. Ma már nem elsődleges, hanem kísérő tevékenység, amit tulajdonképpen háttérként használunk más aktivitások aláfestésére, adott esetben hatékonyabbá tételére. Ezzel együtt egy alapvető hangsúlyeltolódás is bekövetkezett: a hallgatás az értelem helyett sokkal inkább érzelmeket kapcsol ahhoz, amit éppen teszünk, illetve nem annyira üzenetet közvetít, mint inkább közeget hoz létre. Mindennek a forradalmi változásnak a hatását tovább erősíti a véletlenszerű zenelejátszás technológiájában megnyilatkozó filozófia, illetve az ennek analógiájára működő további médiumok: kifejezik napjaink valóságértelmezésének a véletlenszerűre, a kiszámíthatatlanra, az esetlegesre való alapozódását, amely kizárja a végzet, a gondviselés és az akarat eszméjét.

Hogyan lehetséges a csend és a hallgatás fogalmának olyan értelmezését adni, amely megfelel a katolikus tanításnak és egyben számot vet a modern technológia hatásával is? XVI. Benedek oly annyira fontosnak érezte a kérdést, hogy külön üzenetet szánt neki, Ferenc pápa pedig maga is hivatkozik erre, megismertelve annak legfontosabb elemeit.

A csend értelmezése Benedek pápánál egészen szembe megy a hétköznapi logikával: a semmit, az ürességet, valaminek – tudniillik a szónak – a hiányát annak egyenrangú párjaként tételezi, amelyeknek egyensúlyban kell lenniük, követve és kiegészítve egymást. Ez a felfogás megpróbálja összhangba hozni a hagyományos tudást a modern tapasztalattal: nem csupán a hallgatás méltóságát és transzcendens vonásait hangsúlyozza, hanem hivatkozik annak a hétköznapi életben betöltött pozitív szerepére is, ami elsősorban a felfokozott tempójú és mennyiségű információáramlás káros hatását hivatott ellensúlyozni.

A csendnek ebben az összefüggésben

fontos szerepe van egy fontos adomány, a megkülönböztetés képességének kifejlesztésében, megerősítésében. Abban a helyzetben, amiben ma élünk, amikor az ember folyamatosan online, tehát állandóan nyitva tart egy csatornát ahelyett, hogy korlátok közé szorítaná annak működését, sokszor tapasztaljuk, hogy a kérdést megelőzi a válasz, sőt: a válaszok sokasága.¹² Amikor a közösségi hálón vagy bármilyen más kommunikációs felületen úgy kapcsolódunk be egy vitába, hogy a problémát addig a pillanatig nem is éreztük a magunkénak, életünk részének, különösen szükségünk van a józan tisztánlátásra. A hallgatás mint a bennünk működő lélek szavára való odafigyelés hatékonyan segíti ennek működését, és nem utolsó sorban segít áthidalni a nyelvi kifejezés töredékességének akadályát.

Találkozás, dialógus és barátság a kommunikációban

A kommunikáció egyik legfontosabb tulajdonsága, hogy nem önmagáért való, hanem eszköz. Eszköze a különböző személyek, kisebb és nagyobb közösségek egymással való interakciójának, ideális esetben a kölcsönös tisztelet, megértés és szolidaritás jegyében. A pápai megnyilatkozások számos alkalommal hangsúlyozzák, mennyire fontos és hatékony a kommunikáció a közjó előmozdításának tekintetében. Ezt a közvetítő szerepet tekinthetjük ugyanannyira fontos jellemzőnek a kommunikáció vonatkozásában, mint a csend és a szó kettősségére épülő természetét: míg utóbbi elsősorban a transzcendenciára való nyitottság és az isteni üzenet befogadására való képességet jeleníti meg, előbbi az ember társai iránti elkötelezettségét hangsúlyozza – teljes összhangban egyébként a szeretet jézusi főparancsával.

A dokumentumok ugyanakkor egy fontos hierarchiát is kifejtnek ennek a társadalmi méretű és igényű kommunikációnak a szintjeivel kapcsolatban. A találkozás, a dialógus és a barátság egymást követő lépései annak a munkának, amely nemcsak az egyes ember kötelessége a maga környezetében, hanem az egyháznak, mint szervezetnek és világméretű közösségnek is feladata isteni elhívása alapján.¹³

A találkozás fontosságát az utóbbi évek-

ben Ferenc pápa tette tanításának egyik alappillérvé. Ez a találkozás azonban nem azonos az ismerősök közötti ilyen vagy olyan intenzitású, általánosan megszokott kommunikációval. Ferencnél különös jelentőséget kap a dolog: a keresztény életmód alapélményévé válik.¹⁴ Nyitottságot, sőt kíváncsiságot tételez föl bennünk a másik ember iránt, egyszersmind az állandó újdonság és rácsodálkozás, ezen keresztül pedig a lelki gazdagodás élményét ígéri. Ennek a találkozásnak lényegi vonása az ismeretlennel való bátor kapcsolatfelvétel, illetve az irgalmasság gyakorlása. A kommunikáció ilyen tekintetben tehát azonnal felvesz egy alapvetően aktivista dimenziót, ami a beszédaktus-elmélettel rokonítja a pápai értelmezést.¹⁵ Ugyanakkor fontos szociális aspektust is kap Ferencnél a találkozás, amikor rendszeresen a perifériákkal való kapcsolattartás kontextusában jelenik meg a fogalom.

A találkozás azonban szerencsés esetben nem áll meg a pusztán kapcsolatfelvételnél, illetve szükségletek szintjénél, hanem a gondolatok és vélemények kölcsönös kifejtésének színterévé válik. Ilyenkor jóval több történik, mint a pusztán együttléte során: egymás gondolatvilágába és ennek nyomán akár lelküknek a legbelsőbb zugába engedik be egymást a kommunikációs folyamat szereplői. Ilyenkor különösen fontos szerepe van a nyelvnek, pontosabban annak, hogy a partnerek értsék a másik kifejezésformáinak valódi jelentését, hogy a szavaknak ugyanazt a jelentést tulajdonítsák. A párbeszédre sokszorosan is érvényes, hogy pozitív hatással van nemcsak az egymás közötti kapcsolatokra, legyen szó személyekről vagy közösségekről, hanem a résztvevők saját mentális állapotát, illetve képességeit is javítja, mivel a sémékből való kilépésre kényszeríti.¹⁶

A barátság fogalmának fontosságára Benedek pápa hívja fel a figyelmet legerőteljesebben. A korábbiakhoz képest ez újabb erkölcsi dimenziókkal való gazdagodást jelent, ami magában foglalja egymás fejlődésének elősegítését is. A kommunikációnak egyfajta csúcsa ez a különösen bensőséges kapcsolat, amiben harmadik félként, akár kimondatlanul, maga Isten is jelen van.¹⁷

A modern kommunikációs technológiák villámgyors elterjedése annak igazolása, hogy az emberek vágyakoznak a

találkozásra és annak magasabb rendű formáira, ezzel pedig maguk a technológiák is megszentelődnek sajátos módon, hiszen egy fontos, isteni eredetű antropológiai sajátosságunk kiteljesedését segítik elő.

Valóság a fizikai és a virtuális világban

Az internet által felvetett problémák közül az egyik legfontosabb arra utal, hogy sokak számára, különösen a fiatalabb korosztályokból, amelyeknek a tagjai már-már anyanyelvüként szívják magukba a digitális kultúrát és életszemléletet, úgy tűnik, hogy a virtuális világ fontosabbá, intenzívebbé, sőt, élőbbé válik, mint a fizikailag megélhető valóság. A pápák álláspontja meglehetősen nyugtalan ebben a kérdésben, ez számtalanszor elő is kerül az üzenetekben, ugyanakkor érzékelhető az idő múlásával egyfajta pozitívabb, helyesebben fogalmazva kevésbé aggodalmas megközelítés.

Az már az első pillanattól világos számukra, hogy az internet és a közösségi hálózatok lebontják a tér és – bizonyos értelemben – az idő korlátait, ezzel pedig megkönnyítik nemcsak az egymástól távol került rokonok, barátok közötti kapcsolattartást, hanem új, korábban elképzelhetetlen kontaktusok kialakítására és fenntartására is lehetőség kínálkozik. Benedek pápa ugyanakkor úgy véli, hogy a virtuális hálózatok nem jelentenek igazi párhuzamos valóságot, hiszen ugyanúgy az emberi együttműködés gyümölcsei. Azt is kijelenti: a virtuális környezet esélyt jelent arra, hogy idővel az ott megalapozott kötődések és kapcsolatok a valós világban is testet öltsenek.¹⁸ Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy sok esetben egyébként éppen a távolabbi, felületesebb kapcsolatok teszik lehetővé a komolyabb, mélyebb, őszintébb megnyílást a másik ember felé: magának a szentgyónásnak a hagyományos, abszolút névtelenséget biztosító rituáléja is erre a pszichológiai helyzetre épít.

Sokan hajlamosak arra, hogy az emberi kapcsolatok átalakulását, lazábbá válását az internetes kultúra terjedésével magyarázzák, holott az legfőljebb katalizátora lehet annak. A legelemibb közösség, a család felbomlásának például már a hatvanas években tapasztalhatóak voltak az első aggasztó jelei, amikor a digitális kommunikációs forradalomnak még a lehetősége sem látszott. Ennek hátterében sokkal inkább komplex gazdasági-szociológiai folyamatok állnak, azaz inkább hozhatók összefüggésbe a kapitalizmus mindenkorai állapotával, mintsem a technológia fejlődésével.¹⁹ Érdekes és egyben paradox módon ezek épp olyan kultúrákban jutottak a legmesszebbre, amelyek – elvileg legalábbis – a leginkább hagyományörzők. Gondoljunk például Japánra, ahol a régi, hagyományos társadalomban az egyénnek alig van értéke a közösséggel szemben, napjainkra viszont már több olyan generáció nőtt fel benne, amely a totális individualizációt választotta saját útjának.

A fizikai és a virtuális valóság dilemmája ugyanakkor valami egészen másról is szól a mélyben: a különböző természetű közösségekhez való egyidejű tartozás nehézségeiről.²⁰ Ez nem véletlen, hiszen nap mint nap látjuk, hogyan ütközik egymással az egyházzal és a nemzethez tartozás érzése a két különböző érdek okán, főleg, amikor nem a helyi, hanem az egyetemes egyházzal van szó.

Ilyen esetekben bizony sokszor tapasztaljuk az etnikai elv előbbre valóságát a vallási tanításánál, ami folyamatosan nyomom követhető az egyházkormányzati intézkedésekben. Ebben az összefüggésben kifejezetten jól használható a fizikai-virtuális dilemma párhuzama: a nemzeti elv tekinthető a fizikai (vö. vérségi alapú) közösség összetartó erejének, amivel szemben a vallási-erkölcsi tanítás nehezebben megfogható virtuális kohéziója áll. Az természetesen nem tagadható, hogy a rendszer ebben az összefüggésben is képes lehet önkorrekcióra, ugyanakkor az is világos, hogy a felgyorsult mindennapok folyamatában melyik rendelkezik erősebb érdekérvényesítő erővel. Az egyház számára még mindig feloldandó ez az ellentmondás, amiben kétségkívül a kommunikáció szabályszerűségeinek alaposabb megismerése is segítséget jelenthet.

Új technológia, új nyelv

A nyelvvel kapcsolatos problémáknak több különböző természetű, bonyolultságú és megoldásában is eltérő szintjére mutatnak rá a pápák kommunikációs világnapi üzenetei.

A leginkább gyakorlati jellegű kérdést a technológiából következő nyelvváltozás nyomom követése, illetve az egyházi nyelvhasználatba való beépítése jelenti. Annyiban ennek nem volna szabad elvi nehézséget okoznia, hogy – amint Benedek pápa is emlékeztet rá – a keresztény közösség mindig is tudatában volt az emberi nyelv töredékességének, a világ, de különösképpen Isten gondolatainak leírása, rögzítése terén.²¹ Ebben a tekintetben a cyber kultúra megjelenése sem jelent igazi újdonságot, csupán annyiban, hogy más eszközökre van szükség az itt jelentkező problémák megoldásában. De melyek lehetnek ezek?

Érdemes kiindulnunk abból a rövid gondolatból, amit XVI. Benedek mond erről: nem a korszerűséget (értsd: divatosságot), hanem az érthetőséget kell szem előtt tartani. Azt pedig már mi tesszük hozzá, hogy az érthetőségnek pedig nemcsak az egyszerűség értelmében van itt jelentősége, hanem magában foglalja az átláthatóságot és ezzel együtt a hitelesség követelményének való megfelelést is. Az evangélium hirdetésének tehát az internet korában ez a legfontosabb alapelv: legyen tiszta, egyszerű, felesleges sallangoktól mentes.

Benedek pápa ugyanakkor még egy fontos dologra fölhívja a figyelmet, ami megint csak a folytonosságot jelzi napjaink és a korábbi kulturális korszakok között, az egyház vonatkozásában is: ez pedig a multimedialitás, a szimbólumok használata iránti fogékonyság.²² A kereszténység a kezdetektől kedvelte ezeket, már Jézus tanításában számos olyan elem van, amely kizárólag ennek figyelembe vételével értelmezhető. És ez a gondolkodásmód később sem változott: az ókeresztény kor ábrázolásaitól a XX. századig nyomom követhető ez a jelenség. Nos, az internet korszakában sem áll másképp a dolog: be kell emelni az egyházi nyelvezetbe a korszerű szimbólumokat, miközben arra is bőven akad példa, hogy maga a technológia választ magának olyan kifejezési formákat, amelyeknek egyébként nagyon erős konnotációja van a teológia és a filozófia területéről.²³ Mindez erősen elősegíti a két világ közötti átjárhatóság megterem-

Jólét 1956 (Gazdaurak és a tavasz) – Fábry János rajza

tését, már csak azért is, mert a digitalitás anyanyelvünként elsajátító fiatalabb korosztályok eleve fogékonyabbak a szimbolikus tartalmakra és jelentésekre.

A nyelvvel kapcsolatban még egy dologra kell figyelemmel lenni. Erre pedig Ferenc pápa hívja fel a figyelmet, amikor a családnak a kommunikációs tanulásban betöltött szerepéről értekeznek.²⁴ A szent-anya megállapítása szerint ez az a hely, ahol egyszerre tudjuk közvetlenül meg tapasztalni a nyelv szinkrón és diakrón jellegét egyaránt. Ez a természetes ket-rösség jelzi, hogy az egyházi nyelvezetből sem kell kidobni mindent a korszerűsítés jegyében, hanem igenis szükséges a szerves folyamatosság fenntartása most is, mert ez tudja áthidalni az elmúlt kétezer év távolságát.

És hogy mi az, ami a legkönnyebben érthetővé teszi, milyen nyelvre is van szüksége az egyháznak a XXI. században? Tanulmányozzuk az imádság nyelvét, ami „nem tudomány, nem logika, nem szónoki vagy tudományos munka” – ahogyan azt Sík Sándor írta, még 1955-ben, jóval Ferenc pápa hasonló kijelentése előtt.²⁵

Egyházi jelenlét a világhálón

A katolikus egyház régóta jelen van a világhálón, nemcsak tagjai révén, hanem intézményként is. Ennek fontosságát már Szent II. János Pál pápa felismerte, utódai pedig továbbfolytatták ezt az utat. Emlékezetes a pillanat, amikor megjelent a hálón a Vatikán honlapja, aztán később az is, ahogyan XVI. Benedek idejében létrejött a Szentszék Youtube csatornája, illetve elindult a mindenkori pápa Twitter-fiókja, amit aztán Ferenc pápa tett a legfontosabb modern kommunikációs csatornának egyikévé az egyház számára.²⁶ Ezek a lépések pedig abszolút összhangban voltak azokkal a pápai kijelentésekkel, amelyek a tömeg-tájékoztató eszközökkel kapcsolatosak, és mind tartalmukban, mind megjelenésükben megfeleltek szellemiségüknek.

Természetesen a megvalósítás, a gyakorlati lépések megtétele nem ment egyik napról a másikra, az egyháznak ugyanakkor sikerült elkerülnie azokat a hibákat, amelyek egy gyorsabb, átgondolatlanabb és előkészítetlenebb „piacra lépés” során nyilván bekövetkeztek volna. Ezzel szemben láthatóvá vált, hogy igen profi szakértői csapat dolgozik ezeknek a felületeknek a működtetésén, ami záloga a minőségnek és a hatékonyságnak.²⁷ Mindehhez számos idejében jött felismerésre volt szükség az egyház legfelsőbb vezetésében, ami jól nyomon követhető a vonatkozó pápai megnyilatkozásokban.

Nem véletlen például, hogy az imént a „piac” kifejezést használtuk. A szó XVI. Benedek egyik üzentében is megjelenik, ahol előbb a pogányok udvarával – zsidó párhuzam –, majd az agorával – görög párhuzam – rokonítja az internet világot.²⁸ Mindkét hely valamilyen értelemben a piac szinonimájának tekinthető, ahol azonban ebben az összefüggésben nem áruk, hanem gondolatok cseréje történik. Alapvető felismerés ez: napjainkra a világ és benne a kereszténység visszatért abba az állapotba, amikor a vallási tartalmak árucikké váltak, az emberek pedig – a bennük lévén természetes, pontosabban isteni készíttetésnek engedelmességedve – folyamatosan keresik, hogy mi az, ami

a választékból leginkább megfelel saját igényeiknek, szükségleteiknek. A katolikus egyház a hittételek, a teológia szintjén természetesen nem engedhet egy jotányit sem az általa elfogadott elvekből, a „csomagolás” tekintetében ugyanakkor igenis vállalhatja a korszerűséget – ez nemcsak, hogy nem letérés az igaz útról, hanem kötelesség is számára, hiszen pünkösdkor is mindenki, aki ott volt, a maga nyelvén hallotta az apostolokat beszélni.

A keresztény jelenlét lényege az internet világában az, hogy folyamatosan napirenden tartsa az igazán fontos és örök kérdéseket, a hiteles és méltó emberi élet iránti vágyakozást – írja Benedek pápa.²⁹ Ebben a kijelentésben ott van, hogy az egyháznak nem kell „meghódítania” az internetet valamiféle modern kori konkvisztádorként, hanem jelenlétével megszentelni kell azt – ahogyan arra korábban már utaltunk. A digitális jelenlét lényege tehát a tanúságtétel, vagy másképpen fogalmazva „a reményről való számadás” (1Pt 3,15). Gondolhatnánk első látásra, hogy ez bizony meglehetősen sovány feladat és még annál is soványabb lehetőség. De ha jobban megvizsgáljuk a kérdést, nyilvánvalóvá válik számunkra, hogy a digitális világ jelenlegi logikájában ma már akár a tartalomnál is fontosabb a vélemény, hiszen bármit keresünk az interneten, hogy megvásároljunk – legyen szó könyvről, zenéről vagy akár valami használati tárgyról –, döntésünket elsődlegesen befolyásolják az adott dologhoz fűzött korábbi értékelések. Ugyanez a mechanizmus érvényes a hitbéli tartalmak közzétételére, illetve befogadására is.³⁰

Az iménti gondolatmenet egyébként az egyház és az egyes hívők számára egyformán kijelöli az utat a nyilvános, internetes kommunikáció vonatkozásában: ma már nemcsak személyes környezetünk, hanem virtuális kapcsolati hálónk, az „elektronikus auránk” is a tanúságtétel fontos színtere.³¹ Ráadásul egyénnek és intézménynek egyaránt arról sem szabad elfeledkeznie, hogy a kommunikációnak ez a fajta nyilvánossága újra közüggé tesz mindenféle vallásgyakorlást, hiszen egy, osztatlan és közös térben zajlik mindez, a más egyházhhoz, eltérő hithez vagy éppen az ateizmus táborába tartozók szeme láttára.

A kommunikáció szociális dimenziója

Az egyik legfontosabb feladata egyben képessége a kommunikációnak, hogy közösséget hoz létre, illetve segíti annak fenntartását. Arra vonatkozóan persze lehet véleményünk, hogy napjainkban a digitális eszközök által épített kapcsolódások mennyire minőségek – erről az előbb már írtunk –, az azonban nem lehet kérdés, hogy mindenfajta interakció, amely megfelel a vonatkozó etikai normáknak, érték.

A kommunikáció azért is fontos, mert a legtöbb esetben alapfeltétele a további cselekvésnek. Amennyiben nincs ilyen típusú együttműködés a felek között, minden aktivitás csak egyéni lehet, aminek a hatékonysága jóval korlátozottabb a csoportmunkánál. A közös tevékenység pedig lehetőséget teremt egymás iránti figyelem, empátia és szolidaritás gyakorlására, ami alapvetően fontos a keresztény hit, az egyházi tanítás számára is.

A pápai üzenetek erre a dimenzióra is érzékenyek. Ferenc pápa különösen hangsúlyozza a szociális szerepvállalás fontosságát, amit az irgalmasság rendkívüli szentévének meghirdetése is jelez. Irgalmasság és kommunikáció – a pápa felfogásában két összetartozó fogalom.³² Sok esetben már maga a hallgatás, a másik meghallgatása, azaz a kommunikáció passzív oldala is az irgalmasság egyik gyakorlataként értelmezhető. Ebben az összefüggésben megint azt tapasztaljuk, hogy Ferenc cselekvés értéket tulajdonít az ilyen egyszerű gesztusoknak. És ugyanez fordítva szintén igaz: amikor az irgalmasság cselekedeteit gyakoroljuk, akkor kommunikálunk annak alanya, a minket körülvevő közösség, de Isten felé is, hiszen minden tettünk egyben tanúságtétel is hitbéli meggyőződésünkről, illetve a bennünk munkálkodó Lélekről.

Napjainkban hajlamosak vagyunk a szónak kisebb jelentőséget tulajdonítani, mint az jogos lenne. Olyan korban élünk, amikor a túlzott technicizálódás a dolgok pusztán mechanikus működésének illúzióját erősíti bennünk, miközben érezzük, bár betölteni nem tudjuk azt az űrt, amit a kimondott szó pozíciójának meggyengülés jelent. A kimondott szó hatalmáról ugyancsak Ferenc pápa tanítására érdemes visszautalni. Nemcsak arra emlékezett bennünket, hogy maga a teremtés is az Ige által történt, hanem bőséggel figyelmeztet bennünket a hamis vagy rosszindulatú szó tisztító hatására, amit emberi kapcsolatainkra gyakorol, de akár társadalmi méretekben is megmérgezheti a normális viszonyokat, és akadályos lehet a közösség egészséges működésének.³³

Mindenkivel kommunikálni, válogatás nélkül – ez az egyház és a keresztény hívek feladata, ahogyan Ferenc pápa mondja.³⁴ Nem mindig könnyű megfelelni ennek az elvárásnak, hiszen arra kényszerít bennünket olykor, hogy kilépünk a komfortzónánkból. A tanítás lényege azonban éppen ez, hogy a perifériák felkeresése első körben azt jelenti, hogy tudomást veszünk a másik létezéséről, és szóba állunk vele. Ennek az ak-tusa kívánja kétségtelenül a legnagyobb kezdeti erőfeszítést, hiszen bármilyen kommunikáció nemcsak a másik elfogadását, hanem önmagunk megnyitását is jelenti. Hidakat építünk tehát, és a hidak azért vannak, hogy átkeljük rajtuk. Ez a társadalmi kohézió megerősítésének alapköve.

A kommunikáció: eszköz vagy cél?

Napjaink médiaterében barangolva gyakran lehet az a benyomásunk, hogy az innen-onnan felénk áramló üzenetek nagy része teljesen öncélú, és ahelyett, hogy valamilyen releváns közlemény hordozója lenne, saját maga terjesztése az egyetlen funkciója. Nem véletlen, hogy erre a jelenségre, illetve ennek konkrét megnyilvánulási formáira külön elnevezés is született, ami a biológiából ismert vírusok működésére utal.³⁵

Ezek a kommunikációs eszközök etikailag természetesen erősen megkérdőjelezhetők, hiszen épp azt célozzák meg, ami ellen maguk a pápai üzenetek is rendszeresen szót emelnek: a meghökkenés, a megbotránkoztatás, az emberi méltóság sérelme gyakran jelenik meg bennünk, a céljuk pusztán vagy leginkább a kattintások számának növelése.³⁶ Működésük

Gerő, a hídverő – Jeney Klára rajza

áttekintése még sincs tanulság nélkül, amikor az egyházi kommunikáció lehetséges útjait vizsgáljuk.

Ha arról beszélünk, hogy az egyháznak célba kell juttatnia az üzenetét valamilyen módon, ráadásul egy rendkívül nagy, összetett, nem utolsó sorban pedig eltérő attitűdökkel rendelkező közönség körében, akkor érdemes lehet elgondolkodni ennek leghatékonyabb módján. Mert korántsem biztos, hogy a hagyományos, sokkal szűkebb és egyhangúbb médiatérre optimalizált eszközök erre megfelelnek. A kilencvenes évek végén a katolikus egyház hatalmas fejlődésként élte meg, hogy óriásplakátokon hirdette magát – holott ez már akkor korszerűtlen volt, és természetesen aligha hozhatta meg a várt eredményt. Mára még nyilvánvalóbbá vált, hogy ez a korszak lezárult, és ma már akkor is digitális eszközökhöz érdemes nyúlni, ha éppen nem a legfiatalabb korosztályokat, hanem a középső- és idősebb generációk képviselőit célozzuk meg. A virális kommunikációnak ugyanis pont az a legfontosabb előnye a gyorsaság mellett, hogy mivel első körben nem a teljes közönséget célozza meg, hanem csupán az úgynevezett véleményvezéreket, rajtuk keresztül sokkal könnyebb elérni a komplex célcsoportot.

Az egyház pedig kimondottan szerencsés helyzetben van, amikor azt nézzük meg, vajon rendelkezik-e a megfelelő véleményvezérekkel, akik csomópontként tudnak funkcionálni ebben a folyamatban. Tudniillik erre a szerepre – elvileg legalábbis – alkalmas lehet valamennyi papja, hitoktatója, összes rendű és rangú alkalmazottja, valamint világi híve, aki aktív formában részt vesz a közösség életében. Mindez ráadásul nemcsak a külső kommunikációt segítené, hanem hozzájárulna az egyházhöz valamilyen módon már kapcsolódó személyek csoportidentitásának erősítéséhez, segítene kiemelni a sokszor csupán szó szerint „vasárnapi kereszténységet” ebből a beszűkült pozí-

cióból, és valóban a mindennapok átélhető, aktív valóságává tenné.³⁷

Az egyház ebben az eszközben azért is találhat testre szabott kommunikációs formát, mert működésének alapfeltétele a hitelesség, az, hogy olyan személyek és csoportok álljanak az üzenet mögött, amelyek a befogadó számára megbízhatók, tekintéllyel rendelkeznek, iránymutatók. Ilyen értelemben tehát a virális üzenetek etikussá tehetők, sőt mindenféle dilemma nélkül akár krisztianizálhatók is. Ahogyan Ferenc pápa hangsúlyozza: egyetlen technikai eszköz vagy éppen kommunikációs módszer sem tekinthető alaptól rossznak.³⁸ Mindent az dönt el, hogy az ember milyen céllal használja, illetve milyen tartalommal tölti meg azokat. A legfontosabb a hitelesség, ami a mögötte álló személyiség, illetve intézmény integritásának jele és bizonyítéka.

Az egyházi kommunikáció célközönsége

Feltűnő, hogy az utóbbi évtized pápai üzenetei, amelyek a társadalmi kommunikáció világnapja alkalmából születtek, egyetlen médiumot, az internetet, illetve egyetlen korcsoportot, a fiatalokét emelik ki a számos lehetőség közül. Korántsem véletlen azonban, hogy ezt tapasztaljuk: nagyon fontos, stratégiai jelentőségű megfontolások állnak mögötte.

Amikor arról beszélünk, hogy szeretnénk meghatározni a kommunikációs tevékenységünk alapelveit, az első kérdés, amit föl kell tennünk: kihez akarunk beszélni, kihez akarjuk eljuttatni az üzenetünket. És ezt annak mérlegelésének kell követnie, hogy megnézzük, kik azok, akiknél hosszú távon a legszámottevőbb eredményt érhetjük el. Amikor az egyház esetében azt tapasztaljuk, hogy a fiatalokra fókuszál, abban két különböző, ám egymással összefüggő realitás tudomásul vétele érhető tetten. Az egyik, hogy az ifjabb nemzedékek új

ereje képes vitalitást adni a katolikus közösségnek, ami nélkül valóban a lassú, de biztos befolyásvesztés pályájára lép az egyház. A másik pedig, hogy a közösség súlypontja egyre inkább az úgynevezett harmadik világ országaiba tevődik át, elsősorban Latin-Amerika és Afrika helyi egyházaiba, ahol ma már egyértelműen a fiatalok adják nemcsak a hívek, hanem sok esetben az egész társadalom legnagyobb, olykor már abszolút mértékben is többségi csoportját.³⁹

Ez természetesen egyszerre jelent lehetőséget és nehézséget az egyház számára. Lehetőség, hiszen a fiatalok alapvetően nyitottak egy nonkonformista magatartásra, amit egyébként ésszerű mértékig, de akár radikális módon is elvár tőlük a hívek közössége. Nem véletlenül figyelmeztet arra a Tömegkommunikáció Pápai Tanácsa, hogy amint a fizikai valóságban, úgy a digitális világban az egyház egyfajta alternatív ellenkultúrát képvisel, amelynek a sorsa itt is, ott is egyformán lehet az üldöztetés. Ennek tudomásul vétele és terméknennyé alakítása pedig elsősorban a fiatalok kihívása lehet, az életkorukból fakadó rugalmasságuk és természetes lelkesültségük okán.⁴⁰ Ferenc pápa gondolatvilága ugyan érezhetően áthelyezte a hangsúlyokat erről a közel másfél évtizedes, keményebb állásponttól egy elfogadóbb, empatikusabb és befogadóbb hozzáállásra, a fiatalok különleges közvetítő szerepét azonban ő is elfogadja. Az aktivitás ugyanis min-

denképpen sajátjuk marad, a kérdés csak az, hogy ezeket az energiákat pontosan milyen irányba akarjuk terelni.

Ami lehetőség, az ugyanakkor komoly kihívás és felelősség is az egyház számára, épp az előbbi megállapítás alapján. Mire és hogyan használjuk fel az élettapszaltalattal nyilvánvalóan csak korlátozott mértékben rendelkező fiatalok erejét és lelkesedését? Ebben a tekintetben nem egyszerű megtalálni a metszetét a valóban mozgósító erejű, ugyanakkor etikailag kifogástalan ötleteknek. Az egyháznak számot kell vetnie azokkal a fontos változásokkal, amelyek a fiatalok számára immár teljesen maguktól értetődők, ugyanakkor első látásra nehezen egyeztethetők össze a hagyományos egyházképpel.

A leglényegesebb vonása ennek az átalakulásnak, hogy a tartalmak, vagyis az üzenetek kizárólagossága mellett igen erősen megjelenik a kapcsolódások, a viszonyok és a megosztások fontossága. Ebben a rendszerben, amely alapvetően az egyenrangúságon és az ennek ellenére kialakuló csomópontok főleg népszerűségeen alapuló elismertségén alapul, igen nehéz a szigorú hierarchia elfogadását számon kérni.⁴¹ A tekintély és a hálózatszerű szerveződés dilemmájának megoldása fontos kérdés, mert a fiatalok esetében ma már nemcsak az internetes kapcsolatok, hanem a valóságban létrejövő kooperációk is döntően ennek alapján működnek. Ideig-óráig egyes

társadalmak hagyományosabb viszonyai még fékezhetik ezt a folyamatot, de nem kérdés, hogy hamarosan új korszakba lépünk.

Egyház a digitális világban

Az internet mint médium és a digitális világ mint új valóság fontosságával az egyház jó ideje tisztában van. Nemcsak a pápai megnyilatkozások tanúskodnak erről, hanem azok a további dokumentumok is, amelyeket az illetékes vatikáni dikasztérium bocsátott ki. Érezhető ugyanakkor egyfajta megtorpanás a legfrissebb jelenségek feldolgozásának és stratégiába építésének vonatkozásában. Ferenc pápával a munka érezhetően a gyakorlati területekre kezdett koncentrálni, míg korábban inkább az aktuális fejlemények elméleti értékelése volt a domináns. Ez nyilvánvalóan következik a szentatyá személyes és egyházkormányzói habitusából, de valószínűleg abból is, hogy olyan pillanathoz értüztünk, amikor még korántsem kristályosodtak ki a válaszok az aktuálisan legégetőbb kérdésekre. Amikor ugyanis fölmerül annak az – egyébként jogos – igénye, hogy az egyház ne csupán egy tartalmakat előállító, tehát web 2.0-ás értelemben passzív szereplő legyen az interneten, hanem maga is váljék kreatív részévé annak, ahogyan a társadalomban is akként tekintünk rá, akkor megoldást kell találni azoknak az ellentmondásoknak az áthidalására, amelyek a két, alap-

vetően különböző közeg természetében és működésében fennállnak.

Vannak, akik az úgynevezett „cseppfolyós” egyházban látják a jövőt.⁴² Ennek különböző példái egyébként már jó ideje velünk élnek, elsősorban amerikai mintára. Ebben a modellben⁴³ az individualizáció a meghatározó a vallási tanítás vonatkozásában is: a felhasználó olyan mixet állíthat össze magának, ami számára a leginkább vonzó, teljes mértékben az aktuális szükségleteire fókuszál, és ilyen módon a belső konfliktusnak még az esélyét is megszünteti. Az egyházhoz tartozás ebben az esetben komoly analógiát mutat a technológiához való hozzáférés módjával: a beavatás lépései azonosulnak az informatikai hozzáférési eljárással, ugyanakkor ez a módszer lehetőséget kínál a gyors lekapcsolódásra is. A közösséghez tartozás metaforikus szinten azonosítható valamilyen program installálásával, aminek aztán az eltávolítása is csupán néhány mozdulat. Olyan út ez, ami alapvetően a tapasztalatok újrajelésének lehetőségére épül, valós élmények helyett a szimulációra, ami kizárja a visszafordíthatatlan elköteleződést.

Egy másik felfogásban az egyház mint „kapcsolódási tér” egyfajta „hub” jelenik meg, aminek a lényegi sajátossága, hogy kontaktust teremt az emberek között, miközben ezt valamiféle általa birtokolt „tekintély” segítségével teszi.⁴⁴ Nem ő

maga a cél, hanem csupán vezető, amely összeköt bennünket azzal, amit / akit keresünk. Az előbb említett tekintély pedig nem önmagából fakad, hanem abból a képességéből, hogy képes számunkra ezt a kapcsolódást kiépíteni. Ez az elképzelés olyan embercsoportként fogja fel az egyházat, amelynek tagjai Krisztus nevében tömörülnek egy hálózatba. Az előbbivel szemben itt sokkal nagyobb szerepe van az intézményszerűt, megszilárdult formáknak, a láthatóságnak, ugyanakkor hivatása elsősorban a tagok támogatására korlátozódik, és elvész benne az egyház „misztikus testként” való értelmezése.

Az egyháznak a modern kommunikációs térben úgy kell viselkednie, hogy egyszerre feleljen meg két, látszólag egymást kizáró elvnek: a vertikális irányú, tekintélyen alapuló, egyetlen középpont köré szerveződő üzenet logikájának, illetve a horizontális, egyenrangúságra épülő, hálózatos és megosztás elvű digitális kultúrának. Ennek részletei ma még kidolgozásra várnak, az azonban bizonyosnak tekinthető, hogy az egyháznak sajátos kettősséget kell elsajátítani és felmutatnia, amiben egyszerre van jelen a hittani változatlanúság és a folyamatos kommunikációtudományi-technológiai reflexió. Mert – ahogyan Pierre Teilhard de Chardin írja egy helyen – az emberi szívek vonzását az agyak összefonódása fogja megelőzni.⁴⁵ Ennek színtere pedig a digitális hálózatok világa.

Irodalom

¹ A szóbeliség és az írásbeliség kapcsolatát, a technológiaváltások hatását és következményeit alaposan, nagy részletességgel vizsgálja Benczik Vilmos 2001. ² Vö. Holló László 2014: 296-298. ³ Vö. például XVI. Benedek 2007. ⁴ Vö. XVI. Benedek 2011. ⁵ Vö. XVI. Benedek 2006 és 2008. Továbbá: Tömegkommunikáció Pápai Tanácsa 2002a: 12. és 16. pontok. ⁶ Vö. XVI. Benedek 2007, illetve Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 2002a: 13. pont. ⁷ Vö. XVI. Benedek 2006. ⁸ A keresőmotorok korlátairól a hit vonatkozásában ld. Antonio Spadaro 2014: 52-54. ⁹ Vö. XVI. Benedek 2006 és 2008, illetve Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 2002a: 12. és 16. pontok. ¹⁰ Vö. XVI. Benedek 2011. ¹¹ Vö. Antonio Spadaro 2014: 43-45. ¹² Vö. Antonio Spadaro 2014: 48-50. ¹³ Vö. XVI. Benedek 2009 címével. ¹⁴ Vö. XVI. Benedek 2010. ¹⁵ Vö. John L. Austin 1990. ¹⁶ Vö. XVI. Benedek 2009. ¹⁷ Vö. XVI. Benedek 2009. ¹⁸ Vö. XVI. Benedek 2013. ¹⁹ Ez a probléma jóval az internet korszaka előtt megjelenik már a magyar tudományosságban is. Vö. például Hódi Sándor 1973. ²⁰ Vö. Tomka Miklós 2000, Gereben Ferenc – Tomka Miklós 2000, Nacionalizmuselméletek 2004. ²¹ Vö. XVI. Benedek 2012. ²² XVI. Benedek 2013 és Antonio Spadaro 2014: 38-39. ²³ Antonio Spadaro 2014: 32-35, 65. ²⁴ Ferenc 2015. ²⁵ Sík Sándor 1964. ²⁶ A Vatikán honlapja 1997-ben indult el. Youtube csatornája 2005 óta található meg a világhálón, a pápai Twitter-fiókot pedig 2012-ben nyitotta meg személyesen XVI. Benedek pápa. Utóda, Ferenc számára épp ez utóbbi vált az egyik legfontosabb kommunikációs csatornává. ²⁷ Vö. Michelle Boorstein 2015. ²⁸ Vö. XVI. Benedek 2010 és 2013. ²⁹ XVI. Benedek 2011. ³⁰ Antonio Spadaro 2014: 82. ³¹ Vö. Antonio Spadaro 2014: 83. ³² Ferenc 2016. ³³ Ferenc 2015. ³⁴ Ferenc 2016. A gondolat összhangban van Karl Rahner kijelentésével, amely szerint „...a többi emberrel való személyes érintkezés nem csupán mellékes tulajdonsága az embernek, hanem teljes szélességében és mélységében meghatározza létezését.” Ld. Karl Rahner 1983: 344-345. ³⁵ Karen Nelson-Field 2013. ³⁶ Vö. Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 1989. ³⁷ Vö. Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 2002b: 10-11 pontok. ³⁸ Ferenc 2016. ³⁹ Vö. Zelei Dávid 2013. ⁴⁰ Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 2002b: 11 pont.

⁴¹ Vö. Antonio Spadaro 2014: 77-81, és Katekizmus 2013: nr. 890. ⁴² Antonio Spadaro 2014: 64-67. ⁴³ A modell fogalmához vö. Avery Dulles 2003. ⁴⁴ Antonio Spadaro 2014: 67-71. ⁴⁵ Idézi Antonio Spadaro 2014: 161.

BIBLIOGRÁFIA

Források

Aetatis 1997: *Aetatis novae. Lelkipásztori határozat a tömegkommunikációs eszközök használatáról húsz évvel a Communio et progressio után*. In: *Egyházi megnyilatkozások a médiáról*. MKPK Tömegkommunikációs Irodája, MAKÚSZ, Budapest, 1997. 81-108.

XVI. Benedek 2006: *Les médias: réseaux de communication, de communion et de coopération*. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20060124_40th-world-communications-day.html

XVI. Benedek 2007: *Les enfants et les moyens de communication social: un défi pour l'éducation*. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20070124_41st-world-communications-day.html

XVI. Benedek 2008: *Les médias : au carrefour entre rôle et service. Chercher la Vérité pour la partager*. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20080124_42nd-world-communications-day.html

XVI. Benedek 2009: *Nouvelles technologies, nouvelles relations. Promouvoir une culture de respect, de dialogue, d'amitié*. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20090124_43rd-world-communications-day.html

XVI. Benedek 2010: *Le prêtre et la pastorale dans le monde numérique: les nouveaux médias au service de la Parole*. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20100124_44th-world-communications-day.html

XVI. Benedek 2011: *Vérité, annonce et authenticité de vie à l'ère du numérique*. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20110124_45th-world-communications-day.html

XVI. Benedek 2012: *Silence et Parole : chemin*

d'évangélisation.

http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20120124_46th-world-communications-day.html

XVI. Benedek 2013: *Réseaux sociaux : portes de vérité et de foi ; nouveaux espaces pour l'évangélisation*. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/fr/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20130124_47th-world-communications-day.html

Communio 1997: *Communio et progressio. Lelkipásztori határozat a II. Vatikáni zsinat határozatának alkalmazására a tömegkommunikációs eszközökről*. In: *Egyházi megnyilatkozások a médiáról*. MKPK Tömegkommunikációs Irodája, MAKÚSZ, Budapest, 1997. 17-79.

Ferenc 2014: *La communication au service d'une authentique culture de la rencontre*. http://w2.vatican.va/content/francesco/fr/messages/communications/documents/papa-francesco_20140124_messaggio-comunicazione-sociali.html

Ferenc 2015: *Communiquer la famille : milieu privilégié de la rencontre dans la gratuité de l'amour*. http://w2.vatican.va/content/francesco/fr/messages/communications/documents/papa-francesco_20150123_messaggio-comunicazione-sociali.html

Ferenc 2016: *Communication et miséricorde : une rencontre féconde*. http://w2.vatican.va/content/francesco/fr/messages/communications/documents/papa-francesco_20160124_messaggio-comunicazione-sociali.html

Inter mirifica 1997: *Inter mirifica. Dekrétum a tömegtájékoztatói eszközökről*. In: *Egyházi megnyilatkozások a médiáról*. MKPK Tömegkommunikációs Irodája, MAKÚSZ, Budapest, 1997. 5-15.

Katekizmus 2013: *A Katolikus Egyház Katekizmus*. Szent István Társulat, Budapest, 2013.

XI. Piusz 1936: *Vigilanti cura*. http://w2.vatican.va/content/pius-xi/it/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_29061936_vigilanti-cura.html

XII. Piusz 1957: *Miranda prorsus*. http://w2.vatican.va/content/pius-xii/it/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_08091957_miranda-prorsus.html

Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 1989: *Pornográfia és erőszak a tömegkommunikációs eszközökben*.

<http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=430>

Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 2002a: *Az internet etikája*. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=130>

Tömegtájékoztatói Eszközök Pápai Tanácsa 2002b: *Az egyház és az internet*. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=131>

Tanulmányok

John L. Austin 1990: *Tetten ért szavak*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

Benczik Vilmos 2001: *Nyelv, írás, irodalom kommunikációelméleti megközelítésben*. Trezor Kiadó, Budapest, 2001.

Michelle Boorstein 2015: *Pope Francis became a social medias tar before the Vatican was ready for it*. In: Washington Post, 2015. Szeptember 21. <http://washingtonpost.com/news/acts-of-faith/wp/2015/09/21/pope-francis-became-a-social-media-star-before-the-vatican-was-ready-for-it/>

Gereben Ferenc – Tomka Miklós 2000: *Vallásosság és nemzettudat. Vizsgálódások Erdélyben*. JTMR Kerkei Jenő Egyházsociológiai Intézet, Budapest, 2000.

Holló László 2014: *Egyház és média. A tömegkommunikáció erkölcsi dimenziója*. In: *A II. Vatikáni zsinat maradványai*. Szerk. NÓDA Mózes, ZAMFIR Korinna, BODÓ Márta, Szent István Társulat – Verbum, Budapest – Kolozsvár, 2014. 272-298.

Horváth Lajos 2000: *Bevezetés az Inter mirifica kezdetű, a tömegtájékoztatói eszközökről szóló határozathoz*. In: *A II. Vatikáni zsinat dokumentumai*. Szent István Társulat, Budapest, 2000. 89-96.

Hódi Sándor 1973: *A család mai helyzete és problémái*. In: *Létünk 1973/4*, 83-98.

Kiss Ulrich 2001: *A kommunikáció teológiája*. In: *A 21. századi kommunikáció új útjai. Tanulmányok*. Szerk. NYÍRI Kristóf, Budapest, 2001. 195-218.

Lázár Kovács Ákos 2001: *Az Aetatis novae mint tömegkommunikációs alternatíva?* In: *Távlatok 51* (2001/1), 81-87. http://www.tavlatok.hu/5104_media.htm

Lukács László 2002: *Inter mirifica. Határozat a tömegtájékoztatói eszközökről*. In: *A II. Vatikáni zsinat dokumentumai negyven év távlatából 1962 – 2002. A zsinati dokumentumok áttekintése és*

megvalósulása. Szerk. KRÁNITZ Mihály, Szent István Társulat, Budapest, 2002. 65-88.

Nacionalizmuselméletek 2004: *Nacionalizmuselméletek. Szöveggyűjtemény*. Szerk. Kántor Zoltán. Rejtel Kiadó, Budapest, 2004.

Karen Nelson-Field 2013: *Viral Marketing. The Science of Sharing*. OUP, 2013.

Karl Rahner 1983: *A hit alapjai – Bevezetés a kereszténység fogalmába*. Szent István Társulat, Budapest, 1983.

Sík Sándor 1964: *Az ima pszichológiája*. In: Vigília, 1964, 385-393. <http://archivum.piar.hu/siksandor/eletmul/konferenciak/konfi1955nb-imadag.htm>

Antonio Spadaro 2014: *Cyberteológia. Hogyan gondoljuk el a kereszténységet a világháló korában?* Új Ember Kiadó, Budapest, 2014.

Tomka Miklós 2000: *Vallás és nemzettudat*. Budapest, 2000. (Kézirat)

Tömegkommunikáció 2009: *Tömegkommunikáció Pápai Tanácsa*. In: *Magyar Katolikus Lexikon*. Szerk. DIÓS István, VICZIÁN János. Szent István Társulat, Budapest, 2009. XIV. kötet. <http://lexikon.katolikus.hu/T/B6megkommunik%C3%A1ci%C3%B3%20P%C3%A1pai%20Tan%C3%A1csa.html>

Zelei Dávid 2013: *Kereszténység, demográfia, identitás. Európa, Latin-Amerika, Afrika – múlt, jelen és jövő?* In: Vigília (78/9), 2013, 665-674.

Ratkó József Zsoltár

Az anyák halhatatlanok.

Csak testet, arcot, alakot

váltakak; egyetlen halott

sincs közülük; fiatalok,

mint az idő. Újra születnek

minden gyerekkel; megöletnek

minden halottal – harmadnapra

feltámadnak, mire virradna.

Adassék nekik gyönyörűség,

szerelemükért örökös hűség,

s adassék könny is, hogy kibírják

a világ összegyűjtött kínját.

KEHIDAI KANYAROK

Nyári minimálnapló, részletek

Petróczi Éva

2017. július 18.

Tegnap érkezünk meg – másodízben – a Kehida Termál Hotelbe, a zalai dombok közé. A település hivatalosan neve: Kehidakustány, de mi a kehidai részen, Deák Ferenc és családja egykori birtokának területén igyekszünk pihentetni. Ránk is fér, mert az Ünnepi Könyvhét és kapcsolt részei, továbbá a reformáció 500. születésnapjának éve meglehetősen mozgalmassá tette napjainkat. Még felsorolni is sok: reformációs „négykezes” férjessel, a gárdonyi református gyülekezetben, gyereknap Pécelen, *Katicamesék* című új verses mesekönyvem többfordulós dedikálása, a Katica Könyv Műhely kiadásában, a Vörösmarty téren, kétszer a Ráday Könyvtárban („katicás” könyvem és *Petróczi Éva legszebb versei* premier, továbbá a Múzeumok Éjszakáján szereplés az angyalhangú kis baptista énekművészennel, a tízéves Nagy Lili Annával) ... „Desszertnek” még ugyancsak ez a kettős premier egyik kedves fészkeben, a fehérvári Királykút Emlékházban, ahol monográfusommal és barátunkkal, Bakonyi Pistával és kiadóim vezetőivel, Scur Katicával és Balázs F. Attilával szórakoztatuk (élő adásban és a helyi Tv két műsora jóvoltából a képernyőn is!) az irodalom barátait.

Örök tanári szívemnek az is nagy élmény volt, hogy az egyik „tréner” lehettem a remekül szervezett és még remekebbül sikerült Katica Könyv Műhely kreatív meseíró tábornak. Kis nyári desszert volt még június legelején, de már hőségben, egy Két Egér könyvesbolti és (szerencsére, egy hívősebb napon!) egy kartali *Katicamesék*-bemutató, az utóbbi Ladócsy Kata és Laci gyönyörű, Aszódhhoz közeli galériájában, annak tiszteletére, hogy Katica Katát és Gömbölyű Gergőt, két katicabogár-hősömet az ő Lujzi lányuk illusztrálta, álmodta képekbe. Itt aztán olyan sok példányt kellett – ígéretem szerint névre szóló időmértékes versekkel és saját kezűleg „alkotott” esernyős katica-rajzokkal dedikálnom, hogy szabályos írógörcsöt kaptam. De ez minden tollforgató álma, ha nem tévedek...

És aki ezt még mindig kevesellné: volt jóízű Jazzy FM beszélgetésem is, Bokros Lacival, nem sokkal előtte pedig egy „reformációs négykezes” Andrással, a százalombattai könyvtárban, s utána még egy Doktorok Kollégiuma előadás Debrecenben, a nekem oly fontos és példaeztékű prédikátor-író, Medgyesi Pál *Praxis pietatis*-ának, egy igazi puritán „bestsellernek” első kiadásáról, s későbbi, 1936-os és 2003-as szövegváltozatairól. Ha már öt említtem: július legelején elkészült Pápán, a Dunántúli Református Egyházkerület kiadásában a puritánus Pápai Páriz Imréről, s fiáról, a jeles orvosról és nagyenyedi professzorról szóló könyvem. A nyaralás kezdete előtt még két további öröm ért. Több mint két év szünet után újra tudok szobabiciklizni, 2014 végi inhúzódásom óta ez egyszer sem sikerült, most ezzel nyitom és zárom a napot. A másik öröm pedig az, hogy az ismert újságíró-író, V. Kulcsár Ildikó nagyszerű új könyvében, amelynek címe: „Segítség! Nyakunkon a családunk!” van egy Petróczi fejezet. Még-hozzá kicsit bonyolult, de nagyon kedves címmel: *Női méltóság, tehetség feltétel – humormártásban*. Ildi, mit is tehettek ezek után – igyekszem mindhárom minősítésnek megfelelni, bár azt csak én tudom igazán, mennyi fájdalom, félelem és kudarc lappang Általad virulónak látott bokraim megett! V. Kulcsár Ildikó könyve természetesen nem miattam (vagy legfeljebb egy kis fejezet erejéig miattam!) fontos és nagyon

szerethető olvasmány, hanem elsősorban azért, mert itt nem csupán az ugyan-csak nagycsaládos olasz író, Brunella Gasperini lelki és kedélybeli ikerestvérenek számító szerző lép a színre. Egyrészt, saját, elragadó kelekótyaságait ellensúlyozandó, kitalált egy anyja lehetne, dédi-korú „rezonórt”, a józan és a szokott *vkulcsárságokhoz* képest higgadtan érvelő Fanni mamát, aki minden fejezetet a maga tanárnős módján kommentál. Másik, saját, szerető és remekül működő *foltvarrás-családjának* történései és a hozzá befutó számtalan olvasói sors-levélnék az anyaga mellett tudós szakemberekre is támaszkodik. Így Szvetelszky Zsuzsa szociálpszichológusra, L. Stipkovits Erika szakpszichológusra, de szépirodalmi példák ármádiájára is, Nógrádi Gábortól – Goetheig! Úgy vélem, bár sok könyvét olvastam már, most érettelem meg igazán V. Kulcsár Ildikó sikerének titkát: ő nagy és szeretni való élet-éhségében, segíteni akarásában képes mindnyájunkat „örökre fogadni”. Más szóval: „az emberiség nagy családja” kifejezés számára nem üres szólam, hanem eleven valóság. Ha minden igaz, erről a legújabb élet-gyógyító könyvéről én is beszélgetni fogok vele az ősz folyamán... Egy bizonyos: a „*Segísetek, nyakunkon a családunk*” megérdemelten sikerkönyv – a szó legnemesebb értelmében.

No, szóval most *hurrá, nyaralunk*, pancsolunk az áldott, kénés vízben, infrazsuaunázunk és pingpongozunk. A továbbiakban is igyekszem majd a hétköznapra és az emelkedett témákat váltogatni, de az első napra legyen elég ennyi. A tegnap csak néhány szűk itteni óra volt, érkezéssel, beilleszkedéssel, s részemről, szokás szerint, sok-sok előzetes „cidrivel.” Azelőtt minimális poggyázzal, úti biztosítás nélkül vígan körbejártam a földgolyót, most viszont mindenre számítva, aggályosan és óvatoskodva utazom.

Esti utóirat: a nap vége gyönyörűre sikeredett. Kallósdon megnéztük és lefényképeztük a középkori Szent Anna kerektemplomot, s a falucska határát elhagyva, a keskeny autóúton egy gyönyörű, fiatal Bambi, egy kétéves őzbak várakozott ránk, s akkor inalt el, amikor épségére vigyázva lassítottunk és megálltunk. Szállodánk kapujában pedig egy kedves nyugat-szibériai, a chanti-manyosi köztársaságból érkezett orosz asszony, Verocska leírta nekem azt az orosz katicabogár-hívogató szöveget, amelyet Hampton Courtban, egy angliai reneszánsz konferencián hallottam először, egy „amerikás” orosz kolleginától. Három *ihyen* ajándék egy órán belül – mi kell még egy költő szívének?...

2017. július 20.

Kora délután írok, nyugtalan éjszaka, zavaros álmok (én nem vezetek álom-naplót, mint Jékely Zoltán, ifjú éveim első számú költőbarátja, mert egyszerűen nincs hozzá türelmem!) immel-ámmal reggelizés következett, s még a délelőtti hidromassázisos fürdés se esett igazán jól egyikünknek sem, sőt, kedvenc infrazsuaunánk is kihagytuk a programból. Hiába minden gyerekes vágyakozás, több nap mint (őz) kolbász, nem találkozhatunk minden nap egy-egy Ezüstpatással és nem járhat csúcsra a kedvünk.

Esetemben a rossz közérzetnek időjárás oka is van. Családom nagyon szeretett, kicsit bolondos költőbarátjához, Végh Gyurkához hasonlóan, aki babakoromban le-leruccant hozzánk Pestről Pécsre, én is ideges zsigereim drójtján rángatott bábfigura vagyok. Vaskos önéletrajzi kötetében ő erről hosszan értekezik, én csak

egy-két rövid verset szenteltem „bárszingajim” (hogy ezzel a szép, régi magyar szóval éljekl) rosszalkodásának.

Más. A helyerázódás ideje alatt úgy igyekszem gyógyíttatni magam, hogy szeptember közepén esedékes nagyváradi konferencia-előadásomhoz próbálok lefordítani egy-két neolatin verset. Az időmérték egyébként picit korom óta a szívem csücske, alig három évesen már ezt visítottam: „*Anyu, kándáljunk!*” Kándálok tehát, rendületlenül, hol műfordításokban, hol saját versekben; Szepes Erika nagyon érzékeny, értő módon elemzte is szabálytalan időmértékes verseimet, *A mai magyar vers* egyik kötetében. E műfajban egyébként egyik fő kedvencem az ambroziánus, nyilván azért, mert annak idején anyám magyarul is, latinul is felolvasta nekem Ambrus püspök *Himnusz kakasszóna* (*Ad galli cantum*) című versét, amelyet kedves szegedi bölcsészkar pap-tanára, a háború után nyomorgó egyetemistákat apás szeretettel meg-megvendéglő Sík Sándor ültetett át magyarrá.

Apropó, táplálás. Az egyik legszebb *Kediba* címerkép számomra a fiókáikat etető fecskék látványa. András az imént fényképezte le őket nekem. Utolsó fecskemlékem 2000 nyarán, Wittenbergben, a reformáció fővárosában ért utol. Ide másolom most, az ötszázadik évforduló tiszteletére:

Kékröptű...

Kékröptű wittenbergi fecskék, foltozotok főlem nyarat: igaz legyen, ha villanásnyi is, idegen, hideg ég alatt.

Wittenberg, 2000, július 9.

Azt hiszem, nyilvánvaló, hogy Szászország fecskéi, ott és akkor, pár percre hazaröpítettek, magyar földre. Száz szó nekem is egy a vége: megint fecskévizitet tartottunk, a konditerembe menet. Jót pingpongoztunk; érdekes, hogy nem igazán sportrajongó anyám e műfajban bajnok volt valaha. Ezt követően szobabiciklizés következett, az otthonihoz képest álom-masínán. Nagyon jólesett. Közben küldtem okostelefonon egy névnapi köszöntést verseim (és sok-sok vers) ihletett és önzetlen szerbre fordítójának, Fehér Illésnek, akinek jóvoltából a „Katicamesék” már készen áll egy szerbiai kiadásra. Esti utóhang: a Puskin Olgájára emlékeztető arcú Verocska ma a vacsorához elhozta nekem a katicás orosz bogárszólongatót. Az általa ismert orosz változatban a katicabogár nem kenyérrét hoz a gyerekeknek, hanem édességet. De végképp nem férjet, mint mifelénk... Vacsora után sétáltunk még egyet, a Hangya boltig, amelynek iddógáló plüsshangya figuráját le is fényképeztük. És hoztam két diólevelet a párnám alá, hátha jobban alszom. Páratlan illatuk van!

2017. július 21.

Ma egy nem mindennapi szép órát töltöttünk Kehidától 20 km-re, Türrén, az ottani premontrei apátsági templomban, s a ma öregothonként szolgáló kolostorban. Amikor András pár napja kimondta a „Türje” településnevet, én azonnal felkaptam a fejem, hisz életem egyik legelső, mindmáig nagyon kedves regénye volt Makkai Sándor erdélyi püspök-író regénye, *A sárnya vihar*. Ennek egyik szereplője Türje Dénes, IV. Béla király egyik bizalmi embere, s a muhi csatában megmentője volt. Nem vagyok ugyan „középkorász”, csak „kora újkorász”, de ösztönösen meg-

éreztem, hogy csak ő lehetett a gyönyörű prépostság alapító kegyura és folyamatos támogatója. Türrének nem maradt fenn az alapító oklevele, de Dr. Kovács I. Endre, a 2014-ben meghalt tudós premontrei szerzetes *A türrői prépostság története* című könyvéből tudjuk, hogy a templom első formájában már 1234-ben állt. A szépséges látványok közül a leghíresebb az I. (Szent) László királyunk vitézségét hirdető freskó, de érdemes odafigyelni az 1478-as szentségtartóra, a különböző mesterek munkáit dicséző gyámkövekre, s a belső ívek szép festésű liliomaira is. A templom későbbi életrajzából pedig Dorfmeister és Maulbertsch freskóira, illetve a Pepper Nándor és Fia szombathelyi orgonaépítő cég remekére, az 1800-as évek második feléből. Különleges látványt kínálnak a templomfalak egymásra rétegezett, így palimpszeszt-szerű freskói is, továbbá a templommal szomszédos 18. századi premontrei kolostorépület – ma idősök nagyon otthonos otthona – ebédlőjének mennyezeti Maulbertsch-freskója, a *Jakob a kútnál*. Szép ráadásaként az apátság-kolostor együttes melletti kis parkban ott várja a látogatókat Türje Dénes 2002-ben készült, fából faragott, méltóságot sugárzó szobra.

Most, miközben e türrői sorokat rovgatom, csöngött a telefonom, Illés Andi, a Scolar Kiadó főszerkesztője telefonált, hogy átküld egy verses német gyerek-könyvet, amelyet hamar le is fordított nekik. (Zárójel: a fordítás még nagyon hamar elkészült, s hazatérésünk után már küldtem is, gépbe írva, a Kiadónak. Azóta már tördelték is!)

Visszatérve még egy percre Türrére: ot-tani templom- és kolostorlátogatásunk kalauza a kedves és okos Ágh Lászlóné, Magdolna volt, akinek a 06-30-333-55-70-es telefonszámon lehet jelezni egyéni látogatók és csoportok érkezését. Jó volna, ha minél többen jönnének el ide, szakemberek és laikusok, tiszta és jóízű „Árpádkor-kortyokért”!

Egy egészen más téma: gyakran futnak be a Facebook-ra a különböző nyári író-táborok beszámolóit. Szeretnék nagyon örülni nekik, de ez ritkán sikerül, valószínűleg azért (is) mert a nyár elején elkényeztettem a Katica Könyv Műhely meseíró táborosainak őszintesége, a legtehetségesebb gyerekek és az egész légtér egészséges szerénysége. Benne volt a levegőben az, ami nélkül – az én gyermekem felfogásom szerint – nincs, nem lehet művészet: a fölény és a gőg teljes hiánya. Gondoljunk csak bele: a legigazabb és legigazabb írók, mint Weöres Sándor és Pilinszky János – holtig gyereklelkűek maradtak!

2017. július 22.

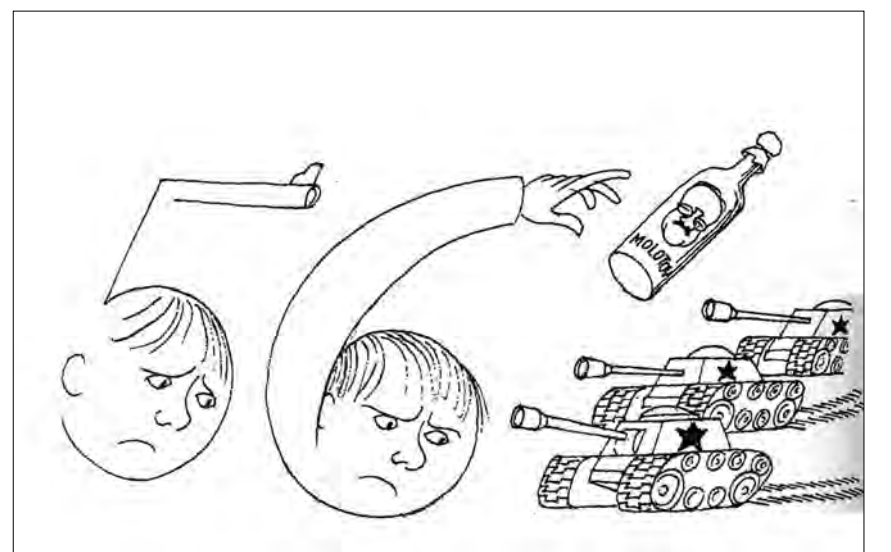
A mai napot a szokásos – hogy Benedek István remek szavát idézzem – *kulturista* beszámolómmal előtt (olyan turista az isten-

adta, aki hozzánk hasonlóan barangol és pancsol ugyan, de még nyáron is képtelen ellenállni a környékbeli műemlékek csábításának!) hadd kezdjem ezúttal egy kis nosztalgikus prózai-kulináris nyitánnyal. Tény és való, hogy visszafogott csodabogár-étrendünk miatt évek óta sok mindent nem eszünk már. Többek között kalóriadús krém- és háromszögletű sajtokat sem. Ma azonban a reggelinél mégsem tudtam ellenállni a kiskamasz koromban még újdonságnak számító csípőspaprikás Mackó sajt unokájára, a Medve csábításának, és megkóstoltam. Mit mondjak, hogy ne tűnjék ellenreklámnak? A családok családása volt. A telt, fűszeres íz helyett úgy éreztem, mintha enyhén csípős szappant szopogatnék... Nem kizárt persze, hogy a hiba az én készülékemben van, hiszen az egykori tizenéves helyén egy hatvanhat és egyegyed estztendő üldögélt. Ennek ellenére, makacs reménykedéssel, mindmáig elszántan kóstolgotok és szimatolok; itt például a nyári Alsóbélatelepet idéző petúniákat, floxokat és büdöskéket. Azzal a ki nem mondott vágyakozással, hogy hátha, egy-egy percre, mégis visszajön a gyerekkorom, ízekben, illatokban. Ha íz-vigas nem is jutott mára, illat-vigas igen. Amikor megmáztuk a kehidai temetődombot, hogy körbejárjuk és megcsodáljuk az itteni, 13. századi építésű kápolna-gyöngyszemet, amely egyben a Deák-család (sajnos, nagyon elhanyagolt!) temetkezési helye is, ami nehezen érthető a település egyébként példaeztékű Deák-kultuszához képest. Igaz, ő maga a kerepesi temetőben nyugszik...

A mai első gyógyvizes óránk savanyú tapasztalata: egy nagyon megtermett, negyven év körüliekből álló kompánia hangosan beszélgetve, félkörívet alkotva megállt előttünk, némán bár, de gesztusaikkal azt üzenve: takarodjatok erről az ülőpadról, NEKÜNK kell a hely. Mukkanás nélkül kerestünk másik kis „kikötőt”, nem lévén a nyíltszíni jelenetek emberkéi. Alig pár perccel ezután egy hasonló korú, nagyon erőszakos képű férfi, se szó, se beszéd, két, lapátnyi tenyerével szemközt spriccelt. Még szerencse, hogy szürkehalog mütétjeim óta vagy úszószemüveget, vagy – mint most – jól záró napszemüveget öltök, ha vízbe megyek. Egyik kis történet sem tragikus, de nagyon jellemző az emberek jó részének felfokozott nyaralási lelkiállapotára. Amelynek lényege: ez AZ ÉN NYARAM, tőlem mindenki felfordulhat, azt és akkor teszem, amit és ahogyan én AKAROM. Hálás vagyok a sorsnak, hogy engem nem ilyen nyár-morálra tanítottak, s gyerekeink, unokáink se viselkednek így!

.....
2017. július 24.

Tegnap egy picit szépirodalom zárta a na-

Oktober 23. A Forradalom Napja, 1956 – Kaján Tibor rajza

pot, ma pedig az töltötte be. Több technikai nehézség után megkaptam a a Scolar Kiadótól a híres német Ravensburger cég „kis anatómiakönyv babáknak, versben” témájú kötetét. Címe: *Szemek, pocak, és kezek*. Első könyvem a testről. Babakórú unokám most épp nincsen, de nagy örömmel és kedvvel fordítottam le, germanul szólva egy Sitzungban, azaz egy ülésben. Lehet, hogy munkaholikusnak látszom, de nem vagyok az, legfeljebb munkahedonikus. Életem egyik legnagyobb ajándéka, hogy még mindig elég sokféle munkámat kérik, várják. Mindez legalább egy kicsit enyhíti annak abszurditását és fájalmát, hogy 2012 decembere – azaz közel öt év – óta nem taníthatok. Ezért is örülök annak, hogy még augusztus folyamán készit Barlay Tamás mindkettőnkkel egy-egy „Reformáció hétről hétre” adást. Az ilyen majdnem-tanári vendégjátékok persze rövidke kegyelmi állapotok számomra, nem hasonlíthatók a folyamatos kapcsolathoz a diákokkal. Mindazok, akik tanárként „indexre tettek”, rajtam akarnak ütni ugyan, de talán nem szerénytelenség, ha azt mondom: sok diák régi angolos, régi magyaros, walesi irodalom- és film, alkotó írás, prédikációtörténet és egyéb stúdiumait tehetném mindmáig színesebbé, olyan tanárként, aki a katedrán sem szűnt meg soha szülő is lenni!

Vissza a családi életbe. Rebi és Panni unokáink ma szerencsésen megérkeztek szüleikkel a székellyföldi Szentegyházára,

a másik nagymamához. Előzőleg tegnap egyik kedvenc helyükön, Kalotaszentkirályon aludtak. Erről eszembe jut az a tizenkét évvel ezelőtti augusztusi nap, amikor 2005 nyarán, utolsó tokaji író-tábori tanyázásunk idején egy éjszakát végigbőgtem a hőségben, egy pizzázó fölötti, izzó panziósobában, annyira hiányzott az előző egy hétben nagyon megszeretett szovátai nyár, az ottani hús, fenyőillatú esték. Szovátá egyébként családi krónikáink egyik fontos színhelye. Anyu és nagymama a visszacsatolás utáni nyarat ott töltötte, s igazi mesebeli helyként emlegette. Joggal. Az ottani, általuk is jól ismert kisebb szállodák, panziók egy része ma is áll – és árad belőlük a gyógyulási hangulata.

Közben, amíg az elvesztett tanításról panaszkodtam, legkedvesebb és legkorábbi egyetemi tanítványaim egyike, Sz. Andi küldött nekem egy katicás japán kisfilmet, Facebookon. Ezek az én hiteles és maradandó pedagógiai kitüntetésem. Megcáfolhatatlanok, és nem fogynak el, időről-időre újabbak érkeznek. Egykori, drága Huszonévesek, ma már Negyvenesek, ma már Ti is szülsz – köszönöm! ...

2017. július 26.

Ez itt az utolsó napunk. Anna nap, Panni unokánk névnapja. Jó volt itt, de másfél hét után mindketten elfáradtunk és a közérzetünk sem jár csúcsra. Igaz, komoly

szél dühöng, s arra én nagyon érzékeny vagyok. Korábban nem... 1990-es svájci utunk idején csak ámultam azon, hogy a bennszülöttek mennyit panaszkodnak a retteget „főn”-re. De emelkedjünk a prózai nyavalyák fölé!

A legutóbbi Ünnepi Könyvhét egyik nagyon rangos kiadványa Sárközi Máttyás, sokunk szeretett Matyija *Mi erősebb: a dal vagy az orkan?* Sárközi György életműjéről című kismonográfiája. Ezzel apjának, a mindössze 46 évet megélt költő, műfordító, szerkesztőnek, állít ércnél maradandóbb emléket. Ez a Sárközi-opusz *nem kikapcsol* bennünket, mint az ugyancsak a Kortárs Kiadónál megjelent *Levelek Zugligetből*, vagy a *Tamperdű*, amelyeknek központi témája a szerző méltán körülrajongott anyja, Sárközine Molnár Márta, hanem *bekapcsol* egy betegségkel, gályarab-munkákkal, egzisztenciális gondokkal sújtott poéta, Sárközi György életébe. Mégis érdemes figyelni, időt szentelnünk neki, mert Sárközi tehetsége, éppen akkor, amikor magam is „külön indákon tekeregtem” első szerelmem tárgyától! Később, egyetemi éveimben, az ő fordításában olvastam Thomas

Mann *József-tetralógiáját* – a többi műve azonban kimaradt! A kötet gazdag vers-illusztrációi közül most egyből idézek, egy majdnem-hatványdából. Ezt 1944. III. 7-én írta, címe: *Tűnődés betegszobában*, s műfaját tekintve, ha már Thomas Mann-t említettük, egy *Varázshegy*-hangulatú danse macabre, a költő sokadik tudóbaj-fellángolási korszakának és mégsem csituló életszomjának bizonyítéka:

„Így képzelem a tavasz jövetelét,
Mert engem a tavasz elől bezártak
Négy fal közé. A nap egyik felét
átalszom itt, a másikon tűnődöm.
.....

A menekülő vándormadarak
búcsút intenek minden szárnyacsapásnak.
Magam pedig a lucskos föld alatt
ölelkezem a mélyülű halállal.”

Vegyztisztán tragikus apa-sírató is lehetne ez a könyv, benne az imént idézett, a mártonhegyi szanatóriumban keletkezett sorokkal, mégsem az. Még csak nem is egy kegyetlenül félbeszakított költői életmű rekvimje, s nem is az író-társá érett gyermek szakmai rehabilitáló szándékának bizonyítéka. Hála Sárközi Márta kirobbanó temperamentumának, humorának és olykor csípős nyelvének (amely erőnyeket a fiú mind-mind örökölte!) – sokkal több annál. Igaz, ebben olykor Sárközi Máttyás segítségére voltak az ő szövegei is, például a *Menedékház* című S. M.-emlékkönyv néhány sora. Töb-

bek között az én személyes kedvencem, amely a mai irodalmi élet fonákságain is segít nevetni: „A harmincas években irodalmi szalon lettünk. A férjem akkor a *Válasz* szerkesztője lett, és nagy *Válasz*-vacsorákat kellett rendezni. Ilyenkor népies dolgokat kellett főzni, pörköltet vagy töltött káposztát, óriási kvantumokban, mert a *Válasz* munkatársai a nép fiai voltak és ezért óriási étvágyuk volt...A másik vendégcsoport a hétfői társaság volt. Ezek urbánusok voltak és műveltek... Ezek már nem népies pörköltet kaptak, hanem finom ínycsalatokat. Ezek rengeteget olvastak és nagyon műveltek voltak. (Volt, aki vacsora előtt készült az Irodalmi lexikonból, és kelő pillanatban mindenkit elkápráztatott az ózsanszkrit irodalomról...” E sorok olvastán felsőhajthatunk: bárcsak akadna napjainkban is valaki, aki Sárközi Márta szeretetteljes iróniájával képes lenne görbe tükröt tartani a mai szekértáboroknak. Összefoglalva: Sárközi Matyi, irodalmunk nyolcvan éves kamasza ismét egy olyan portét remekelt, amely túlmutat a főhős egyedi, megismételhetetlen sorsán, s egyben mindannyiunkról szól, azokról, akiket jó szerencsésük vagy végzetük az írók nem könnyű sorsú céhének virtuális könyvébe írtak be!

Jómagam külön is hálás vagyok ezért a könyvért, mert az utolsó kehidai estémén úgy magával ragadott, hogy még az utált csomagoláshoz is megjött a kedvem!

AZ EMLÉKEZÉS KÉNYSZERÉBEN

Somogyi Zoltán

A II. világháború utáni években született évjáratok tagjainak, amely generáció nyugaton a „nagy” melléknevet kapta, egész életükben az óriásléptékű, gyors, és mindent átalakító változások közepette kellett helytállniuk; ugyanakkor mifelénk, Kelet-Európában, a kevésbé szerencsés történelmi fejlődés okán, paradox módon ezzel egyidejűleg, a változtatni és tenni vágyásuk lefojtása, ellehetetlenítése ellen voltak kénytelenek kapálózni, többnyire sajnos sikertelenül. Az ebből fakadó érhető frusztrációk folyamatosan keserítették őket, akaraterüket pedig erodálták. Amikor megszülettek, akkor egy olyan értékrendbe és életmódba kezdtek belerögzülni, ami nem sokban különbözött nagy-, déd- vagy ükszüleikétől, viszont mostanra, nyugdíjas éveikre, egy olyan világban élnek, ami fiatal korukban csak a tudományos-fantasztikus regények lapjain szerepelt. Egy olyan világban, amiben a megszokott keretek és értékek relativizálódása, és a rendszerek szétzilálódása sosem látott mértékben elharapódzott.

Az idén hatvan éves Soós József második önálló verseskötetének egyik uralkodó emóciója az a nosztalgia, amit egy olyan múlt iránt táplál, amiben az értékek, fogalmak, de még a mindennapos tárgyak is tartósabbak, szilárdabbak voltak, és mélyen, stabilan, éltetően gyökereztek a múltban.

A versek nagy részében az idő kérelhetetlen, kíméletlen múlásán elmélkedik a költő, („Az emlékezés kényszerében / ősz van újra, észrevétlen.”) ami mindnyájunk alapvető élettapasztalata, de Soós József nem törődik bele a múlt semmibe veszésébe, kútba sülyedésébe. Költői tevékenységét a szokásos művészi indításon túl („Vágyom: nyomot hagyni / Kövekben, fákban, / E folyton

változó / ember-világban.”) az motiválja, hogy meggyőződése szerint a vers, ön-maga esztétikai értékén túl, mondani-ülője által értéket őriz meg a múltból is. Hiába napi tapasztalat, hogy „*Torzulnak / eltrünnnek / lassan a tárgyak // Emlékké / képzetté - / tán köddé válnak*” mert az írás, a versek által valami mégis megőrződhet.

A költeményekből az derül ki, hogy Soós József melankolikus, szemlélődő, érzelmes alkat, de nagyon éleltigenlő. A versek leggyakrabban az érezhetően jól ismert táj és természet apró momentumainak, jelenségeinek megfigyeléséből indulnak, erősen megidézve a hangulatot. Nyugodt, kissé szomorkás, ritkán indulatba jövő stílusa, öntudatlanul buddhista mentalitása, népi logikája derűs bölcsességet sugározhat át művein. Talán épp a versírás az a szelep, amint át kiereszti magából a nyomasztó, keserű, megválaszolatlanok érzett, izgató, vagy csak zavaró, bosszantó gondolatokat, hogy létrejöheszen lelkében az a belső egyensúly, ami cselekvőképessé, tetterőssé és életvidámmá teszi. Mert ahhoz, hogy göcsei Orfeuszknént alászállhasson a holt kutak mélyére értékeket a napvilágra hozni, kell a tetterő és a derű.

A pusztuló, gazvert udvarú, beszakadt tetejű falusi porta, és az előregedő, kiháló falvak képein túl a versek nyelvezete, stílusa is gyakran Jeszenyint jutja eszünkbe, aki azt írta magáról, hogy „én vagyok a falu utolsó költője”, és aki végtelen empátiával, fájdalmasan szépen, és nagy szeretettel ábrázolta a vidéki, paraszti életet. Soós József már csak ennek a paraszti életnek az eltűntét, és a hátrahagyott, pusztuló nyomait tudja konstatálni, („*Csak leomló százéves sárfalak, / vén házak porladó vályogháta*”) de ezt hasonlóan nagy empátiával teszi. A kötet egészére egyszerű, őszinte, emberközeli verselés, és főleg szóhaszná-

lat, illetve fogalomkincs jellemző, ami nagymértékben segíti, hogy a költemények könnyen, és közvetlenül hassanak. Soós Józsefnek fontos, hogy versírás közben a vers címzettjeire gondoljon, mert szeretné az üzeneteit célba juttatni. Nem érdeklik az öncélú formai játékok, se a hozzáférhetetlenül bonyolult képek, ő elkötelezetten exoterikus irodalmat művel, hiszen „*Szavak holdudvarával / lefedhető a világ.*” Ettől aztán nagyon harmonikusak is lesznek a versek; Király László nagyon helyesen írja a kötet fülszövegén, hogy lelki táplálékul szolgál. Tudnak lelki táplálékul szolgálni, mert Soós József több évtizedes népművelői tapasztalata során megtanulta, hogy a magasabb kultúra iránti igény felkeltéséhez vezető út elejére az emberek elvárásait kiszolgáló, megértő, a hétköznapiakba ünnepiességet csempésző, az alkalmazott művészetrel, a népi művészettel rokon irodalmat kell csalogatni állítani. És bár Kolon földjén, vagyis Zalában is igaz, hogy „*aki itt énekel, vonat alá fekszik, porig feledve, agyagba zárva*”, vagyis néha minden író csak pusztába kiáltott szónak érzi műveit, amikre a visszhang se felel; de azért Soós József megnyugszik abban a gondolatban, hogy „*éjszaka, ha egyedül vagyok / ragyognak bennem a csillagok*”, hiszen a munkát elvégezte, a rá kiszabott keresztet (hogy Utassy Józsefet is megidézzük): „írni”, becsülettel cipeli.

Feltétlenül ki kell emelni, hogy a kötet illusztrációi, Varga Bálint munkái, remekül illenek a versekhez, és igazán szerves részét képezik a könyvnek. Örömteli dolog ez, és megjegyzésre méltó, mert olyan gyakran lehet feleslegesen illusztrált, a képek szellemiségétől, hangulatától, stílusától idegen, erőltetett képekkel teleszórt könyvekkel találkozni.

Egy távol-keleti mese szerint egy szerzetes egész életében figyelte a cseresznye-

Soós József versei Hangok és illatok

*Dombok, fenyőerdők,
Haranglábak hona.*

*Hangok és illatok.
Agyag.Sár.Út pora.*

*Mohos szőlőtökek,
Apám karcos bora.*

*Ragyog fenn a Fényben
Jó anyám mosolya.*

*Nappalok s éjszakák
Mérhetetlen sora.*

*Dombtetőn temető
Mélyén ősök pora.*

...

*Fénylő emlékezet
Fogja a kezemet,*

*Angyal-szelidséggel
Otthonomban vezet.*

Szilvágy, 2014. március 18.

virágokat, hogy megtalálja a legtökéletesebbet, amit majd lefesthet. Végül halála pillanatában, egy virágzó cseresznyefát nézve rájött, nem kell keresni a legtökéletesebb virágot, mert mind az. Soós Józsefnél is megjelenik ez a gondolat, vagy legalábbis ennek a gondolatnak a rokona; és a kötet múltba merülő értékeken nosztalgikusan, melankolikusan merengő fővonalát ellensúlyozandó, az éleltigenlő, a mindenben az örömet kereső, és a lehetséges szépet meglátó személyiség üzeneteként szerepel: „*Örülni kell az örülhetőnek! / Napok virága hull*

Arany és bíbor

*Utoljára –
még tombol a nap.*

*Parázslik,
fel-fellobban.*

*Déli szelekre
pattog a pernye, –*

*ám egyre több
az arany és bíbor
üzenet a zöldben.*

A nyár

*valami távoli vágy,
valami halk,
árva morajlás –*

*bűgő csigában
a tenger.*

*Elrejtőzött –
karjában
a nap, a hold,*

*friss fényt kortyol
az ősz poharából.*

/ irgalmatlanul. / Nem halál kell, s nem félelem: // Az élet a legfelsőbb szerelem!”

Fogadjuk meg hát a tanácsát, és örüljünk az örülhetőnek; örüljünk egy göcseji költő kötetének, ami bűvárharangként szállít minket idők mélyén pihenő kincsekhez.

(Soós József: *Holt kutak mélyéről*, Pannon Írók Társasága, Pannon Tükör Könyvek, 2011.)

SZEMBESZÁLLNI A VÉGZETNEK HITT SORSSAL

Beszélgetés Gregor Bernadett színművésszel

Fazekas István

Sólem Aléchem írónak a Tóbiás, a tejesember című regényéből készült a Hegedűs a háztetőn című musical. Többek szerint is szinte bartóki méretű a zenei drámának az a magyar változata, melyben Gregor József a főhős apát, Gregor Bernadett pedig annak egyik leányát alakítva, együttesen léptek a színpadra. A Schwajda György rendezésében 1999. január 22-én a szolnoki Szigligeti Színházban megtartott előadásról Gregor Bernadett művésznővel beszélgettem.

Csoóri Sándor azt írja, „...aki énekel, táncsal közeledik, az az idők mélyéből nem hozhat magával hazugságot...”, s ez a megállapítása – noha a népzenevel összefüggésben hangzik el – nyilván a musicalre is igaz. Mi szóval meg leginkább ebben a darabban?

A megtartó hagyomány és a korszerű gondolatok összekapcsolódásának történetén át egy különös érzés járja át a lelkünket, mégpedig az, hogy a boldogságért cserébe nem köthetünk alkat a sorssal.

A musicalben Tevje középső lányát, Hódelét alakítottad. Hogyan kerültél a rendező Schwajda György látószögébe?

Én akkor már Pesten éltem, apukám pedig Gárdonyiból gyakran járt a fővárosba, különösen, amikor előadása volt az Erkel-színházban. Fellépései előtt szinte mindig találkoztunk, hol a büfében, hol a belvárosban kávéztunk. Az egyik alkalommal arra kért, menjek a Gerbeaud cukrászdába, ahol egy kis disputája van Schwajda Györgyvel, de hamar végez, aztán mi is beszélgethetünk. Schwajda és apukám – aki akkor már Tevje szerepét elvállalta – éppen a szolnoki produkció szanszait latolgatták, amikor az asztalukhoz ültem. Schwajda váratlanul nekiszegte a kérdést, mondván, ha már itt van a lányod, mi lenne, ha a színpadon is a lányod lenne. Nem valami előjogot szánt ezzel nekem, hanem egyfajta szimbólum-láncolat különös lehetőségét érezhette meg. Apukám egy kicsit elmerengett, Schwajda közben felajánlotta nekem a középső lány, Hódel szerepét. Elvállaltam. Ez 1998 szeptemberében volt. Aztán ingajaratban – apukám Gárdony és Szolnok között, én pedig Pest és Szolnok között – jártunk a próbákra. Ő próbálta a saját szerepét, én is a magamét, néha összefutottunk a színpadon. Aztán elérkezett az a bizonyos jelenet, amit addig mindketten tabuként kezeltünk.

A Hódel és Tevje búcsúja?

Igen, a búcsújelenet. A második felvonás nagy pillanata. Bevallom, nagyon féltem ettől a jelenettől. Soha nem felejttem el, ahogy szorongva várok az öltözőben, s egyszer csak bemondja az ügyelő, akinek hangját szinte most is hallom: „Gregor Józsefet és Gregor Bernadettet kérem a színpadra!” Mérheterlen félelem fogott el, ami nem lámpaláz volt. Felmentünk a színpadra, s az volt a furcsa, hogy nemcsak én voltam zavarban, hanem apukám is. Ő egy darabig téblábolt a lámpafényben, aztán csak ácsorogtunk egymás mellett. Nem mertünk egymásra nézni. – Vajon mit akarhat ez a történet velünk? – valami ilyesmire gondolhattunk mindketten, hiszen addig legfeljebb a konyhában vagy más magánéleti helyzetekben voltunk ilyen tépelődő közelségben, s most lám, itt állunk a színpadon! Volt ott egy pad, a vasútállomásnak a padja (az első próbákra állomásnak beraktak valami jelzészzerű díszletet), oda leültünk, s elkezdtük a jelenetet úgy, hogy továbbra sem néztünk egymásra. Csak a végén találkozott össze a tekintetünk, amikor megfogtuk egymás kezét. Ekkor volt még egy ölelés is, úgy emlékszem. Schwajda annyit mondott: na, jó, ezt nem próbáljuk többet. Tökéletes volt. A különösségét az adta, hogy nekünk nem kellett semmit sem magyarázni, nem kellett semmit sem eljátszani, minden olyan természetes volt, mintha minden, amit teszünk, tényleg akkor és tényleg ott történe. A lány, ahogy örökre búcsút vesz az apjától, mert elmegy Szibériába a szerelme után – nos, ennek a lelki kataklizmának a család erejével körülölelt tisztasága olyan szívbeli forrásokból fakadt fel, hogy – láthatod! – most is ráz a hideg, ha csak mesélek róla. Nagyon meghatározó volt ez a közös szereplésünk a pályámon, sajnálom, hogy más darabban nem adatott meg, hogy együtt játszassunk! De hála Istennek, hogy legalább ez megvolt! Erről a jelenetről egyébként van egy képem,

ahogy ülünk egymás mellett a várpadon. A nappalimban van kiakasztva, a pamlaggal szemben. Ezt a jelenetet már csak összpórákon játszottuk, és a bemutatón fergetegesen sikerült.

Édesapádtól kaptál tanácsokat a többi jeleneteiddel kapcsolatban?

Nem. Apám operaénekes volt, s nem színész. A prózai jeleneteit is úgy tanulta, miként az operákat. Egy operaénekesnek a kotta legapróbb jegyeit és jelzéseit is pontosan tudnia kell, ott mindent be kell tartani, a kottától eltérni egy pillanatra sem lehet, érthető tehát, hogy így viszonyult a szöveghez is. Emlékszem, három héttel az előadás előtt

volt egy próba, amikor az egyik monológból kihagyott két mondatot. Jött le a színpadról, s teljesen kétségbeesett, hogy most mi lesz, hiába nyugtatgatták a többiek azzal: észre sem lehetett venni, nem olyan nagy baj, hogy kimaradt. Fura volt azt látni, hogy mekkora precizitással, s micsoda hihetetlen alázattal dolgozott. Adott a fiatal színészek véleményére is. Vida Petit nagyon megszerette, hozzá többször is odafordult: „Petyám, ez így jó?” De ugyanezt a mérheterlen alázatot vettem észre Törőcsik Mariban is, aki attól rettegett, hogy ő nem énekes. Apukám meg attól, hogy ő nem színész. Amikor megtudta, hogy a feleségét Törőcsik Mari alakítja majd, így lamentált: „Úristen, hogy

jövök én a Kossuth-díjas Törőcsik Marinhoz?” Törőcsik meg így: „Kiállhatok én a Kossuth-díjas Gregor mellé? Hogy fogok én vele duettet énekelni?”

Gregor Józsefnek, az édesapának és Tevjének, akit alakítania kellett voltak-e közös vonásai?

Nekem ő a férfikép az életben. Legjobban az jellemezte, hogy iszonyatosan sokat dolgozott. Fialokat meghazudtoló volt a teherbírása. A halála előtt is néhány héttel még három *Hegedűs a háztetőn* „lenyomott” (így pestiesen szólva), pedig már nagyon beteg volt. Mindig nagyon odafigyelt a családjára, oltalmazott és szeretettel árasztott el bennünket, a feleségét, engem, nagyon figyelt a környezetére. Ezek mind a Tevjével való hasonlóságot jelzik. Olyan személyisége volt, hogy az élet minden pillanatában fel lehetett rá nézni. Nemcsak a színpadon, amikor kinyitotta a száját, és áradt belőle az a gyönyörű hang (ilyenkor a leginkább), de akkor is például, amikor kakaspörköltet rendelt. Azt is zseniálisan csinálta. Van az a mondás, hogy a tehetségnek nincs műfaja, magyarán, aki tehetséges, az általában mindenben jó. Ő ilyen volt.

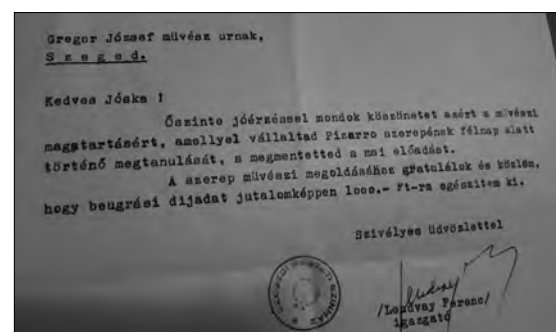
Na és te? Te, miben hasonlítasz Hódelre leginkább?

Talán abban: ha a szerelmemet Szibériába vinnék, én is utánamennék.

Az édesapáddal való közös szereplés ki nem alvó fényében, hogyan látod, mit szeretnél a pályádon leginkább elérni?

Van színész, aki kellő tehetséggel, s még több rutinnal bármit el tud játszani a színpadon. Én nem a bármire vágyom. Azt szeretném egyszer megmutatni, hogy a női lélek lehet oly bátor és fegyverrel, hogy a fájdalom és megpróbáltatások legnagyobb feszültségében is képes szembeszállni a végzetnek hitt sorssal.

KÉPEK ÉS DOKUMENTUMOK GREGOR JÓZSEF ÉLETÉBŐL

EMLÉKKAVICSOK GREGOR JÓZSEF SÍRJÁRA

Petrőczy Éva

nafsó crurá bicror hahajim, azaz: „legyen lelke bekötve az élők bugyrába!” A kifejezés magyarázata: a keleti pázs-torok mindig annyi kavicsot őriztek az élők bugyrában, ahány jószágból állt a nyáj. Ez volt az ősi számadáskönyvük. Így tudtak elszámolni az állatokkal. A kifejezés előfordul Dávid bibliai történetében is: „Legyen az én uram lelke bekötve az élők bugyrába, vagyis sokáig éljen (Sámuel I. könyve, 25-29.)” Aki így gyászol, aki kavicsokat helyez el egy szeretett barát, családtag sírján, az nem fogadja el véglegesnek a gyászt, a búcsúzást; minden kövecskével *viszavéti egy kicsit* a sírban nyugvót az élők világába. Ezt kísérlem meg most én is.

Most, amikor ezt a kis visszaemlékezést érlelgettem magamban, a felejthetetlen Gregor Józseffel – Jóskaival – kapcsolatos emlékeim előhívásához segítségül hívtam a YouTube gazdag Gregor-kincsestárát is. Ebben az egyik drágakő az a néhány felvétel, amely a „Hegedűs a háztetőn” zsidó tejesembere, Tevje szerepében szólítja vissza közénk Őt. Emlékeztetek többek között azok a pillanatok, amikor a szegény anatevkai családapa a *hagyományok* fontosságáról énekel. S ez adta mostani írásom címét. Jóska katolikus volt ugyan, de a legnagyobb szeretettel és készséggel lépett fel a különböző felekezetek jótékonyági rendezvényein, továbbá olyan alkat volt, aki – Pál apostol gyönyörű szavaival – „mindeneknek mindenné lett, hogy minden módon megtartson néme-lyeket.” Így bizonyára megértené és elfogadná, hogy ezeket a sorokat nem sírjára helyezett virágoknak, hanem emlékkavicsoknak nevezem, hiszen valamikor a hívó Tevje sírjaira ezt vésték :T.N.C.B. (V.) H. – összeolvasva: tanc'vá, ennek feloldása pedig: t'hi

Ismersetségünk első lépcsőfoka még az egyoldalúság jegyében telt: 1970-75 között, amikor a József Attila Tudományegyetem hallgatója voltam, szülővárosom, Pécs és a Mecsek után sóvárgó napjaimat gyakran megédesítette egy-egy Vaszy Viktor-vezényelte szegedi operaelőadás. Emlékszem, neki köszönhettem többek között azt az élményt, hogy még *Ozmin is lehet szeretni!* Azt az Ozmint, akitől gyerek-kori, otthoni operalátogatásaim idején valósággal rettegettem, a gonoszság megtestesítőjének éreztem, a *Szöktetés a szerrájból* legvisszataszítóbb szereplőjének. Gregor József képes volt a lehetetlenre: a tömény rosszindulat álcája mögül elővillantotta a behemót török sebezhetőségét és szeretetvágyát.

Második és harmadik Gregor élményem két párbeszéd, egy telefonos és egy „élő adás”. Nagyjából 1991 táján történt. Ekkoriban, s még elég sokáig, gyakran vállaltam a Magyar Rádióban „Éjfélről hajnalig”-szerepléseket; ezek nagyon kedvelt, háromórás, *betelefonálás* élő adások voltak, többek között Ungváry Ildivel, Liptay Katalival, Kőszegi Gáborral, Novotny Zolival,

mint kérdezővel...Ezen a bizonyos éjszakán, már jó egy órával éjfél után, karácsonyfa módjára felragyogott a hívásokat fogadó rádiós kolléga arca. Amint átnyújtotta a kagylót, csak annyit suttogott: „Meg fogsz lépődni, ki keres...” – És a vonalban megzendült a jól ismert, nagyon szeretett hang: „De jó, hogy elértelek, kislány, itt ülök egy csehóban és hallgatlak, hallgatlak...Figyelj, most itt vagyok Pesten, se Szeged, se Gárdony, én már holnap délelőtt meg akarok ismerkedni veled.”

Így is történt, másnap délelőtt tizenegy tájban, az éjszakázástól fáradtan Pesterzsébetről bevágtattam egy belvárosi presszóba, ahol Jóska már ott vár, szépséges Bernadett lányával. A telefonos barátság ezek után rakéta sebességgel elmélyült, Jóska sokat meséltetett, különösen egy szopránénekesnő ösömről, a bécsi Staatsoperben éneklő Ludwig Vil-márról, s gyönyörű hangú sebészorvos-énekes nagybátyámról, dr. Nemerey Péterről, aki az egyik Gregor-kedvenc, az *Anyegin* parádés Lenszkij-áriájával nyert egy énekversenyt, az ötvenes években...Jóskát pedig az *Anyegin* Gremin hercegként az első meghallgatáson, énekét félbeszakítva, még kihajították az Operából. Egyszóval, jó másfél órát beszélgettünk, természetesen Szegedről is, aztán telefonszámot cseréltünk, mert Gregor csak annyit mondott nagy titokzatosan, hogy van valami terve velem kapcsolatban!

És az újabb, sajnos, utolsó személyes találkozás már ehhez a megvalósult tervhez kötődött. Ennek lényege az volt, hogy ugyanannak az évnek a kora nyarán, a mostanihoz hasonló hőségben az a megtiszteltetés ért, hogy kedves felkérése nyomán Jóska szereplő, vagyis inkább szolgáltatótárs társ lehettem egy jótékonyági hangversenyen, a gárdonyi református templomban.

Sőt, a koncertről másfél óras Tv-felvétel is készült, akkori lakóhelyem házi televíziója, a TV20 számára, amelynek vezetője akkoriban egy gyönyörű hangú, sokat szinkronizáló, de színpadon méltatlanul ritkán látható színész, Lázár Sanyi volt. Az ő jóvoltából akkoriban már évek óta hétről-hétre gazdája lehettem a „Könyvtölcser” című rövid ajánló műsornak, s néhány hosszabb adásnak is. Sanyi, amikor meghallotta, hogy kivel fogok együtt szerepelni, hét végével – épp szombatra esett a rendezvény – és kánikulával mit sem törődve, egy szál kamerával és operátorral bepakolt engem viharvert kis mikrobuszába és irány Gárdony!

A kellemesen hűs parókián Jóska és életének társa és védőangyala, felesége, dr. Takács Mária orvosnő – Marika – már vártak bennünket. Soha nem felejttem el, hogy az akkor már javában világhírű művész milyen szeretettel és örömmel ismerte fel Lázár Sanyiiban az egyik legszebb hangú magyar színészt. A templomban – mondanom sem kellene – egy gombostűt sem lehetett leejteni, annyian voltak, annyian hagyták abba a strandolást. No, egy percig sem az én kedvemért, hanem, hogy azt a nagy énekest hallhassák, aki akkoriban már Gárdonyt vallotta második otthonának, s aki a Velencei tó körüli települések templomaiban, kultúrházaiban, iskoláiban is olyan tűzzel és lelkesedéssel lépett fel – mint a világ bármelyik híres operaházában. S engem sem úgy kezelt, velem sem úgy bánt, ahogyan a popsztárok szoktak szegény „előzenekaraikkal”, hanem teljesen egyenrangú művésztársként, noha akkoriban még csak 4 vékonyka verseskötet szerzője voltam, legfeljebb öt... Igaz, a közönséget az általa kínált magasrendű zenei élmény mellett kiválóan szórakoztatta az ő dús basszushangja mellett az én létező legvékonykább, gyerekhangú szopránom...Mintha

egy bömbölő vihar és egy szellőcske „beszélgetett” volna...A korántsem jó minőségű TV-filmnek azután nagy sikere volt Pesterzsébeten, az emberek mindenütt megszólítottak, az utcán, a boltban, a patikában, s emlegették a számukra legkedvesebb pillanatot.

A felvételtől elég kezdetleges video-változatot sikerült csak készítenünk, ezt azonban hiába keresem, a minden jó ügyet pártoló Lázár Sanyi is meghalt, így, legnagyobb bánatomra, nehéz és szomorú napokban nem tudom elővenni, hogy egy kis örömet és erőt merítsek belőle. De annak a nyári, templomi este-nék az emlékéből mindmáig – igen. A halála előtti évtizedben személyesen már nem találkoztam Gregor Jóskaival, de telefonon beszélünk olykor. S őszinte örömmel fogadta, ha egy-egy zenei tárgyú versemet legalább így, távbeszélgetős üzemmódban, elmondtam neki. Azóta is, ha egy-egy ilyen írásom megszületik, mindig úgy érzem, ismét csak Vele volna jó megosztani a zenét a költészettel összekapcsoló sorokat.

Azóta is töprengek azon, hogy természetének kendőzetlensége, sokak szerint olykori nyeresége ellenére miért szerették annyian Őt. Ritka szépségű hangján túl nyilván azért, mert teljes *intrikamentességgel*, mások tehetségének feltétel és irigység nélküli elismerésével élt meg egy olyan pályát, amelynek anyagi szférái mellett általában pokoli körei is vannak. Olyan körök, olyan emberi csapdák, amelyekről ő egész életében távol tartotta magát. *Ezért is méltó* arra, hogy lelke be legyen kötve az élők bugyrába, egy másik fordítás szerint: az élők kötelékébe. Mert tehetséggel és emberséggel végigszolgált évtizedeket élt meg, értünk és mindvégig velünk! Nem kiválva, hanem elvegyülve! Világhírűként is egy anatevkai tejesember természetességével!

Rátoldi-Tóth András versei

Kilátás

Alattunk hegyek, fálvak,
Viztárolók,
De legfőképpen, hol
Sötétlő, hol világos zöld erdők.
A kéklő messzeségeket megváltja
A föld-gömbje. Gyertyánok
Kívágyva, az erdőségek
Megtörve.
Végtelen határ,
Fölötted köröz egy
Ölyvmadár

A hegyek panorámája

Ha lentről nézed, csak kék hegyvonulatok,
patakok sietnek le, hogy aztán
egybeforjjanak
a kis folyókkal.
Viszont ha fentről nézed
a rónát
Úgy érzed óriás vagy,
aki mindenfelé birtokolja
saját életét, magányát.
Ha az idő nem is örök, tied lehet a pillanat.
Szorosan magadba zárod.

A széncinke

Fenyőfán dalol a széncinke,
sohasem panaszos éneke
Isten madara ez.
Kicsit értjük,
te dalolsz, mi hallgatunk,
aztán átrepülsz egy
másik fenyőre....

Emlék

Sohasem értem hozzá, Mégis úgy érzem
Mintha mindig velem volna
Egy női mosoly szívemben maradt...
Memory.

Mátra lankáin

A magas bércek alatt
Falu kapaszkodik a völgyvágatba
A házak között templom ugrik ki,
és sötét tornya bámul a fellegekbe!

Eger télen

Csendes ódon város
Szép karcsú templomok
Fázós barokk épületek
És közepén ott a vár
Amit hajdan védtek Dobóék
és a bazilika
Impozáns a maga valójában
Mintha az idő össze-vissza
forgott volna
Didereg a város a Bükk alatt.

Alkony Bagolyirtáson

Sosem fogom elfelejteni azt a szép nyári estét
Mindig lelkemben az az alkony
A fellegek mögül kibukkanak a csillagok
A vadvirágok, s a fák szunnyadnak már,
Mevárnak a páfrányok hajnalig

Az első és az utolsó

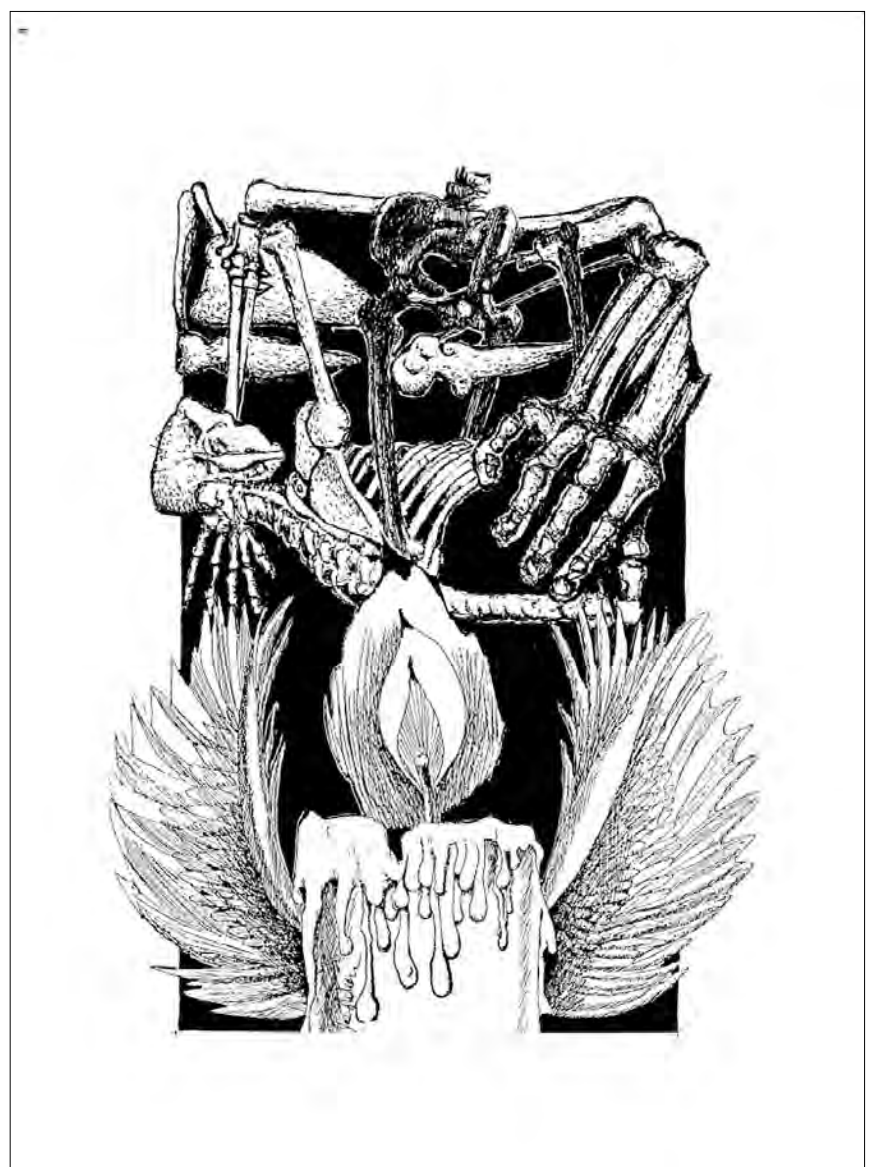
Az utolsó búcsú
Mindig az első
Az első köszöntés
Mindig az utolsó

Öreg tanya

Téged már rég elhagytak
Magad maradtál
Barna farakások a magas fűben
Soha nem találisz rá
Régi önmagadra

Egy turistabarangolás télen

Örökre itt maradni,
villant az eszembe
Sohasem megyek
Le innen-dacoltam,
De hiába minden!
Mindennap elvágni
Egy gordiuszi csomót
Kínomban rugdostam
A megfagyott porhót.
Meddig tart az élet
Azt csak Isten tudja
Ha nem vagyok ott
Mindig vissza, vissza.
Mégfejtethetlen kérdések tömkelege
De ha megfejtet
Elbambulsz a fellegekbe

In memoriam 1956 – Bertalan Tivadar rajza

„AZ EMBERI SZÓBAN ÉS A TÖRTÉNETBEN HISZEK”

Szirtes Tamás a Szerelmünk, Shakespeare című fesztiválról és a Madách Színház terveiről

Tölgyesi Tibor

Az idei nyár nagy szenzációja volt a Madách Színházban a Szerelmes Shakespeare című színdarab premierje. E bemutatóhoz rendezvénytársulat is kapcsolódott, a Szerelmünk, Shakespeare c. fesztivál. A több mint egy hónapig tartó rendezvénytársulat tapasztalatairól Szirtes Tamás, a színház igazgatója és a darab rendezője, egyszersmind az egyedülálló esemény megálmodója nyilatkozott a Stádiumnak.

Honnan jött az elképzelés, hogy a musical bemutatójához kapcsolódva fesztivált is szervezzenek?

Az én ötletem volt, főiskolás korom óta rajongója vagyok a hatalmas angol szerzőnek, pályám alatt legalább tíz darabját rendeztem.

A színjátszás lényegének megértéséhez hozzátartozik a Shakespeare-darabok értéke, elemzése tudása, a hozzá kötődő Erzsébet-kori színházi ismerete – ezek véleményem szerint mind-mind nélkülözhetetlenek a számunkra, színészeknek és rendezőknek. A Főiskolán – ma már Egyetem –, ahol tanítottam, Shakespeare műveit tartottam az egyik legfőbb tananyagként. A színházi szakmában dolgozóknak szent iratokként kell erre az életműre tekinteniük, s bárkinek, aki jelentős eredményt kíván elérni – tegye azt bármely színházi műfajban –, alaposan kell ismernie. Shakespeare a világon a legtöbbet játszott szerző, jelentősége, műveinek mondanivalója, aktualitása az elmúlt 400 évben nem változott. A darabjaiban olyan bámulatos tudás rejlik az emberi természetéről, a hatalomvágyról, a szerelemtől, az emberi élet meghatározó folyamatairól, hogy bár a színjátszási divatok az évszázadok alatt hatalmas változásokon mentek át, mindenkor megtalálta a maga Shakespeare-jét, és ez ma sincs másképp.

Kiket vártak a fesztiválra?

A célközönség részben a színházi szakma volt, de el akartunk jutni olyan nézőkhöz is, akik nem tartoznak a Madách Színház törzsközönségéhez. A Fesztivál a nézők ama rétegének is szól, akik mélyebben érdeklődnek a szerző és a színházi teljesség iránt. Volt még egy személyes motivációm is, ami megerősítette a gondolatot, hogy hozzuk létre ezt az eseményt. Gyakran úgy érzem

egy-egy bemutató után, hogy annyi mondanivaló maradt még bennem és az alkotótársaimban, olyan sok tudás halmozódott föl a próbák során, hogy azokat még jó lenne megosztani másokkal is.

Megkapta azt a fesztiváltól, amit szeretett volna?

Nagyon kíváncsi voltam, hogy mi történik, hogyan reagálnak kollégáim, (színészek, rendezők, irodalmárok) hogyha kimondjuk a hívó szót: William Shakespeare-t?! Azaz, hogyan reagálnak, ha mindenkinek lehetőséget nyújtunk, hogy elmondja, mit jelentett a pályáján a találkozás a nagy angol szerzővel. A visszajelzések teljes mértékben kedvezőek voltak. Mindenki: színészek, rendezők, egyetemi tanár kollégáim készek voltak megosztani a saját élményeiket. Látható volt, hogy ezekből rendkívül gazdag és tartalmas előadássorozat jöhet létre.

Kíváncsiságom másik része a nézők felé irányult, biztos voltam benne, hogy a Madách nézői között szép számmal lesznek olyanok, akik ezt a Fesztivált szívesen fogadják. Az én Shakespeare-előadássorozatunk például nemcsak könnyen befogadható ismereteket, hanem művészettörténeti, irodalomtörténeti és zenei elemeket, sőt némi filozófiát is tartalmazott, s a nézőink mind ezeket is nagy érdeklődéssel fogadták. A Fesztivált nem tömegrendezvénynek szántuk, hiszen eleve kis befogadóképességű helyeken tartottuk meg az előadásokat (100-200 nézőt befogadni képes termekben). Jelentős volt az érdeklődés, és tökéletesen elégedett vagyok a nézői részvétellel. Minden előadást rögzítettünk, s most készülünk ezeket kiadvány formájában megjelentetni.

A kísérőrendezvények egyike, a *Legendás színészek – legendás szerepek* című

fotókiállításunk még mindig látható. A tárlatot a Madách Színház nagy Shakespeare-előadásából állítottuk össze. A Madách a hatvanas évektől kiemelt figyelemmel fordult Shakespeare felé, sok híres színészünk az ő drámáin lett igazán nagygyá. Ezekből az időkbeli legendássá vált Gábor Miklós Hamlet-, Huszti Péter Jago- vagy Bessenyei Ferenc Othello-alakítása. Akkoriban szinte a műsorterv része volt a Shakespeare-életmű egy-egy darabjának bemutatása. Tradíció, melynek részeként jómagam is rendeztem négy vígjátékát az angol zseninek – Shakespeare fontos része a színházunk nagy prózai korszakának.

Lejert folytatása – más témaválasztással – a fesztiválnak?

Úgy érzem, ezzel a fesztivállal – bár nem biztos, hogy ez a szó adja vissza a legmegfelelőbb rendezvényünk lényegét – rátaláltam valami olyanra, amit érdemes folytatni.

A következő nagy bemutatónk, nagyjából egy év múlva, Andrew Lloyd Webber *School of Rock* musicalje lesz, ami nálunk *Rocksuli* néven fut majd. A rock fogalma nemcsak a zenét jelenti, hanem a hozzá kapcsolódó életfelfogást, irodalmat, képzőművészetet, világnézetet is. A rock-korszak, amely az '50-es években kezdődött és – bár azóta lényeges változásokon ment át –, ma is tart, korosztályok meghatározó filozófiája volt. Hatalmas téma, amely nagy érdeklődésre tart számot. Olyan gondolatkör, amely köré szintén érdemes lenne méltó fesztivált rendezni.

A Rocksuli bemutatójáig láthatunk más újdonságot is?

Igen, két prózai bemutatónk lesz, az egyik Woody Allen filmjének, a *Hatalmas Aphroditének* a színházi változata, Szenté Vajk főszereplésével, Valló Péter rendezésében. A másik bemutató Müller Péter *Szomorú vasárnapja*, Nagy-Károly Eszter, Rudolf Péter és Nagy Sándor főszereplésével, Horgas Ádám rendezésében. Nálunk tudvalevőleg nincs társulat, én az ún. „feszkalja”-konceptióban gondolkodom. Ez azt jelenti, hogy a színház körül kialakult egy 150 színészből álló művészi kör. Folyamatosan bővítjük, most két nagyszerű színész csatlakozik: Nagy-Károly Eszter és Rudolf Péter.

Tehát lényegében minden szerep castingokon választhatják ki a legmegfelelőbb színészt?

Igen, a zenés darabok jellemzője, hogy a főszerepekben mindig van valami különlegesen nehéz, ami az emberi teljesítmőképesség határait súrolja. Például a bemutatandó *Rocksuli* főszereplőjének olyan rockénekesnek kell lennie, aki jelentős prózai színészi képességgel van megáldva, emellett csodálatos hanggal, a nagy rock-tenorok hangjával is. A darab női főszereplőjével szemben pedig az a követelmény, hogy el kell énekelnie Mozart *Az Éj királynőjének* koloratúrszoprán áriáját és egy igényes musicaldalt is. Hogy megtaláljuk a legalkalmasabb művészeket ezekre a szerepekre, az csak castingokon lehetséges.

A nyár elején a szóban forgó fesztivál megrendezésén kívül más újdonságot is bejelentettek a Madách Színházal összefüggésben.

Igen: a színházunk folyamatos játsszái rendre tér át, vagyis 2018-ban nem tartunk nyári szünetet. Bár ez eddig sem volt több 6-8 hétnél, nekünk ezekre az estekre is égető szükségünk van.

A változtatás bevezetését az indokolta, hogy hatalmas a repertoárunk – csaknem 25 darabunk fut egyidejűleg –, és igen nagy rájuk a nézői igény. A műsoron lévő nagy musicaljeink – mint például a *Mamma Mia!*, *A nyomorultak*, *Macskák*, *Mary Poppins*, *Az Operaház Fantomja* – olyanok, amik más városokban egymagukban is elvisznek egy-egy színházat.

Már jó ideje tudjuk, hogy mindezekhez egyrészt kevés az év 365 napja, másrészt pedig kevés egyetlen színház ehhez a hatalmas repertoárhoz.

Mi lehet a megoldás?

Nagyon sokat kerestem a fővárosban olyan helyszínt, amelyik alkalmas lenne arra, hogy a zenés repertoárunk valamely darabját befogadja. A következő évben teszünk ebben az irányban is lépést. A Macskákat átvisszük a Budapest Kongresszusi Központba, jövőre ezt a darabot csak ott játsszuk, és ott ünnepezzük meg a 35. születésnapját is. A szintén sikeres prózai és kisebb szcenikai igényű zenés darabjaink számára már régebben megtaláltuk a RaM Colosseumot mint játszóhelyet; bevált, és mostanra a nézőink is megszokták, hogy ott is játszunk.

A különböző helyszíneken ugyanazt a nézői élményt tudják majd garantálni?

A Madách Színházhoz fogható helyszín nincs több: nagyszerű az épület, remek helyen van a városban, és a felszereltsége elsőrangú. Be kellett látnunk, hogy bármilyen külső játszóhelyet választottunk is, óriási kompromisszumot kell kötnünk. Tehát a kimozdulás csak bizonyos előadásainkkal lehetséges. A *Macskák* azonban, mivel ennek az előadásnak kisebbek a szcenikai igényei, viszonylag egyszerűek a díszletei, az új helyszínen is hasonló élményt tud majd nyújtani. Más nagy zenés darabok esetében – *Mamma Mia!*, *Az Operaház Fantomja*, *A nyomorultak* –, melyek en-

nek az épületnek a technikai tudására készültek, a kimozdulás nem lehetséges.

Technikai feltételeket említ. A MammaMia!-hoz vásárolt LED-fal milyen újdonságot hozott?

Olyannyira bevált, hogy azóta vettünk még egy nagyméretű LED-falat. A két között az a különbség, hogy az egyik – eltérő hűtési megoldása következtében – nemcsak zenés, hanem prózai darabok színrevitelénél is használható. Csodálatos eszköznek tartom, szinte tökéletesen kiváltja a vetítést, ami az elmúlt évtized nagy színházi látványteremtő eleme volt – ráadásul sokkal könnyebben kezelhető. Úgy gondolom, a következő tíz év színházi látványainak megteremtésében a különböző típusú LED-falak játsszák majd a főszerepet.

Terveznek egyéb fejlesztéseket is?

A Madách Színházban a technikai fejlesztés állandó program. Hozzáteszem, maga a technika is vihareseben fejlődik. Ami két évvel ezelőtt újdonságnak számított, ahelyett már újabb és jobb eszközök vannak.

Legutóbb nagy léptékű világításfejlesztést tettünk; nálunk már nincsenek hagyományos lámpák, valamennyi lámpánk számítógép által vezérelt, intelligens eszköz. Az új technikának köszönhetően tökéletesen megváltozott a színházi világítás az elmúlt tizenöt évben, mind kiszolgálás, mind a művészi hatás tekintetében. A zenés műfaj világ színvonalú színrevitele – s a Madách vállaltan ebbe az irányban halad – megköveteli, hogy a játszóhely tartson lépést a legújabb technikákkal. Manapság – elsősorban a filmek, a televízió hatására – nagy a nézők vizuális igénye, elvárják, hogy álljunk a versenyen a filmek és televíziók látványvilágával.

Nem kell tartanunk attól, hogy a látvány esetleg háttérbe szorítja a mondanivalót?

Örök kérdés, de meggyőződésem, hogy a jól alkalmazott látvány csak segíti a darabot. Csodálatos eszközök vannak a kezünkben, és az alkotókon, rendezőkön múlik, hogy lézer-show-vá válik-e a kezükben a mű?! Én az emberi szóban és a történetben hiszek. Nekünk a színpadon megszülető, egyszeri és megismételhetetlen pillanat varázsára kell koncentrálnunk, azt kell megteremtelnünk.

„Az égő fánya ömeltette halvány!”

EURÓPÁNK – A MAI KOR BIZÁNCA

Nagy Viktor rendkívül aktuális Herczeg Ferenc-darabot állít színpadra

Tölgyesi Tibor

Év végén kezdik próbálni az Újszínházban Herczeg Ferenc Bizánc című drámáját. A bemutató februárban lesz. A színrevitel szomorú aktualitását adja, hogy mostani bevándorlás-áradattól fenyegetett Európánk kísérteties hasonlóságot mutat az egykori Kelet-Római Birodalom székhelyének török fenyegetettségével, mint ahogy az akkori bizánci vezetőség megalkuvó, túlélésre játszó, cselekvésképtelen magatartása is felismerhető napjaink politikusi megnyilvánulásaiban.

Nagyban függ egy siker a darab rendezői megközelítésétől, nem véletlen, hogy a színház vezetése erre a posztra a Bizánc estében Nagy Viktort, a sokéves tapasztalatú, a darabhoz hasonló világlátású, elismert szakembert kérte fel.

Azoknak, akik még nem ismerik Nagy Viktor rendező szakmai életútját, érdemes megismerkedniük ezzel a kissé kacskaringós, de mindenképpen érdekes pályáival.

Dombóváron születtem, Pécsen végeztem a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán. Tagja voltam a Pécsi Filharmonikus Zenekarnak – ma már Pannon Filharmonikusoknak hívják őket –, s tanítottam is rézfúvós hangszereket. Emellett sokat dolgoztam amatőr színjátzókkal, érdekelt ez a művészeti ág is. 1983-ban felvettek a Színművészeti Főiskolára színházi rendezőnek. Öt év tanulás következett, nappali tagozaton, Vámos László volt az osztályfőnököm. 1988-ban végeztem, egyik diplomamunkám a Tosca volt. Mind a mai napig – majd harminc év óta, ami rekordnak számít – látható az Operaház színpadán. A másik diplomamunkám, a *Dr. Herz* című musicalt a Madách Színház színpadán mutatták be. E sikernek is köszönhetően, az akkori igazgató, Ádám Ottó leszerződött. Három évig dolgoztam ott: zenés darabot, prózát egyaránt rendeztem. Időközben emellett bekerültem tanársegédnek a Színművészeti, Huszti Péter és Kerényi Imre mellett színészmesterséget tanítottam, nem véletlen, hogy jó néhány, azóta befutott egykori tanítványom ma is gyakran szólít tanár úrnak.

1991-ben Ütő Endre lett – az első a rendszerváltás után, aki pályázat útján került erre a posztra – az Operaház igazgatója, s hívott maga mellé. Két és fél évet voltam ott főrendező, számos munkám között bemutatott Wagner *Ring*-ciklusát. Talán az sem mellékes, hogy ez idő alatt jött vissza az én hívásomra az Operához a világhírű karmester Lamberto Gardelli vagy Jurij Szimonov. Bár főrendezőként sokat tehettem az ország első operaszínpadán, 1993 után tovább már nem vállaltam a főrendezőséget. De utána is, évi egyet rendeztem az Operában. Ott – 2007-ig – összesen 17 évet töltöttem el. Következett másfél év szabadúszói lét, majd a Győri Nemzeti Színház igazgatója lettem, majdnem három évre. 2012-től ismét szabadúszó vagyok, rengeteg és sokféle munkám van. Élvezem a szabadságot, azt vállalom el, amit akarok, s az sem mellékes, hogy a vendéget – mármint vendégrendezőként – mindenhol szívesen látják.

Visszatekintve csaknem száz sikeres rendezés áll mögöttem, számos művet én vittem először színre, miközben nem kevés magyar és külföldi hírességgel dolgozhattam együtt. Közülük égisz kiemelkedik José Carreras, akit a Carmenben rendezhettem Stuttgartban, vagy Plácido Domingo, akit idén nyáron, a Traviata kapcsán Pécsen ismerhettem meg.

Érdekesség még, hogy nemcsak tanítottam és rendeztem, hanem szerzőként is bemutatkozhattam. Várkonyi Mátyással közösen írtuk – ő zeneszerzőként, én pedig szövegíróként – Huxley *Szép új világ* című művének színpadi változatát, ami a regényből készült, s annak idején az Újvidéki Színház mutatta be. Tematikája folytán nem egy habkönnyű darab, meglehetősen utópisztikus – a regényhez hűen – festi le a nem túl biztató jövőt.

Valóban bosszú és próbatételekkel teli szakmai múlt. Mivel ismerték el mindezt?

Kicsit ironikusan azt mondhatom, hogy sokáig nem kényeztettek el a díjakkal. Aztán három éve Nádasy Kálmán-díjat, két éve Jászai Mari-díjat kaptam, emellett nagy elismerésnek tartom, hogy a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjává fogadtak.

A díjak nem kérhetők, azokat adják. Én mindenesetre amiatt nagyon boldog vagyok, hogy a közönség elismerését kiérdemeltem, s ez nekem a legfőbb dicséret.

A jövő év elején mutatja be az Újszínház az Ön rendezésében Herczeg Ferenc Bizánc című drámáját. Hogyan került ez a mű kiválasztásra?

Írtam már néhány igazgatói pályázatot – sikereset és sikertelent is –, de ez a dráma mindegyikben benne szerepelt. Különleges műnek tartom, ami mindig is rendkívül közel állt hozzám.

Mielőtt azonban magáról a műről beszélnék érdemes a szerzőt is jobban megismerni. Herczeg a két világháború között rendkívül népszerű volt, őt tekintették a korszak írófejedelmének. Egyaránt írt prózát és drámát. Nem vagyok irodalomtörténész, hogy mun-

és a békebeli világ széthullását. Különös aktualitást ad a leendő bemutatónak, hogy a Kelet-Római Birodalom fővárosa, Bizánc falait – akárcsak ma Európa határait – muzulmán hódítók ostromolják. A dráma bemutatja, hogy ez a keresztény világ hogyan bukik el, nem elsősorban a külső nyomás, hanem a belső széthúzás, a politikai intrikák, a vezetés öns érdekeinek mindenek fölé helyezésének következtében.

Megítélése szerint a darab mutat-e kiutat?

Abban a tekintetben mindenképpen, hogy bemutatja, mit nem szabad tennünk egy ilyen helyzetben. Párhuzamot látok – bár ott nincs szó harcról – az *Athéni Timon* című Shakespeare-színművel. Abban a főhős, gazdag emberként mindenkit – művészeket, barátokat, kereskedőket – nagyvonalúan támogat, de mikor neki volna szüksége pár forintra, mindenki elfordul tőle, s senkitől nem kap segítséget. Ezért megutálja az embereket, leveszi ruháját, s elbujdosik az erdőben. A Bizáncban Konstantin császár, a főszereplő szintén megutálja a népét, a városát, az embereket, mindenkit, aki körülveszi, ezért odadobja saját magát és mindenét, hogy inkább pusztuljon el minden, ami már úgyis rohadóban volt, hiszen megérdemelte a sorsát.

Ez egy ellenpélda. De mi lenne akkor a megoldás?

A legnagyobb baj, hogy a szereplők nem mérik fel, mi a következménye, az árulásoknak, hatalomvágnak, pénzvágnak. Mindenben csak a pillanatnyi előnyöket látják, s így törvényszerűen bukniuk kell.

Ez a saját gazdagságában vegetáló, jövőképek nélküli világ, korunkban is rendkívül aktuális, és ha valami művészileg tökéletesen visszaadja a romokban heverő Európánk állapotát, akkor ez a mű tökéletesen alkalmas erre. Van egy agresszív nyomulás az iszlám vallás köntösében, mely el akar söpörni mindent, ami szemben áll vele, s van a tehetetlen, kicsinyes, döntésképtelen, sokszor a pillanatnyi előnyökért árulásba is bocsátkozó európai vezetőség, ami képtelen ezt megakadályozni. Alapjában optimista vagyok, és hiszem, hogy lenne elég erőnk, de félek, hogy lesz még elöt-

te egy nagy kataklizma, ami rádöbbsen majd a dolgok lényegére. Most még Európa nem akar élni, pusztulásába rohan, úgy tetszik ez egy új dekadencia állapota. De ezt nem a hétköznapi emberek akarják, ők csak agyamosottak, beletemetkeznek az internetbe, vagy a tévé-műsorokba, nyomkodják a mobiljaikat, s elhisznek mindent, amit a média, és felelőtlen, lefizetett emberek sugallnak nekik. S a legszomorúbb, hogy mindent az általuk megválasztott politikusok irányítják feljűk így, felülről vezérelve.

Nekünk, magyaroknak ott van a múltból a valós történelmi tragédiánk. Emlékezzünk az intő példára, amikor a török úgy foglalta el Budavárát, hogy beszállingóztak nézelődni, aztán mikor már elegen voltak, előkapták a fegyvereket, s Buda harc nélkül a törököké lett. Napjainkban sokáig virágzott a Willkommenskultur, a bevándorlók biztatása, hogy csak jöjjenek bátran, akárcsak a drámában, amelyben némely vezetőök megnyitják a város kapuit a hódítók előtt. Ezért mindenki csak a saját vesztébe rohan. Ennek csak bukás lehet a vége.

Nap nap után hallunk európai terrorcselekményekről, ez sem jözanit majd ki senkit?

Úgy látom, hogy nem, amíg a média így tálalja őket. Azt látjuk, hogy olyan atomnagyhatalmak, mint Nagy-Britannia, Franciaország vagy Németország, hatalmas jól felszerelt hadseregekkel, és fegyverezéssel, képtelenek megállítani, a határaikra mezítláb, gumipapucsban vagy lélekvesztőkön, minden papír nélkül érkező bevándorlókat. Ez csak azért lehet lehetséges – s ez egyre nyilvánvalóbbá válik –, mert valaki vagy valakik, nem akarják ezt az áradatot megállítani.

Lehet, hogy nemsokára eljön az az idő, amikor az emberek azt mondják, rendet akarok, nyugalomban, biztonságban szeretném élni az életemet, biztonságban tudni a családomat, s azt fogom választani – legyen ez akárki –, aki ezt képes megadni nekünk. Én azonban még hiszek a demokráciában, hiszem, hogy a tisztességes politikusok a köz érdekében cselekszenek, s nem a saját érdekeiket helyezik minden elé. S akkor biztos úrrá tudnak lenni minden nehézségen.

Szöveg nélkül – Pálfi Julianna rajza

MINŐSÉGI KULTURÁLIS KÍNÁLAT A NETEN

Tölgyesi Tibor

Csicsai Zsolt újságíró neve ma már összefonódott a bdpst24.hu weboldallal, ami nem csoda, hiszen nemcsak tulajdonosa, hanem szerkesztője, szerzője, mindenese is egy személyben.

Zsolt előzően újságíróként tevékenykedett a médiában, de a változások, leépítések következtében kényszerhelyzetbe került, saját magának kellett megteremtene a lehetőséget, ha továbbra is ezen a területen akart dolgozni. Mivel érti – és imádja is –, amit csinál, nem csoda, hogy pár év alatt sikertörténet lett a hobbinak indult kezdeményezéséből.

Mik voltak az első lépései ezen az úton?

2014 őszén blogként indultunk, szerencsére nagyon jó nevet sikerült beregisztálnom, így már a kezdetektől bdpst24 a nevünk. Amikor elkezdtem tartalommal megtölteni, az elsődleges cél az volt, hogy a budapesti aktuális programokról és a kultúráról szóljon. Ahhoz, hogy egy naprakész programajánló jól működhessen, meg kellett találnom az ideális együttműködő partnereket, elsősorban az ügynökségek személyében. Létrejött ezzel egy olyan saját sajtólistám, amin azok az együttműködő cégek szerepeltek, akik tudtak és akartak számomra tartalmat, információt adni.

Annyira jól beindultunk, hogy 2015 januárjára már a blog tárhelye kintre magát, ekkor alakultunk át – természetesen ugyanazon a néven – weboldallá. Maga az oldal tehát ettől az időtől mű-

ködik, ekkor megvásároltam a nevet, levédtettem, s azóta használom ebben a formában.

Mennyire volt hiánypótló ez a budapesti programajánló oldal? Hogyan épül fel a bdpst24.hu tartalmi része?

Úgy érzem, ez olyan terület volt, amit előttem nem igazán térképezett fel senki. Ezt azért is gondolom, mert a részemre az ügynökségektől küldött anyagok, előttem szinte egyáltalán nem jelentek meg más portálokon, s igen örültek, ha nálam felkerültek az anyagaik. Az ismertségi köröm egyre bővült – hiszen a partnereim másoknak is továbbajánlották a nálam való megjelenés lehetőségét –, így nemsokára olyan tartalmakat is kaptam, amik szinte egyediek voltak. A mai napig tudtommal semmilyen más oldal nem választotta fő irányvonalnak azt a profilt, amit én.

Az oldal nevéből adódóan széles spektrumú tartalom fér rá, rengeteg rovatot tudunk létrehozni. Mára már nyolc állandó rovat található az oldalon, ezeket minden nap újabb és újabb tartalmakkal töltjük meg. Már kezdetben sem volt céloom a gigászi hírportallokkal való konkurálás, a partnereim tudják, hogy bár nem vagyok nagy, mégis naponta meg tudunk újulni, rengeteg érdekes és sokak számára értékes információt tudunk lehozni.

Egy oldal sikerét talán legjobban a nézettség jelzi. A három év alatt ebben honnan hová sikerült eljutni?

Kezdetben senkit nem érdekelt – még partneri viszony vonatkozásában sem –, hogy van egy ilyen blogom, aztán ahogy nőtt a nézettség, olvasottság, ezzel egyenes arányban nőtt az ügynökségek érdeklődése is. A döntéshozók a látogatottsági adatokból ítélték, míg ez napi kétezer környékén járt, nem tartottak minket érdemleges lehetőségnek. Mára ez a szám megsokszorozódott, a napi ránk kattintás 12-15 ezerre nőtt. Az ilyen megjelenés lehetősége már mindenki számára vonzó lett, aki programokat, kulturális információkat szeretne eljuttatni a nagyközönség számára.

Eljutottunk oda, hogy ma már annyira ismertekké váltunk az ügynökségek számára, hogyha együttműködést ajánlunk, mindenütt nyitottságot, tárt kapukat találunk. Ez nagyon jó érzés. Egyébként az, hogy egy-egy anyagot hányan néznek meg, nem nyilvános adat, de ha az ügynökség kéri, pontos statisztikát tudunk róla szolgáltatni.

Ezek szerint ma már van egy jól kialakult kapcsolatrendszere ezen a területen?

Igen, ezek közé tartoznak a nagy produkciók, színházak, fesztiválok szervezői, sajtósai, akikkel mára mindennapos együttműködésben vagyunk. Szinte mindegyik partnercéggel személyesen, telefonon vagy e-mailben tartom a kapcsolatot, aminek része, hogy legalább negyedévente megkeresem őket. Senkit sem szeretnénk elveszíteni, mindenki fontos számunkra. Bár nincsenek írásbeli szerződéseink – a közünk kialakult jó viszonyokon alapulva –, úgy érzem, jól működik a rendszer. Ha pedig valaki egy ideig valami miatt nem jelentkezik, szeretem tudni az okát, s ha tudok, segítek az esetleges problémákon.

A kulturális hírek, programajánlók megjelentetése természetesen ingyenes, így ez sem szab határt – ésszerű keretek között – a közlendő anyagok mennyiségének. Ez jó az ügynökségnek, mert eljuttatja a hírt az olvasóhoz, jó nekünk, mert a gyakori frissülésünk miatt az olvasók sokan néznek minket, s legfőképp jó az olvasónak, mert számára fontos hírekhez, eseményajánlókhoz, programokhoz jut hozzá, ha ellátogat a weboldalunkra.

A nézettség folyamatosan nőtt. Vajon az oldal struktúrája is változott közben?

Amikor megindult a weboldal, profi grafikusokkal, számítástechnikusokkal együtt dolgoztuk ki a megjelenési formát. A tartalmi megjelenés iszonyatosan gyorsan nőtt, napi átlagban 15-20 új hírt töltöttünk fel, de előfordult, hogy ez a szám elérte az ötvenet. Ekkor egész nap szinte csak az oldallal foglal-

koztam, de mára megtanultam beosztani az időmet, déltől este hatig töltöm fel az anyagokat, így több időm jut más dologra is.

Kialakult egy ésszerűnek tűnő határ, ez nagyjából napi 15 hír megjelentetése, ezekkel töltjük meg az életmód, tudomány, technika stb. rovatainkat. Mivel rengeteg anyagot kapok naponta, ebből szelektálnom is kell, elsődlegességet élveznek a színházak, művelődési házak, fontos kulturális események programjai.

Azonban nem csak ajánlani szeretnénk, és közölni a megkapott anyagokat, ezért vannak saját interjúink, anyagaink is, amik színesítik az oldal tartalmi részét.

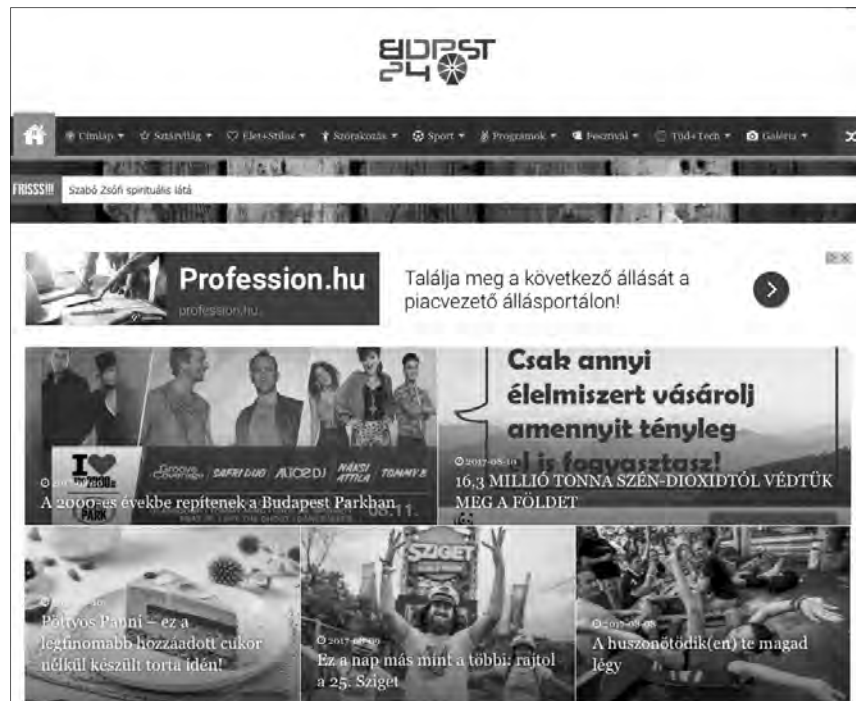
Nyolc hónapja lehetőség van bannerek elhelyezésére is az oldalon, sikerült egyedi megállapodásokat kötni többek között olyan nagy rendezvényekkel, mint a Volt Fesztivál, a Balaton Sound, vagy a Szigetfesztivál. Nagyjából a 18-65 év közötti korosztályt szólítjuk meg, az ennél fiatalabbaknak kicsit más az igényük tartalom és talán dizájn tekintetében is. A Facebook-kampányainkkal szűkebb réteget, jórészt a 27 és 45 év közöttieket érjük el. A weboldalunk látogatóinak többsége – talán kissé meglepően – férfi, a statisztikáink alapján jellemzően felsőfokú végzettségű.

Milyen változást hozhat a jövő?

Nagy fegyverténynek tartom, hogy a portál már három éve meg tud maradni a piacon, s egyre ismertebbé, nézettebbé válik, ennek ellenére 2018-tól sokfajta szempontból mégis szeretnénk, ha változások állnának be.

Talán a legfontosabb az üzemeltetés módjában lesz, jelenleg magánszemélyként üzemeltetem az oldalt, ezt szeretnénk céges formába átvinni. Ami nem fog változni, hogy minden cikket archiválunk, így amíg az oldal működik, bármilyen régi anyag visszakereshető lesz benne. Emellett természetesen marad a logónk és a nevünk. Ezeket sikerült az évek alatt bevezetnünk és megszerettetnünk.

A közeljövő feladata lesz a bannerlehetőségeink értékesítése, hiszen ha úgy tekintünk az oldalunkra, mint egyfajta vállalkozásra, akkor szeretnénk, ha belátható időn belül profitálnánk is a működtetéséből. Rengeteg munkát fektettünk be, s most vagyunk abban a fázisban, amikor már ki kell dolgoznunk egy árszabást, ami a banneres megjelenésekre vonatkozhat. Ami idáig hobbi volt, arra talán mostantól bevételi forrásként is tekinthetünk majd, így megvalósulhat a kedvelt időtöltés, és az elvárható jövedelem szerencsés együttállása.

ÉLNI ÉS TÚLÉLNI – 1956 KARIKATÚRÁKBAN

Bognár Nándor

Tulajdonképpen egy megszólítással kellene kezdenem az írást, amelyet a mellékelt rajzok nézegetőinek címeztek, és valahogy így szól: Kedves túlélők...! De hát ez az írás elején talán még nem indokolt, meg talán nem is lenne teljesen érthető, így inkább valami mást, mondjuk némi tájékoztatást tennék közzé. Például azt, hogy csaknem pontosan öt évvel ezelőtt, 2012 novemberében megalakult a MŰOSZ Magyar Karikatúraművészeti Szakosztálya. Ez olyan alkotói csoport, amelynek tagjai a karikatúrát szélesen értelmezik: ide sorolnak minden olyan témakört, eszközt, amellyel a dolgok fonákját humoros, de színvonalas formában lehet bemutatni, nem elkerülve szokatlan, ebben a műfajban ritkán ábrázolt területeket sem.

Amikor azonban szóba került egy kiállítás lehetséges témájaként az ötvenhatos forradalom és szabadságharc, mégis

többen felhorkantak: 1956 és karikatúra? Hogy jön ez össze? Hát az egy véres, kegyetlen esemény volt, hogy lehet azzal viccelni, milyen humoros oldala lehet egy levert, véresen megtorolt forradalomnak? Aztán persze a szakosztály tagjai mégis csak egymás után készítették a rajzokat, grafikákat, kinek mi jutott eszébe ötvenhatról. Össze is állt ezekből a művekből egy – részben talán a téma szokatlansága okán – nagysikerű kiállítás, ennek anyagából mutatunk be az alábbiakban néhány alkotást.

A témakör fogadtatása kapcsán azonban érdemes végiggondolni: tulajdonképpen mi is a karikatúra, mi a lényege? Vicces gúnyrajz? Valakinek nagy orrot, nagy fület rajzolunk, és jót nevetünk rajta? Tudjuk, hogy nem. A karikatúra alkotója, csakúgy, mint mondjuk egy szatíra írója, keres egy olyan sajátos nézőpontot, ahonnan nézve másképpen lehet bemutatni a világot. Meglehet, az így bemutatott kép szokatlan, furcsa,

talán derűs, talán ironikus is, de mindenképp jellemző az egészre.

Ráadásul a magyar karikatúra olyan, mint a magyar humor. Nálunk ugyanis mindenből, az Európai Unióba történt belépésünktől a migráns témakörig, pillanatok alatt vicc születik. Ahogy elkészült az ország déli határán a kerítés, másnap már lehetett hallani: Bemegy egy migráns a kocsmába, és kér egy deci pálinkát. Milyet? – kérdezi a pultos. A válasz: Milyet, milyet, hát kerítésszagotót...

Ez a viccre hajlamosság természetesen nem azt jelenti, hogy mi röhögünk mindenben, hogy komolytalan nemzet vagyunk – egyáltalán nem. Inkább azt, hogy ha gondunk van, akkor is megtaláljuk a helyzet fonák, ironikus oldalát. És mikor nincs gondunk? Lehet erre azt is mondani: na és a humor, az ironikus látásmód megoldja a gondunkat? Nem. Nem oldja meg, de segít túlélni, és ez nagyon fontos.

Ötvenhatban is születtek viccek. Miért mondják ránk, hogy futball nemzet vagyunk? Mert minden sarkon egy puskás öcsi áll. Vagy: sokan kimentek nyugatra, és rádió, zenével üzentek haza az itthoniaknak. Egyik ilyen zenés üzenet így hangzott: Matyinak és Ernőnek üzenjük (népszerű Yves Montand-sláger magyar nyelvű szövegével): *A két szemét...*

Ide kívánczik Királyhegyi Pál története is, amit valószínűleg sokan ismernek. Ő egy kis, vékony, színpadokon gyakran szereplő szellemes ember volt – ma úgy mondanánk, hogy sztendapos. A háború alatt be kellett vonulnia munkaszolgálatra, és mikor egyszer a munkatársában valamilyen feladatot nagyon lassan hajtott végre, az őket őrző keretlegény jó nagyot taszított rajta, még fenékebe is rúgta, úgy, hogy szegény Királyhegyi elterült a sárban. Felállt, kicsit letisztogatta magát, aztán szembefordult az egyenruhással,

és azt mondta neki: Tudja, nekem most ment el a kedvem ettől az egésztől.

És a történetnek ezzel nem volt vége! A keretlegény ugyanis ettől kezdve nyomába szegődött Királyhegyinek, és ügyelt rá, hogy ennek a kis embernek ne legyen semmi baja, nehogy bántsa valaki, mert akinek ilyen helyzetben is ilyen humora van, arra vigyázni kell. Királyhegyi Pál túl is élte az egészet, és még hosszú évekig szórakoztatta a hallgatóit és olvasóit történeteivel.

Ezért emlegettem túlélést az írás elején: mert az irónia, a humor, így a jó, a művészi színvonalon megvalósított karikatúra is ilyen, bármilyen témájú is. Segít túlélni sok mindent, nélküle az élet nehezebb, és mindenképp szomorúbb is lenne.

Már csak ezért is érdemes megnézni ezeket az alkotásokat.

ÖRÖK REFORMÁCIÓ

NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA SZÁZHALOMBATTÁN

Barnai Mariann

A helyi Barátság Kulturális Központ hitelesen és elegánsan a reformációóra hangolt nagyteremt szeptember 22-én szakemberek és a városból érkezett érdeklődők töltötték meg. A rendezvény megnyitása, az érdi Bach kamarazenekar szereplése jelezte: a zene e nevezetes, most éppen 500 éves hitújítás fontos eleme, a kezdetektől napjainkig. A vendégeket és a résztvevőket rövid ígeolvasással köszöntötte dr. Fazekas István jogász, teológiai doktorandusz, költő, drámaíró, a Stádium főszerkesztője. Mondandójához szervesen kapcsolódott Balog Zoltán, az emberi erőforrások miniszterre köszöntőjének részben ugyancsak

zi" gyakorlattal, törekednünk kell a „hitvalló egyház” megvalósítására. *Dr. habil. Bernhard Kaiser*, a Selye János Egyetem Hittudományi Karának docense és a Heidelbergi Egyetem Református Teológiai Szemináriumának tanára, akinek a német az anyanyelve, magyarul tartott németes pontosságú áttekintést, *Luther teológiája* címmel. A következő előadó, *dr. habil. Bordás Mária*, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem professzora *A reformáció hatása az európai jogrendszerre és az iszlám jogra* címmel azt illusztrálta, milyen eltérő módon befolyásolták a különböző egyházak a jog és az állami struktúra fejlődését. A záró előadást *dr. habil.*

bibliai alapú szavai, aki az Apostolok cselekedetei egyik epizódja nyomán kiemelte: ahogyan a pogányból kereszténnyé lett szerencsen komornyik egy szekéren, a Gázából Jeruzsálembe vezető úton tért meg, s ahogyan a reformáció bölcsőhelye nem egy metropolis, hanem egy szerény egyetemi városka, Wittenberg volt, úgy – ez évi vállalásai, rangos rendezvényei révén – Százhalombatta kiérdemli, hogy a „magyar Wittenberg” névvel illessük. Sinka László, a város alpolgármestere szeretettel, s a reformáció ügyét a város egyik szívügyeként mutatta be köszöntőjében, s örömmel jelezte, a hivatalos online adatokhoz képest városuk már több mint 20.000 lakost számlál, egy olyan, változatos kultúrájú Budapest menti település ez, amely szeretettel, változatos látóvilággal várja az ide látogatókat. A bevezető előadást, *Gondolatok a reformációról* címmel *dr. Hafenschner*

Petrőczy Éva, a Károli Gáspár Református Egyetem Puritanizmuskutató Intézetének ny. vezetője tartotta. *A protestáns üldözés mint téma Csúzi Cseh Jakab felvidéki lelképásztor írásában* című dolgozatával nem csupán a mártír szerepkörnek egész életében el-lene mondó, gályarabságra ítélt főhőst mutatta be, de szavaival a konferencián és Százhalombatta életében azon túl is részt vevő szlovákiai magyar delegáció kívánta köszönteni.

A délelőtti plenáris előadásokat a Selye János Egyetem teológus doktoranduszainak szekció előadásai zárták, illetve a Barátság Kulturális Központ galériájában megnyílt – *Veress Zsuzsanna* pápai református gimnáziumi tanár szavaival – a *Református festők* című kiállítás.

A rendezvényről tudósított a TV1 és a helyi Halom TV is.

Károly államtitkár úr, miniszteri biztos tartotta, aki az Evangélikus Hittudományi Egyetem és a Zenetudományi Egyetem tanáráként is köszöntötte a közönséget. Szavaiból kitűnt: akármilyen nevezetes év is ez,

csak akkor ünnepelhetjük hitelesen, ha a kerek évfordulót követő esztendőben is méltányoljuk és követjük a reformáció szellemiségét. Az ő szavait erősítette meg a szlovákiai Révkomárból érkezett *Dr. Lévai Attila*, aki

az ottani Selye János Egyetem hittudományi Karának dékánja. Ő *A reformáció kérdése napjainkban* témát hozta a konferenciára, középpontban azzal a fontos gondolattal, hogy nem szabad megelégednünk a „népegyhá-

Balog Zoltán miniszter levele az „Örök reformáció” Nemzetközi Tudományos Konferencia résztvevőikhez

Kedves, nagyrabecsült százhalombattaiak! Tiszelt „Örök reformáció” konferencia!

A legnagyobb örömmel és szeretettel nyitottam volna meg személyesen ezt a már nevében is szívemhez, életem egyik pillér-mondatához, a reformáció mindmáig érvényes jelmondatához, a „Semper reformare”-hoz oly közeli konferenciát, különös tekintettel városuk és a révkomáromi Selye János Egyetem Hittudományi Karának testvéri együttműködésére. Hogy nem tehetem, zsúfolt munkanapjaimból következő, véten bűnöm, de mégis elnézésüket kérem érte! Százhalombatta városáról, erről a 2010-es népszámlálás adatai szerint 18.482 főt számláló településről szinte mindenkinek az olajfínomító jut az eszébe. Fontos eleme ez a

létesítmény a magyar gazdasági életnek, de az Önök szeretett és tevékeny „Bat-tája” sokkal többet jelent ennél. A lélek és a szellem finomítását is. Elegendő, ha a már 24 esztendőt megért, nemzetközi hírű Summerfest-jükre, s ezen belül a híres „Népek bálja”-ra gondolunk, vagy a méltán nevezetes „Matrica” Múzeumra, s a Régészeti Parkra. Vagy éppen a dr. Pozsgay Imre alapította, nemzeti-irodalmi értékeinket gyarapító országos folyóiratra, a „Stádium”-ra, amelynek bölcsője és felnevelője ugyanez a város. Ha pedig a reformáció 500. születésnapjára összpontosítunk immár, akkor is csöndes büszkeség töltheti el Önöket, hiszen itt kapott helyet a „Reformáció 500 Szabadegyetem”, amelyen egyébként a budapesti Hold utcai Németajkú Református gyülekezet két tagja, Szabó András és Petrő-

czy Éva is szolgált, utóbbi ráadásul úgy, mint aki két éve a már említett „Stádium” főszerkesztő-helyettese. A reformáció 500. évének itteni fontos szereplőjeként ki kell emelnem e tanácskozás egyik motorját, dr. Fazekas István jogász – teológiai doktorandusz – költő-drámaíró, a Stádium főszerkesztőjét is, akinek reformációs drámája az Új Színház felolvasószínházának egyik fontos eseménye lesz. De megemlíthetném még ráadásul a Halom Tv emlékezetes reformációs adásait... Százhalombattán, ahol a gyönyörű Hamvas Béla Könyvtárba valóságos „betekint” a közeli református templom, s a csöndes olvasgatásba, vagy a népes előadásokba belesendül a harangzó, én nem csupán azt érzem, hogy sok nagyvárost megszégyenítő módon komolyan veték a reformáció évfordulójának méltó, a

város jövőjét is gazdagító megünneplését. Érzek itt még valami nagyon biblikusat és minden évfordulónál maradandóbbat is! Önök bizonyára mindnyájan ismerik az egyik legmegrázóbb újszövetségi példázatot, a Filep apostol társaságában, az elhagyatott mellékúton, egy szekéren megtérő szerencsen komornyik történetét. Kandaké királyhasszony hűséges embe-re nem Jeruzsálemben, nem egy hitéleti „fővárosban” tért meg, lett Isten embe-révé, hanem egy félreeső, „ahol a madár se jár” helyszínen. Ugye, emlékeztet ez a történet a még a reformáció kezdetére is, amelynek nem Európa egyik nagyvárosa, hanem egy kicsiny német egyetemi város adott otthont! Hogyan is hangzik az Ige? „Az Úrnak angyala pedig szóla Filepnek, mondván: Kelj fel, és menj el dél felé, arra az útra, mely Jeruzsálemből Gáz-

ba megy alá. Járatlan ez.” (Az apostolok cselekedetei 8,26.)

Önök meghallották az Úrnak, s az Úr angyalának hívását, s vállalásaikkal egy kicsit „magyar Wittenbergg”, a reformáció egyik nagyon fontos hazai városává válhattak a 2017-es évben. Isten áldása legyen az „Örök reformáció” konferencia minden előadásán, minden tartalmas eszmecserején, az egész magyarság és a keresztyén Európa javára! S szívből kívánom, nem egyszerűen egy politikus, hanem egy holtig-lelképásztor szívéből, hogy továbbra is merészkedjenek az embereket nemesítő, gyarapító, járatlan utakra!

Budapest, 2017. szeptember 20.

Balog Zoltán

BÉRES-FÉSZEK

A FIATAL TEHETSÉGEK OLDALA

(Ezt az oldalunkat a Béres Alapítvány támogatja)

Nem kell szélesvászon

Miért akarnék menő lenni, ha önmagam is lehetek?

Hisz ez egy olyan szerep, amit sokkal ellentétben, én szeretek.

Ha nem önmagamért kapom, akkor nem kell nekem ez a státusz,

Hisz a nem kiérdemelt címkédre előbb-utóbb úgyis ráúnsz.

Én nem akarok kiérdemeletlen címkéket,

Mert egy ilyen rang nem hosszan tartó ígéret.

Önmagam lenni,

Önmagamat is szeretni.

Mi olyan nehéz ebben?

Miért van mindenki egy másik szerepben?

Az Élet nem egy film, ahol kellene a castingra jelentkezők.

Nincs meghallgatás, sem filmrendezés.

Itt önmagadat kell játszani,

Nem szükséges másnak látszani.

Önmagadként lehetsz a legboldogabb,

És az Életben ez a legfontosabb.

Nem feltétlenül szükséges a hírnév, a sztárság és a nagy vagyon.

Semmi jó nem lesz abból, ha hagyod, hogy a mosoly az arcodra fagyjon.

Utána majd nem tudod levakarni.

Hogy tudod te ezt egyáltalán akarni?

Én el sem mennék a meghallgatásra.

Előbb mennék egy kínvallatásra.

Hidd el, voltam én már a saját életem mellékszereplője,

És nem leszek többet ennek a szerepnek a jelentkezője.

Ha közöm lenne a filmhez, akkor ezúttal rendező és egyben főszereplő lennék,

Mert nincs az az isten, hogy az előző szerepbe még egyszer belemennék.

Ennyi erővel el is adhatnám a lelkem az Ördögnek, és magam dekára.

Tudom, hogy akkor is jobban járnék, mint a főszerep kihirdetését várva.

Tudom, mivel már voltam ebben a cipőben,

Mert sajnos nem jöttem rá időben

Hogy ezzel magamnak ártok a legjobban

Még akkor is, ha az esetleges elismerés hallatán a szívem nagyot dobban.

Rájöttem, hogy nekem nem ez az álmom.

Szóval az eredményt ki sem kell várnom.

Tudom, hogy ki vagyok, na jó, talán.

De, ha nem is vagyok teljesen biztos magamban, nem attól válok azzá, hogy az arcom ott van mindenki falán.

Sőt, ez csak ártana nekem meg az önbecsülésemnek.

De ha mégis ott lógnék, akkor az egy olyan hírnév miatt legyen, amit kiérdemlek.

És nem azzal, hogy valaki mást alakítok.

Úgy érezném, hogy ezzel mindenki csak megvakítok.

Én nem akarom vakká tenni a világot.

Nem akarok egy olyan világban élni, ahol csak én látok.

Persze ez nem akarás kérdése, pláne nem az enyéme,

Hisz egy vak világ sokak számára jobban megérné.

És demokráciában élünk, a többség szava dönt.

És a többségnek teljesen mindegy, hogy szavával valakit romba dönt.

Legalábbis padlóra küld rendszeren.

És a padlón lévő utána éldegélhet jó csendesen.

De legalább önmagaként,

És nem kell küzdenie folyton elismerő szavakért.

Nem kell azon aggódnia, hogy az emberek, hogyan fogják megítélni.

És ha néha küzdenie is kell majd azért, hogy meg tudjon itt élni,

Esélye lesz arra, hogy őszintén boldog legyen.

Boldog legyen egy mesés helyen, nem a rajongók által írt levélhelyen.

Az Élet számára nem egy film lesz, egy szerep, amit el kell játszani,

Mert ő tudni fogja, hogy a boldogsághoz nem kell másnak látszani.

Patyi Izabella

Patyi Izabella

Bella Szegeden, a napfény városában született. Talán ennek is köszönhető optimista, sugárzó és nyitott egyénisége. Az általános iskola felső tagozatában kézzel foghatóvá vált az irodalom, a költészet és az olvasás iránti kötődése. A kötelező olvasmányok nem kötelezőek voltak, hanem írásos kalandok, amiben szabadjára engedheti az ember a képzelőerjét; a versek sem rímmel teli szavak sorai voltak, hanem a magyar nyelv szépségeit kihasználó gondolatok inspiráló összessége. Így a motivált-ság adott volt, ezért Bella saját gondolatainak pallérozására tollat ragadott, hogy megírja első, második majd sokadik versét. Az egyre érettebb és kifinomultabb írások először az Arany János-emlékéven keltették fel a költészet iránt fogékony emberek és a szakma figyelmét. Ezt követően pedig a Csányi Alapítvány Életút Napján elszavalt saját ihletésű verse, a „Nem kell szélesvászon” nyerte el a közönség szívét, olyannyira, hogy az OTP Fáy András Alapítvány születésnap rendezvényére is felkérték, hogy szavalja el versét. A versírás iránti szeretete csak fokozódott és egy igazi megmérettetésként benyújtotta verscsokrát a Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft. versírópályázatára. Izabella 2013 óta a Csányi Alapítvány szegedi 3-as csoportjának tagja.

Kaiser László versei

Születésnap

Most vagy föl, vagy elbagyod magad,
most pincemély, vagy szolid koccanat,
most remélsz, vagy leszel búskomor,
most pengeagy, vagy fejed szétbomol,
most egyben, vagy lehet szerteszéjjel,
éjjelben a nappal, nappalban az éjjel,
lehet minden és lehet a nagy semmi,
ellökni szókat, vagy kezet kézbe venni.

Lehet Istennel és Isten nélkül lenni.

Elmúlt

Elmúlt a mélyesönd
és el a fergeg,
harmóniában kisdéd
és vele a szörnnyeteg,
újra a régi és régi az új,
valami megmarad
és folyton kibull,
s kibull belőle, bele az ürbe –
sötétnek visszfényét
valaki elűzte.

Bubik István Stúdiószínpad
500 ÉVES A REFORMÁCIÓ

FAZEKAS ISTVÁN
A MÉLTATLAN

történelmi dráma
(felolvasó színházi előadás)

Játsszák:
KONCZ GÁBOR
CSURKA LÁSZLÓ
BORDÁN IRÉN
BRUNNER MÁRTA
ALMÁSI SÁNDOR
FEHÉRVÁRI PÉTER
GYÜRKI ISTVÁN
INCZE MÁTÉ

500 ÉVES A REFORMÁCIÓ

Rendező: KERÉNYI IMRE

Horváth Gábor versei

Jelentés

a nap pontosan ugyanúgy süt a gangon
a szomszéd macskája megint a virágozó
kaktuszod mögé bújt könnyíteni magán
fölöttünk a hegedűs mindig gyakorol
szokása szerint nyitott ablaknál most is
lánya már zongorázik fia hegedül

tanulmányaik nem érzékelhetőek
tehetséget szorgalmat nem örökölték
a csatornacsera még várat magára
a muskátlijaid így életveszélyben
vannak az egyre gyakoribb monszunesők
alkalmával a víz mintha szándékosan

a virágaid ellen indulna harcba
elrángatom a vizesés elől mindet
amikor otthon vagyok de ez ritkaság
munka után futkosok folyamatosan
vérbeli tollforgatókra már nincs szükség
mert boldog boldogtalan újságíró lett

harsogja a másét felkészületlenül
a magáét írni nagyon nem éri meg
a tulajból kell felkészülni rendszeren
szakmázni otthon vagy a kocsmákban lehet
értelme nincs csak a kedvét veszíti el
az ember egy lépést sem halad előre

a világ vigyázni kell ne hogy az otthon
falait is sötétebbre fessék kóbor
indulatok érdekek és feszültségek
legalább a falakon belül viszonylag
normális körülmények között lehessen
élni őszinte jelentést írni neked

Pilinszky

cigarettafüstben titokzatos mosoly
bizonytalan léptek halálbiztos szavak
csodálkozó szemek nyitva éjszaka is
örökké a minden és a semmi vívta
csatáját előtte úgy döntött rögzíti
minden pillanatát nagy árat fizetett

vallomásaiért a kegyetlen harcra
szűk labirintusnak érezte az utat
amin botladozott jeleket keresve
ahol más mint tágas légifolyásokon
repült önfeledten ő a szírmok röptét
és jelentőségét vizsgálta tétován

vallomásainkat nem sikkaszthatjuk el
ahol az emberi beszéd már becsődöl
ott járt biztos lábbal nem értette soha
hogyan történhet meg a szavakban csalás
mikor megfürödhet bátran a bűnös is
szókimondásának a forrásvizében

AKI DUDÁS AKAR LENNI

BESZÉLGETÉS LÁNYI GYÖRGY NÉPZENÉSSZEL, A TÉKA EGYÜTTES ALAPÍTÓTAGJÁVAL

Fazekas István

A magyar dudára nagyon büszkék lehetünk, mert páratlan a világon az ilyen szerkezetű hangszer – nyilatkozta a Stádiumnak a zenei szakember. S egyebek mellett arról is beszélt: miért nem férhet meg két dudás egy csárdában? Annak alkalmán kérdeztük őt, hogy a Duda Szaktábort az idén – augusztus 21. és 25. között – Nagykálló-Harangodon, a Téka Tábor helyszínén rendezték.

Miért erre a helyre esett a választás?

A Téka Tábor Ekler Dezső építész tervezése nyomán, az ő vezetésével és segítségével építettük fel, lényegében mi, a Téka Együttes tagjai, a Nagykállóhoz tartozó Harangodon. A helyszín megválasztásának különleges oka, hogy onnét, ahol 1985-ben már két éve táboroztunk – az Őrségben, a Vadása-tó partján, Hegyhátszentjakabnál – a tanácselnök szó szerint kirúgott bennünket, pedig mintegy négyszázan jöttünk össze ott nyaranta. Valami üzleti vállalkozásba kezdett, s kellett neki a terület. Az egész országban keresgéltni kezdtük az alkalmas helyeket, amikor az egyik zenésztanfolyamon két nagykállai zenész megjegyezte: van Kállóban valami romos kastély... Megkérdeztem, hány személyes. Harmincöt, felelték. Először azt mondtam, hogy az nem elég. Erős-ködni kezdtek: húzódik ott egy 3-4 hektáros terület, tóval, talán mégis jó lehet. Elmentem, megnéztem, megtetszett. 1985-től 1999-ig minden évben tartottunk ott népművészeti és hagyományörző táborokat. A 2000-es években a kállaiak kérték, hadd hívassák továbbra is Téka Tábornak. Így maradt ez a neve. A mostani dudatáborral tehát lényegében az alma materbe tértünk vissza, hiszen máig működik ez a tábor, noha már nem mi vagyunk ott a gazdák.

Hányadik Duda Szaktáborotok volt az ideig? Kik vehetnek részt egy ilyen rendezvényen? Kell-e hozzá valamilyen zenei előképzettség? Hány éves kortól lehet elkezdni a dudálást?

Ez volt a tizenhetedik szaktáborunk. Régebben Pál Pista dudással közösen szerveztük, ő szegény már elhunyt. Eddig más helyszíneken tartottuk, Nagykállóra most először mentünk.

Zenei előképzettség nélkül jöhet, aki jönni akar. Jó, ha van hangszere, mert egy dudát nem lehet rögtön csak úgy megfújni, és játszani rajta... Tehát előnyben vannak, akiknek már van hangszerük. Létezik egyébként egy úgynevezett műduda, ugyanúgy van kialakítva a sípszára, mint egy hagyományos hangszernak, de nem kell fújni, mert elektromosan működik. Azon a tapasztalatlan dudás is ráérez a hangokra. Egy kis gyakorlás után aztán a normál dudán is kipróbálhatja, mire képes! Csoóri Sanyi, aki tanító-mesterem, a vonósokat is hívta az idén és a dobosokat is, hogy arra a magyaros ritmusra, amire ilyenkor dudálunk, a vonósok is dudánótát tanuljanak. Volt olyan este, amikor egyszerre muzsikált minden hangszer. A Duda Szaktábornak tehát a duda az alapja, de Csoóri Sanyival – akinek zenei tudása és az egész népzeneire való rálátása új zenei világokat nyitogat –, úgy döntöttünk, hadd jöjjenek a vonósok is, érezzék meg ők is a magyaros ritmust! Ami az életkorokat illeti: nekem volt már öt-éves tanítványom, meg ötven éves is. A dudát nehéz fújni, de akinek van hangszere, az már eldöntötte, hogy neki sikerülni fog. S úgy is lesz!

Hányan vettek részt az idegi táborban, és a teljesen kezdők milyen szintre jutottak el: Egyáltalán meg tudták szólaltatni a hangszert? Hol és mikor lesz a következő szaktábor?

Dudások huszonötön voltunk. Egy kezdő kis srác a harmadik napon már legalább egy fél órán keresztül fújta velünk a dudát... Nem mindig találta el a hangokat, előfordultak hibák, de nem vette el a szájától a hangszert, fújta folyamatosan. Ez már óriási eredmény. – A következő szaktábor ugyanott lesz, ahol ez is volt, Nagykállóban, jövő augusztus 13-tól 17-ig. Máris szeretettel várunk minden érdeklődőt!

Milyen a jó dudás? Mit kell tudnia?

Ahogy egyik népdalunk is mondja: „aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni”. Az egyik nehézséget az okozza, hogy nagyon sok mindenre kell figyelni a dudálás során. Kiszá-moltam: éppen tizenhat helyre kell koncentrálni egyszerre. A zenélésben a figyelem ilyen sokrétű megosztása igen komplikált, hiszen még egyszerű esetekben is gyakran előfordul, hogy a kettő is sok. Mit csinálnak a dudásípok, a dudabőr, hol tartanak a dallamok, mikor teszem le az ujjam, mikor nem, a kontralyukkal mikor adom a ritmust, mikor csippantok, mikor fújom a levegőt, mikor engedem a bőrt? Ezeket kell megtanulnia annak, aki jó dudás akar lenni. S olyan készségszintre kell emelnie a dallamok lejátszását, hogy kedvet ébresszen a mulatni vágyó társaságban. Magyarán: a jó

dudások olyan egyéniségek, akik egy mulatós társaságot magukkal tudnak ragadni. Miért nem tud két tudás egy csárdában megférni? No, nem azért, mert két duda nem szólhat egyszerre, hanem azért, mert mindegyik dudásnak olyan egyénisége van, amely nem tűri meg a másik zenei beleszólását a mulatságba. Azt csak egy dudás irányíthatja.

A hangszerek közül mikor a dudáé a főszerep?

Régebben – főleg a falvakban vagy a tanyákon – kevés volt a hegedű. Akadt egy-egy citera, a Dél-Alföldön előfordult tekerő is. (Ez utóbbi is egyszerűes zenekar, burdon hangszer, kór alakú vonója van, vonós hangszer, és folyamatosan szól.) A dudában is az a jó, hogy egy zenekart képes helyettesíteni. A bőgősíp, a duda legmélyebb sípja helyettesíti a bőgőt. A kontralyuk, a kontrasíp, helyettesíti a kontrát. A dallamsíp a primásnak felel meg. Lényegében tehát háromtagú zenekar szól a dudában, emiatt már régtől megkedvelték az emberek. Régebben dudabálok voltak, ha lakodalmakat rendeztek, azt is a duda zenéjére. Amikor a hegedű meg a nyugati zene egyre elterjedtebbé vált, kezdte kiszorítani a dudát, s a duda a perifériára szorult. Nagyon sokan gyűjtöttek egyébként dudamuzsi-

Persze, hogy van. A birkából készült tömlő például nagyon hamar tönkremegy, mert gyorsan szétfújja a dudás. A kecskebőrt már sokkal nehezebb szétfújni, mert lényegesen tömörebb a szerkezete. Régen nagyon szívesen használták a kecskebőrt. A kutyabőrt meg azért szerették, mert sokkal szírosabb az alapösszetétele, ezért nem szárad ki, nem repedezik meg, viszont észveszejtően büdös, mert a zsír, ami benne van, megavasodik, megpenészedik. (Ezért is fújtak játék előtt mindig pálinkát a bőrébe.) Ha egy faluba belépsz, elég beleszagolnod a levegőbe, hogy megtudod, van-e ott kutyadudás...

Te hogyan váltál dudássá?

Eredetileg kontrás vagyok, de amikor Óbudán '77-ben Csoóri Sanyit, Béres János felkérte a dudatanszak beindítására, egyértelmű volt, hogy erre én is jelentkeztem, és Sanyinál elkezdtem dudát tanulni.

Mennyire ismerik a magyar dudát Magyarországon?

A mai napig nem ismerik igazán a magyar dudát. Még az óvodások is azt mondják rá, hogy skót duda. Mert a skót duda muzsikájával fogadják a repülőtereken a magasrangú személyiségeket, a temetéseken, filmekben, színtem mindenhol ott van az ír vagy a skót duda, és a laikusok a magyar dudára is rögtön azt mondják, ez is az. Pedig a magyar dudának már a szerkezete is teljesen más, mint mondjuk a skót hangszernak. A hangjáról nem is beszélve! A magyar dudára nagyon büszkének kéne lenni, mert sehol a világon nem található ilyen típusú duda!

A skót dudának a fejében például csak egy síp van, ami dupla nyelvű, tehát egymással össze van fordítva. A mi dudánk-

kát – főleg Bartók és Kodály, de mások is –, de amikor a nagy gyűjtők meghaltak, a munkájuk fonográfhangereken, szalagokon megmaradt. A '70-es években – hála a táncház-mozgalomnak! – Csoóri Sanyi ezt a hangszert újjáélesztette. Megtanulta gyártani, áthozta a Felvidékre élő dudásokat, folyamatosan tanultunk tőlük, felélesztettük ezt a hangszert, felélesztettük a dudaszót, sok dudálni vágyó fiatallal.

Annak van jelentősége, hogy a duda tömlője miből készül?

nak a fejében van egy dallamsíp meg egy kontrasíp. A dallam játssza a dallamot, a kontra a ritmust. Ellenben nekünk csak egy bőgősípunk van, a skót dudának meg három. Nálunk nagyon fontos, hogy a dudában a háromtagú zenekar, mint a hármas egység jelen legyen.

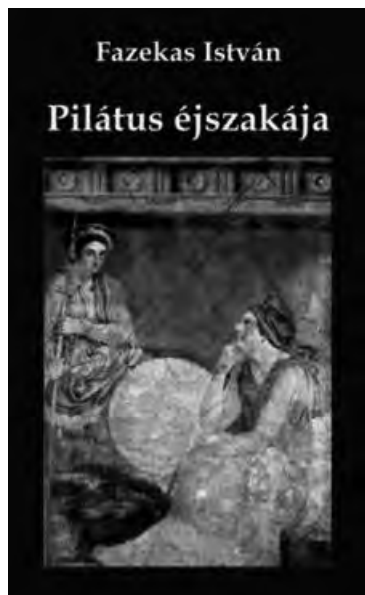
Kívánom, hogy a magyar duda megkapja azt a rangot, amit megérdemelne, hungarikum lehetne, nagy rendezvényeken játszhatna a Magyar Dudazenekar, és a világ is megismerhetné ezt a hihetetlen gazdag dudahagyományt!

A MEGSZÓLÍTÁS DRÁMÁJA

Tóth Sándor

Középpontos, kétszintes, konfliktusos dráma? A kérdés könnyen eldönthető, ha az egyfelvonásos, kétszereplős darab tartalmát elemezzük. A Bibliából jól ismert az a passziórészlet, amelyben Pilátus feleségének, Claudia Proculának mondata hangzik el Jézus védelmében, Máté evangéliumából. Dráma erről a jelentéktelennek tűnő személyről eddig nem született. (Antoinette May kaliforniai író nő regénye ismert.) Meglehetősen szűk a hiteles forráshely, ahonnan a szerző meríthetett, az evangéliumi mondat hangneme azonban árnyalt, sokra ígéretes; részvétel teli bátor női lélekre vall, s egy olyan próbált drámaíró, mint Fazekas István erre művészi igényteliséggel építkezik. Sajátos eszmei környezetbe helyezte történetét: a sztoikus Pilátus, a Birodalom császári helytartója az akkor divatos filozófia és a jogi szemlélet képviselője, Jézus perében a bizonytalanság és jellemgyöngöség példája lesz, amit önmagán azzal szankcionál, hogy Jézus végül halálra adja. A feleség gyakorlati gondolkodású, művelt nő, a család féltője, nem politikus és nem bölcsekedő; ellenállása a vádolt személye körül fölsejlő dolgok nyugtalanító nagyarányúságából, majd a császár és Heródes iránti ellenérzésből fakad. Mesteri a párbeszéd, ami ezekben a részletekben olvasható.

A dráma középpontja Jézus (Jeshua), minden órá irányul, s ez a remekül megírt darabot egy lenti és egy fenti színpad-

ra predesztinálja. A sűrű párbeszédet a kimondhatóság végső határáig feszíti a szerző, amit azzal csak tovább fokoz, hogy Szophoklész egyik tragédiájának címszereplőjét, a lázadó Aiaszt helyezi egy pillanatra a feszültségek epicentrumába, akinek alakja egyben a mindenkori uralmi rendszerek perigumát is mutatja. A korrajzot hitelesíti a ruházat, a díszlet, a szokások pontos leírása – a kor-és emberismeret a szerző nagy erénye.

Ami a családféltő helytartófeleséget végül eltéríti szándékától – a férje végeztesse ki Jézust –, az nem más, mint éppen az a törvény, ami Pilátusnak nehéz gondja kezdettől: a kegyelem törvénye. A darab végén Claudia Procula kapja meg ezt, amikor leírva elküldi a jól ismert mondatot: „Ne avatkozz ennek az igaz embernek a dolgába...”

Az egyfelvonásos darab sodró és világos nyelvezetű, költői hatalommal telített, érthető újszerűsége szinte leleplezi a mai modernkedők semmitmondó, talányos némaságát. Társadalmi rajzában jelen van a minden korra érvényes finánciális és nepotista szemlélet. Az eszmei háttérben az akkori idők vallásának mitológiai bizonytalansága érzékletesen jelzi (éppen Pilátus töprengésében, aki már nem hisz az Istenekben), hogy *elérkezett az idők teljessége*. Pilátus felesége, mintha ennek a megváltás-igénynek lenne érzékeny szeizmográfja, főszereplője.

(Fazekas István: *Pilátus éjszakája*, Üveghegy Kiadó, 2017)

STÁDIUM

Társadalmi és Kulturális Hírlap

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ:

Pozsgay Imre

FŐSZERKESZTŐ:

Fazekas István

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES:

Petrőczy Éva

KIADJA:

Editio Librorum Kft., Százhalombatta

FELELŐS KIADÓ:

az Editio Librorum Kft. ügyvezetője

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Bordás Mária

A SZERKESZTŐSÉG TAGJAI:

Arany Lajos (anyanyelvi lektor)
Bertha Zoltán (esszé),
Bognár Nándor (lapigazgató)
Czifrik Katalin (közéleti hírek),
Szigetvári József (kulturális hírek)
Tomcsányi Gusztáv (tördelőszerkesztő)

Terjeszti a Lapker Zrt.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

10 lapszám esetén 2600 Ft

A SZERKESZTŐSÉG CÍME:

2440 Százhalombatta, Kodály stny. 26.

Telefon-fax: 06/23-354-447

Honlap: www.stadiumlap.hu

Ára: 300 Ft

ISSN 2063-5389

Sajtónyelvőr

Milyen szagú a politikai színezet?

Képzavarok 2.

Mulatságos nyelvi hibát ejt az a nyelvhasználó, aki össze nem illő (összeegyeztethetetlen vagy ellentétes) képi jelentésű kifejezéseket fűz össze.

A versenyző „... eredményesen birkózott meg a hullámokkal” – üti meg a fülünket egy közvetítésben. Erre szokták válaszolni, hogy a művész pedig feltornázta magát a dobogó harmadik fokára... S íme, egy másik sportpélda: „A sikerek hátán előbbre jutottak a lányok” (értsd: a csapat). Persze, egy jó meccs minden testrésziünket megmozgatja. Újabb mondat a sportsajtóból: „A veszett fejsze nyelét megragadva kicsikarták a diadalt”. Valószínűleg a „síról hoz vissza” valamit (itt: a meccset) szózással keverte a közlő a „veszett fejsze nyele” (vagyis: a csekély vigasz, ami az elveszett egészéből megmaradt) szókapcsolatot.

„Semmi olyan nem történt, amiben politikai színezetet szagolhattak volna” – hangzott el egy beszélgetés közben egy tévéműsorban. Vajon milyen szagot érez, aki „politikai színezetet” érzékel az orrával?...

„S máris farba löttük a karakterrajzolás hármás forgatókönyvírói alapszabályát (szükség – motiváció – cél), vagyis egy gyenge, slendriánul fölépített szükséghelyzet egy ingtag motiváción keresztül visz el bennünket egy mondvacsinnált cél felé, melyet mintha az utolsó pillanatban süttettek volna ki” – olvastuk egy filmkritikában. Erre válaszként inkább nem süttünk ki semmit...

„A film éppen csak karcolja azokat a veszélyeket, amelyek egy csinos, csavargó lányra külföldön leleselkednek...” De azok a veszélyek bizonyára már veszélyesebbek a karcolásnál – gondolhatjuk tovább a kritika idézett mondatát, megkísérelve behelyezkedni annak „logikájába”.

Egy filmsorozatról vetették papírra: „Érdekek és értékek párharca némi fondorlattal és cselszövészel fűszerezve, mindez beágyazva egy kis gazdasági-kereskedelmi talajba.” A párharcot fűszerezzék még be is ágyazni, nem is akárhová, hanem egyenesen a talajba... Mindezt végigcsinálni – emberpróbáló munka lehet... Hát még írni róla!

További példák:

„Volt, amibe az összerék-meghajtású járműveknek is beletört a bicskájuk.” Vajon hol tartják a közlekedési eszközök a nem létező bicskájukat? Helyesen: Volt, ami e járművek erejét is meghaladta.

„...sűrűsödik a fáradtság...”. Ez aztán homályos jelentésű kifejezés a javából! Talán 'fokozódik a munka? Vagy fáradtság ('fáradozás') helyett fáradtságra ('fáradt állapot'-ra) gondolt a közlő? Netán arra, hogy ólomsúlyként nehezedik valaki(k)re a fáradtság?

„Felül tudunk emelkedni a vizsgálóbizottságok általános gyermekbetegségén.” A beszélő e – szintén a tévéből való – véleményközlésében vajon szárnyak segítségére gondol? Szárnyakra, amelyekkel a bizottságok gyermekbetegségén (munkájának 'kezdeti fogyatékoságán, hiányosságán, elégtelenségén') felül lehet emelkedni? S ha általános ez a probléma, hogyan lehet gyermekbetegség? Továbbá: egy felnőttekből álló bizottságra alkalmazva legalábbis jelentéstaszítás a gyermekbetegség szó. De ha már ragaszkodik hozzá a közlő, a gyermekbetegségen inkább túljutni lehet, mint felülemelkedni. Emeletes képzavar tehát ez. Világosan, magyarul: le tudjuk küzdeni a kezdet nehézségeit, úrrá tudunk lenni az eleinte tapasztalható tökéletlenségen. Vagy: az általános, a folyamatosan érzékelhető, tehát a jellemző pontatlanságokon...

„A sehová sem tartozás gyökértelenségének végleg hátat fordítani a magyar állampolgárságot igazoló okirattal lehet”. Magyarul: A sehová sem tartozás helyett kötődni, a gyökértelenséget feledve, feledtetve beilleszkedni...

„Focimeccsek után előszeretettel verekednek össze”; „találunk szép számmal olyan kommentelőket, akik előszeretettel bántanak meg például közszereplőket”; „előszeretettel rabolnak ki, erőszakolnak meg fiatalokat”. Hogyan is férne meg egy mondatban a szeretet fogalmát tartalmazó szó és a verekedés, bántás, rablás, erőszak?

„Színészi palettád széles skálán mozog”; „Izgalmas színpont jelent meg a hazai zenei palettán” – olvassuk a sajtóban. Mint e mondatok is jelzik, az ecsetmester munkájára szimbolikusan utaló paletta („új szín a festőművész palettáján”) eredeti jelentése kibővült. Régióta használják a 'színskála' mellett 'választék, sokféleség' értelemben is. Ha művészetről beszélve alkalmazzák, mint az idézett példákban, nincs baj vele, mert a színességet jelzi, ám e főnév utóbb említett jelentésében képzavaros divatszóvá, közhellyé vált: „új párt a palettán; vakuk és kioldók széles palettája; új szereplő a hazai közautó-palettán; karrierlehetőség széles palettája stb. Sőt – emeletes képzavarként – kiterjedt az ízekre. A horgászati etetőanyagok egyik termékcsaládjáról írják: ezek „a négy ízt számláló paletta óriási népszerűsége tett szert”. S messze eltér a szó citált eredeti jelentésétől az alábbi közlés: „Már kertészeti műtrágya is a palettán!”

„Meglengtük a távlatot, hogy fog ez az álláspont puhulni, s cukormáz kerül arra a bizonyos pirulára.” Meglengtett távlat, perspektíva és cukormáz, puhuló álláspont... A szóban forgó nyelvi bakit tanítani lehetne ezen a – tévében elhangzott – mondaton. A közlés olyan emeletes képzavart cipel, hogy nem is korrigáljuk (lehetne egyáltalán?). S nem is kommentáljuk.

Arany Lajos

ELŐFIZETÉSI ÍV

Előfizető neve:

Lakcíme:

Telefonszáma és e-mail cím (ha van):

Az előfizetés 10 lapszámra 2500 Ft, 20 lapszámra 4000 Ft!
Vágja ki az ívet, s adja fel a szerkesztőség címére!

